CSRD:N JA EU-TAKSONOMIAN VAIKUTUKSET LISTAAMATTOMAN YRITYKSEN VASTUULLISUUSRAPORTOINTIIN: TAPAUSTUTKIMUS

Lappeenrannan–Lahden teknillinen yliopisto LUT

Tuotantotalouden diplomityö

2025

Lauri Härkönen

Tarkastajat: Dosentti Tuuli Ikäheimonen

Professori Timo Pihkala

TIIVISTELMÄ

Lappeenrannan–Lahden teknillinen yliopisto LUT

LUT School of Engineering Sciences

Tuotantotalous – Yrittäjyys ja yrityksen johtaminen

Lauri Härkönen

CSRD:n ja EU-taksonomian vaikutukset listaamattoman yrityksen vastuullisuusraportointiin: Tapaustutkimus

Tuotantotalouden diplomityö
2025
106 sivua, 5 kuvaa ja 1 taulukko
Tarkastajat: Dosentti Tuuli Ikäheimonen ja Professori Timo Pihkala

Vastuullisuusraportointi on noussut keskeiseksi yritysten strategiseksi työkaluksi, jolla pyritään vastaamaan sidosryhmien jatkuvasti kasvaviin vaatimuksiin toiminnan läpinäkyvyydestä ja kestävästä liiketoiminnasta. Vastuullisuusraportointi sisältää taloudellista ja ei-taloudellista tietoa yrityksen vaikutuksista ympäristöön ja yhteiskuntaan, sekä sen hallinnon toimivuudesta. Aiemmat tutkimukset ovat korostaneet vastuullisuusraportoinnin merkitystä yritysten legitimiteetin ja sidosryhmäsuhteiden ylläpidossa sekä sen dynaamista luonnetta osana yritysvastuun kehitystä (mm. Deegan, 2002).

Euroopan unionin CSRD-kestävyysraportointidirektiivi ja EU-taksonomia-asetus muodostavat uuden sääntelykehyksen, joka laajentaa ja yhdenmukaistaa vastuullisuusraportointia myös suurille listaamattomille yrityksille. CSRD määrittää raportoinnin rakenteen ja sisällön sekä edellyttää EU-taksonomian mukaista raportointia. EU-taksonomia puolestaan asettaa kriteerit ympäristön kannalta kestävien taloudellisten toimintojen arvioinnille. Yhdessä ne ohjaavat yrityksiä tuottamaan vertailukelpoista ja vaikutusperusteista vastuullisuustietoa.

Tämä tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, joka tarkastelee suomalaisen listaamattoman suuryrityksen vastuullisuusraportoinnin nykytilaa ja sen kehittämistä CSRD:n ja EU-taksonomian raportointivaatimusten mukaiseksi. Empiirinen aineisto koostuu avainhenkilöiden teemahaastatteluista, sisäisistä vastuullisuus- ja talousdokumenteista sekä julkaistuista raporteista. Tutkimuksen tavoitteena on arvioida case-yrityksen nykyistä vastuullisuusraportointia ja sen valmiuksia vastata CSRD:n ja EU-taksonomian edellyttämiin vaatimuksiin, analysoida miten CSRD ja EU-taksonomia vaikuttavat case-yrityksen raportointiprosesseihin, tietosisältöihin ja mittaamiseen. Lisäksi tutkimuksessa tunnistetaan ja määritetään ESRS-standardien mukaiset yritykselle olennaiset vastuullisuusteemat, jotka muodostavat perustan tulevalle kestävyysraportoinnille.

ABSTRACT

Lappeenranta–Lahti University of Technology LUT

LUT School of Engineering Science

Industrial Engineering and Management – Entrepreneurship and Management

Lauri Härkönen

The Impact of the CSRD and the EU Taxonomy on Unlisted Company's ESG Reporting: Case study

Master's Thesis
2025
106 pages and 6 figures
Examiners: Associate Professor Tuuli Ikäheimonen and Professor Timo Pihkala

Corporate responsibility reporting has emerged as a key strategic tool for companies to meet the ever-growing demands of stakeholders for operational transparency and sustainable business. Responsibility reporting includes financial and non-financial information about the company's impact on the environment and society, as well as the functioning of its administration. Previous studies have highlighted the importance of sustainability reporting in maintaining corporate legitimacy and stakeholder relationships, as well as its dynamic nature as part of the development of corporate responsibility (e.g. Deegan, 2002).

The European Union's CSRD Sustainability Reporting Directive and the EU Taxonomy Regulation form a new regulatory framework that extends and harmonises sustainability reporting for large unlisted companies as well. The CSRD determines the structure and content of the reporting and requires reporting in accordance with EU taxonomy. EU taxonomy, on the other hand, sets criteria for the assessment of environmentally sustainable economic activities. Together, they guide companies in producing comparable and impact-based sustainability information.

This study is a qualitative case study that examines the current state of responsibility reporting for a Finnish non-listed large company and its development to comply with CSRD and EU taxonomy reporting requirements. The empirical material consists of thematic interviews with key personnel, internal responsibility and financial documents, and published reports. The aim of the study is to assess the case company's current responsibility reporting and its ability to meet the requirements required by the CSRD and EU taxonomy, to analyse how the CSRD and EU taxonomy affect the case company's reporting processes, data content and measurement. In addition, the study identifies and defines sustainability themes that are relevant to the company according to the ESRS standards, which form the basis for future sustainability reporting.

LYHENNELUETTELO

EU	Euroopan unioni (European Union)
CSRD	Kestävyysraportointidirektiivi (Corporate Sustainability Reporting Directive)
ESRS	Euroopan kestävyysraportointi standardit (European Sustainability Reporting Standards)
NFRD	Ei-taloudellisten tietojen raportointidirektiivi (Non-Financial Reporting Directive)

Sisällysluettelo

Tiivistelmä

Abstract

Lyhenneluettelo

1 Johdanto 10
1.1 Tutkimuksen tausta ja rajaus 10
1.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset 12
1.3 Aineisto ja menetelmät 13
1.4 Tutkimuksen rakenne 14
2 Vastuullinen liiketoiminta 16
2.1 Vastuullisuus ja kestävyys 16
2.2 Yhteiskunta- ja yritysvastuu 17
2.3 Triple Bottom Line 19
2.4 ESG ja vastuullisuuden mittaaminen 20
2.5 Aiempi tutkimuskirjallisuus 22
3 Vastuullisuusraportointi 25
3.1 Vastuullisuusraportoinnin teoriaviitekehys 25
3.1.1 Sidosryhmäteoria 27
3.1.2 Legitimaatioteoria 28
3.1.3 Institutionaalinen teoria 30
3.2 Vastuullisuusraportointi kilpailuetuna 32
3.3 Vastuullisuusraportoinnin sääntelykehys 33
3.3.1 Kirjanpitolaki ja kansallinen sääntely 34
3.3.2 NFRD – EU:n vastuullisuusraportoinnin alkuperäinen viitekehys 36
3.3.3 CSRD, ESRS ja Omnibus – EU:n nykyinen kestävyysraportointi 37
3.3.4 EU-taksonomia 39
3.4 Kaksoisolennaisuuden periaate 42
3.5 Soveltamisalaan vaikuttavat tekijät 43
3.5.1 Yrityksen koko ja konsernirakenne 44
3.5.2 Listautumisasema ja yleisen edun mukaiset yhteisöt 45
3.5.3 Toimiala ja riskiperusteinen soveltaminen 46

4 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto 48
4.1 Laadullinen tapaustutkimus 48
4.1.1 Tapaustutkimuksen toteutus ja tutkimusprosessi 50
4.2 Aineiston tuottaminen 52
4.2.1 Teemahaastattelu 53
4.2.2 Asiakirja-aineisto 55
4.3 Aineiston analyysi 56
4.3.1 Temaattinen analyysi 57
4.3.2 Sisällönanalyysi 59
4.4 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys 60
4.4.1 Triangulaatio 62
4.4.2 Reflektio 63
5 Vastuullisuusraportointi case-yrityksessä 66
5.1 Case-yrityksen tausta ja vastuullisuusperiaatteet 66
5.1.1 Eettiset periaatteet 68
5.1.2 Kokonaisvaltainen 360° lähestymistapa 69
5.2 Vastuullisuusraportoinnin nykytila ja sovellettavat viitekehykset 71
6 CSRD:n ja EU-taksonomian implementointi 75
6.1 Projektisuunnitelma ja tavoitteet 75
6.2 CSRD:n vaikutukset raportointiprosesseihin ja mittaamiseen 78
6.3 EU-taksonomian toimeenpano ja merkitys case-yrityksessä 82
6.4 Olennaisuuden määrittäminen ja ESRS-teemojen valinta 85
6.4.1 Ympäristöteemat (ESRS E1-E5) 86
6.4.2 Sosiaaliset teemat (ESRS S1-S4) 88
6.4.3 Hallinnolliset teemat (ESRS G1) 89
6.4.4 Yleiset periaatteet ja hallintorakenne (ESRS 2) 90
6.4.5 Olennaisuuden arvioinnin tulokset ja seuraavat vaiheet 90
6.5 Kestävyysraportoinnin kehittämistoimenpiteet ja suositukset 91
7 Yhteenveto ja johtopäätökset 95
7.1 Yhteenveto ja johtopäätökset 95
7.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet 100
Lähteet 101

Kuvat ja taulukot

Ilmoitukset

KUVAT JA TAULUKOT

Kuva 1: Yritysvastuu pyramidi (Carroll 1991).

Kuva 2: Kestävyysraportoinnin kehitysprojektin eteneminen.

Kuva 3: Case-yrityksen olennaiset ympäristöteemat.

Kuva 4: Case-yrityksen olennaiset sosiaaliset teemat.

Kuva 5: Case-yrityksen olennaiset hallintoteemat.

Taulukko 1: EU-taksonomian ja ESRS-standardien välinen yhteys.

ILMOITUKSET

Turnitin

Tämän opinnäytetyön alkuperäisyys on tarkistettu Turnitin – samankaltaisuuden tarkastuspalvelun avulla.

Tekoäly

Tämän opinnäytetyön kirjoittaja Lauri Härkönen on käyttänyt seuraavia tekoälytyökaluja opinnäytetyön tekemisessä:

1. ChatGPT
    a. Työkalun käytön tarkoitus: Tutkimusnäkökulman valinta ja rajaus
    b. Selvitys työkalun käytöstä: Tutkimusnäkökulmien ehdotus syötettyjen aiheiden ja tietojen perusteella. Tutkimuksen rajaus, joka myöhemmin muuttui vielä kirjoittajan toimesta.
2. ChatGPT
    a. Työkalun käytön tarkoitus: Aiempien tutkimusten kartoitus
    b. Selvitys työkalun käytöstä: Tutkimuksen aiheen ja tutkimussuunnitelman perusteella olennaisten aiempien tutkimusten listaaminen. Lopullinen lähdeluettelo sisältää osan tekoälyn mainitsemista lähteistä ja kirjoittajan omia löydöksiä.
3. Microsoft Copilot
    a. Työkalun käytön tarkoitus: Tekstin tiivistäminen ja kieliasun tarkistus
    b. Selvitys työkalun käytöstä: Kirjoittajan tekstin tiivistämistäminen sekä akateemisen kieliasun ja toiston tarkistus.

Vastuu

Kirjoittaja, Lauri Härkönen, ottaa täyden vastuun tämän opinnäytetyön sisällöstä ja on tarkistanut ja muokannut mahdollisen tekoälytyökalujen käytön myötä syntyneen sisällö

1 Johdanto

Vastuullisuuden ja kestävän liiketoiminnan merkitys on kasvanut merkittävästi viime vuosina. EU julkaisi uuden CSRD-kestävyysraportointidirektiivin ja EU-taksonomia-asetuksen, jotka muokkaavat vastuullisuusraportoinnin sääntelyä. Tämä tutkimus tarkastelee, miten uusi sääntelykehys vaikuttaa listaamattoman suomalaisen suuryrityksen vastuullisuusraportointiin ja sen kehittämiseen. Johdanto-luku esittelee tutkimuksen taustan, tavoitteet, tutkimuskysymykset, aineiston ja menetelmät sekä tutkimuksen rakenteen.

1.1 Tutkimuksen tausta ja rajaus

Viime vuosien aikana vastuullisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyvä raportointi on kehittynyt vapaaehtoisuudesta sääntelyyn pohjautuvaksi kriittiseksi liiketoiminnan osa-alueeksi. Yritystoiminnan eri sidosryhmät ovat vaatineet yrityksiltä lisää läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta (Deegan, 2002). Muutoksia ovat ajaneet muun muassa kasvavat ympäristö- ja ilmastohuolet sekä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kysymykset. Kestävyydessä on kuitenkin kyse muustakin kuin ympäristövaikutusten minimoinnista. Kestävä liiketoiminta kattaa yrityksen eettiset toimintatavat, sosiaalisen vastuun ja pitkän aikavälin arvonluonnin näkökulmat (Torrelli, 2021). Koska yritykset ovat yhä enemmän vastuussa yhteiskunnallisesta ja ympäristön hyvinvoinnista, niin niiden integrointi yritysten strategioihin on tullut välttämättömäksi. Vastuullisuusraportointi tarjoaa läpinäkyvän selonteon yrityksen muusta kuin taloudellisesta tuloksesta, tarjoten sidosryhmille kattavan kuvan toiminnan vaikutuksista ja kestävän kehityksen käytännöistä.

Euroopan komissio esitteli ensimmäistä kertaa huhtikuussa 2021 uuden CSRD-kestävyysraportointidirektiivin (Corporate Sustainability Reporting Directive), joka korvaa aiemman NFRD-direktiivin muiden kuin taloudellisten tietojen raportoinnista (Non-Financial Reporting Directive). CSRD:n raportointivelvoitteet laajenevat vaiheittain vuodesta 2024 alkaen. Suurten listaamattomien yritysten osalta sen mukainen raportointi tulee voimassa olevan säädännön mukaan toteuttaa ensimmäisen kerran tilikaudesta 2025. Uusi direktiivi pyrkii luomaan vakituisen yritysvastuullisuuden raportointimallin koko EU:n

alueelle sekä listattuihin että listaamattomiin yrityksiin. Sen on tarkoitus tehostaa yritysten vastuullisuustoimintaa ja niiden vastuullisuuden valvontaa sekä helpottaa sidosryhmien tiedonsaantia. Tämä on iso muutos kestävään kehitykseen liittyvien osa-alueiden raportoinnin laatuun ja laajuuteen. CSRD edellyttää yrityksiä laatimaan kestävyysraporttinsa ESRS-standardien (European Sustainability Reporting Standards) mukaisesti. Ne sisältävät yksityiskohtaisia vaatimuksia ympäristöön, sosiaalisiin kysymyksiin ja hallintoon liittyvien tietojen raportoinnista. Lisäksi raportoinnissa tulee huomioida EU-taksonomian kriteerit, jotka määrittelevät taloudellisten toimintojen luokittelun ympäristön kannalta kestävästä näkökulmasta. Tämä yhdistelmä varmistaa sekä sääntelynmukaisuuden että raportoinnin yhdenmukaisuuden ja vertailtavuuden. EU-taksonomia on EU:n luokittelujärjestelmä, joka määrittelee kriteerit taloudellisten toimintojen ympäristökestävyydelle ja ohjaa investointeja kohti kestävää kehitystä. (European Commission, 2023) Yrityksen näkökulmasta se tuo lisähaasteita datan keräämiseen, analysointiin ja raportointiprosessiin.

Vastuullisuusraportoinnin kehityksen ymmärtäminen on yritykselle olennaista, jotta se pystyy tekemään tietoon perustuvia strategisia päätöksiä. Ymmärrys tukee sopeutumista nykyisiin ja tuleviin sääntelyvaatimuksiin, kuten CSRD:n mukaiseen kestävyysraportointiin. Ymmärrys omasta raportointihistoriasta mahdollistaa strategisemman lähestymistavan, joka varmistaa vaatimustenmukaisuuden ja vahvistaa sidosryhmien luottamusta (Deegan, 2002; Eccles, Ioannou & Serafeim, 2014). Ennakoiva ote vastuullisuusraportointiin voi lisäksi toimia kasvun ja erilaistumisen välineenä yhä vastuullisuustietoisemmilla markkinoilla (Porter & Kramer, 2006).

Case-yritys toteuttaa tällä hetkellä vastuullisuusraportointia vapaamuotoisempaan GRI-viitekehykseen (Global Reporting Initiative) pohjautuen. Yritys täyttää suuren listaamattoman yrityksen kriteerit, joten uuden sääntelyn myötä yrityksen on tarkennettava ja laajennettava raportointiaan vastaamaan CSRD:n sekä siihen liittyvien ESRS-standardien ja EU-taksonomian vaatimuksia. Vaatimusten mukainen raportointi sisältää olennaisten vastuullisuuden ja kestävän kehityksen teemojen tunnistamisen, tietojen systemaattisen keräämisen sekä raportointikäytäntöjen yhtenäistämisen. (European Commission, 2023)

Tästä tutkimuksesta on rajattu pois muut kuin CSRD:n, ESRS-standardien ja EU-taksonomian mukaiset raportointivaatimukset. Tutkimus keskittyy ainoastaan case-yrityksen kannalta olennaisiin vastuullisuusteemoihin eikä käsittele laajemmin kaikkia toimialakohtaisia erityisvaatimuksia, jotka voivat koskea muita yrityksiä ja toimialoja.

Tutkimuksessa ei tarkastella kestävyysraportointiin liittyvien teknisten järjestelmien valintaa ja implementointia. Tutkimus ei myöskään syvenny yrityksen vastuullisuusstrategian ja -toimenpiteiden kehittämiseen. Tutkimuksesta rajataan pois tarkempi datapisteiden määrittely, kestävyysraportointimallin implementointi ja tekninen toteutus.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on arvioida case-yrityksen nykyistä vastuullisuusraportointia ja sen valmiuksia vastata CSRD:n ja EU-taksonomian edellyttämiin vaatimuksiin, analysoida miten CSRD ja EU-taksonomia vaikuttavat case-yrityksen raportointiprosesseihin, tietosisältöihin ja mittaamiseen, sekä tunnistaa ja määrittää ESRS-standardien mukaiset yritykselle olennaiset vastuullisuusteemat, jotka muodostavat perustan tulevalle kestävyysraportoinnille.

Tutkimus toteutetaan toimeksiantona case-yritykselle ja työn tuotoksena odotetaan käytännönläheistä selvitystä CSRD:n ja EU-taksonomian vaikutuksista yrityksen vastuullisuusraportointiin ja sen kehittämistarpeisiin. Selvitys auttaa yritystä rakentamaan systemaattisen ja sääntelyn mukaisen kestävyysraportoinnin rakenteen, joka huomioi sekä lakisääteiset raportointivelvoitteet että yrityksen omat strategiset tavoitteet vastuullisuuden edistämisessä.

Tutkimuksen tuloksena syntyy yrityskohtainen viitekehys ja toimenpidesuosituksia, joiden avulla case-yritys voi kehittää raportointiprosessejaan, ylläpitää olennaisia ESRS-standardien vastuullisuusteemoja, sekä vahvistaa sen sisäistä mittaamista ja tiedonhallintaa tulevien kestävyysraportointivaatimusten mukaisesti.

Samalla tutkimus tarjoaa tietoa ja yleisemmän mallin listaamattomien yritysten vastuullisuussraportoinnin kehittämiseen, mikä lisää työn tieteellistä ja käytännöllistä arvoa. Tutkimus toimii siis oppaana vastaavassa tilanteessa toimiville yrityksille selvittämällä sääntelymuutosten vaikutuksia raportointiin.

Tutkimuksessa vastataan seuraavaan päätutkimuskysymykseen:

Miten CSRD ja EU-taksonomia vaikuttavat listaamattoman case-yrityksen vastuullisuusraportointiin?

sekä seuraaviin alatutkimuskysymyksiin:

Millainen on case-yrityksen vastuullisuusraportoinnin nykytila ja valmius vastata CSRD:n ja EU-taksonomian mukaisiin vaatimuksiin?

Miten CSRD ja EU-taksonomia muuttavat case-yrityksen vastuullisuusraportoinnin prosesseja, tietosisältöjä ja mittaamista?

Mitkä ESRS-standardien mukaiset kestävyysteemat ovat case-yritykselle olennaisia ja miten yrityskohtainen olennaisuusarviointi tulisi toteuttaa?

Tutkimuksen päätutkimuskysymys yhdistää tutkimuksen teoreettisen ja empiirisen osuuden, tarkastelemalla miten sääntelymuutokset vaikuttavat vastuullisuusraportointiin kokonaisuutena. Alatutkimuskysymykset puolestaan täydentävät kokonaisuutta eri näkökulmista. Näin tutkimuskysymykset muodostavat loogisen kokonaisuuden, joka tukee tutkimuksen tavoitteiden saavuttamista sekä teoreettisen ja käytännön tason tulosten tuottamista.

Olennaisten teemojen määrittäminen toteutetaan teemahaastatteluiden ja olennaisuusarviointiprosessiin liittyvän sidosryhmäkyselyn tulosten perusteella. Yrityksen kannalta olennaisiksi nousseet aiheet yhdistetään ESRS-standardien mukaisiin teemoihin. Näiden yrityskohtaisten ja kaikille pakollisten teemojen kokonaisuudesta muodostuu case-yrityksen kestävyysraportoinnin viitekehys. Tutkimusvaihe toteutetaan pääosin vuoden 2025 ensimmäisen kvartaalin aikana, jolloin toisen kvartaalin aikana raportointimalli saadaan tarkemmin määriteltyä, käytännönläheiseksi ja viimeisteltyä. Toisen puolivuotisen aikana yritys pystyy implementoimaan sääntelyn vaatiman raportointimallinsa. Case-yritys täyttää suuren listaamattoman yrityksen kriteerit, joten sen tulee voimassa olevan sääntelyn mukaisesti raportoida tilikausi 2025 CSRD:n mukaisella kestävyysraportointimallilla. Täten case-yrityksen ensimmäinen kestävyysraportti julkaistaan vuoden 2026 alussa tilinpäätöksen yhteydessä.

1.3 Aineisto ja menetelmät

Tämä laadullinen tapaustutkimus tarkastelee case-yrityksen vastuullisuusraportointia ja sen kehittämistä EU:n CSRD-kestävyysraportointidirektiivin, ESRS-standardien sekä EU-taksonomia-asetuksen mukaisesti. Tapaustutkimus menetelmänä mahdollistaa syvällisen ja

kontekstisidonnaisen tarkastelun, mikä soveltuu hyvin tämän tutkimuksen luonteeseen ja tavoitteisiin.

Tutkimuksen aineistona toimivat case-yrityksessä avainhenkilöille toteutetut haastattelut, yrityksen sisäiset dokumentit, kuten ESG-strategia ja yrityksen GRI-viitekehys, sekä lähivuosina julkaistut vuosikertomukset, joissa raportoidaan myös vastuullisuudesta. Lisäksi tutkimuksessa tukeudutaan aiempaan tieteelliseen kirjallisuuteen ja tutkimukseen, jotka käsittelevät vastuullisuusraportointia ja siihen liittyviä teorioita. Myös EU:n julkaisut liittyen kestävyysraportointiin ovat tutkimuksen olennaista aineistoa.

Haastattelut toteutetaan puolistrukturoituina, eli teemahaastatteluina, mikä mahdollistaa tiettyjen teemojen systemaattisen käsittelyn, mutta myös joustavuuden uusien näkökulmien esiin nostamisessa. Haastateltavat valitaan harkinnanvaraisesti siten, että heillä on relevanttia asiantuntemusta vastuullisuusraportoinnista, taloudesta, strategiasta ja liiketoimintaprosesseista.

Asiakirja-aineiston analysointi toteutetaan laadullisella sisällönanalyysilla. Teemahaastattelut dokumentoidaan ja analysoidaan teemoittain temaattisella analyysilla. Analyysissa pyritään tunnistamaan keskeisiä käsitteitä, merkityksiä ja toimintamalleja, jotka liittyvät yrityksen nykyisiin raportointikäytäntöihin sekä kehitystarpeisiin tulevaa sääntelyä silmällä pitäen. Lisäksi eri aineistojen sisältöjä verrataan keskenään ja niistä pyritään löytämään toisiaan tukevia ja täydentäviä tietoja. Analyysi yhdistetään teoriaosuudessa esitettyihin käsitteellisiin viitekehyksiin, mikä mahdollistaa tulosten teoreettisen tarkastelun ja yleistettävien havaintojen esiin nostamisen.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus koostuu seitsemästä pääluvusta, jotka etenevät johdonmukaisesti tutkimuksen tavoitteiden ja tieteellisen rakenteen mukaisesti. Ensimmäinen luku toimii johdantona, jossa kuvataan tutkimuksen tausta, rajaukset, tavoitteet ja tutkimuskysymykset sekä esitellään tutkimuksen kokonaisrakenne.

Toinen ja kolmas luku muodostavat tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen. Toisessa luvussa tarkastellaan vastuullisen liiketoiminnan yleisiä lähtökohtia ja keskeisiä käsitteitä, kuten vastuullisuutta, kestävyyttä, yhteiskunta- ja yritysvastuuta sekä kestävän kehityksen

periaatteita. Lisäksi luvussa esitellään vastuullisuuden osa-alueiden jaottelu ESG-kehyksen (Environmental, Social and Governance) mukaisesti. Kolmannessa luvussa keskitytään vastuullisuusraportointiin teoreettisena ja sääntelyyn perustuvana ilmiönä, käsitellen sen taustalla vaikuttavia teorioita – sidosryhmäteoria, legitimaatioteoria ja institutionaalinen teoria – sekä raportointia ohjaavaa sääntelykehystä, kuten kirjanpitolakia, ESRS-standardeja, CSRD-direktiiviä ja EU-taksonomia-asetusta. Lisäksi luvussa avataan erityisesti CSRD:n kannalta keskeinen kaksoisolennaisuuden periaate ja raportointivelvoitteiden laajuuteen vaikuttavat tekijät, kuten yrityksen koko, listautumisasema, toimiala ja kansallinen lainsäädäntö.

Neljännessä luvussa kuvataan tutkimuksen metodologinen toteutus. Siinä esitellään tutkimusprosessi, valittu tutkimusmenetelmä ja käytetty aineisto. Lisäksi luvussa arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä hyödyntämällä myös triangulaation ja reflektoinnin periaatteita arvioinnissa.

Viides ja kuudes luku muodostavat tutkimuksen empiirisen osuuden. Viidennessä luvussa esitellään case-yritys ja analysoidaan sen nykyistä vastuullisuusraportointia, mikä luo perustan sen valmiuksien ja kehitystarpeiden arvioimiselle uuden direktiivin asettaman sääntelyn näkökulmasta. Kuudennessa luvussa syvennytään tutkimuksen ydinteemaan – CSRD:n ja EU-taksonomian vaikutuksiin – case-yrityksen kontekstissa. Luvussa tarkastellaan, miten CSRD:n sääntely vaikuttaa yrityksen nykyiseen vastuullisuusraportointiin, sekä tunnistetaan ja määritetään yritykselle olennaiset vastuullisuusteemat ESRS-standardien mukaisesti. Lisäksi luvussa esitetään yrityskohtainen viitekehys ja toimenpidesuosituksia, jotka tukevat systemaattisen ja sääntelyn mukaisen kestävyysraportoinnin rakentamista.

Seitsemäs luku sisältää tutkimuksen johtopäätökset ja yhteenvedon, joissa kootaan keskeiset löydökset, arvioidaan niiden merkitys tutkimuskysymysten näkökulmasta ja pohditaan tutkimuksen käytännöllistä ja teoreettista kontribuutiota sekä jatkotutkimuksen mahdollisuuksia.

2 Vastuullinen liiketoiminta

Vastuullisuuteen liittyy useita käsitteitä ja teoreettisia kehyksiä, jotka kuvaavat yritysten roolia yhteiskunnassa ja kestävän kehityksen edistämisessä. Luvussa muodostetaan tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja hahmotetaan, miten vastuullisuus ja kestävyys kytkeytyvät toisiinsa sekä miten niiden pohjalta ovat kehittyneet yhteiskunta- ja yritysvastuun mallit, Triple Bottom Line -ajattelu ja ESG-mittaristot vastuullisuuden arviointivälineinä. Lisäksi luvussa tarkastellaan aiempaa tutkimuskirjallisuutta, joka selittää vastuullisuuden käsitteiden ja mallien heikkouksia, vahvuuksia ja kehitystä.

2.1 Vastuullisuus ja kestävyys

Vastuullisuuden (engl. responsibility) ja kestävyyden (engl. sustainability) käsitteistä on tullut keskeisiä nykyajan organisaatioteoriassa. Vastuullisuus nousi laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun 1960 –1970 -luvuilla, kun yritystoiminnan sosiaalisia vaikutuksia alettiin tarkastella aiempaa kriittisemmin (Carroll, 1999). Vastuullisuudella tarkoitetaan yksilöiden ja instituutioiden eettistä velvollisuutta toimia yhteiskuntaa ja ympäristöä hyödyttävillä tavoilla (Torelli, 2021). Aluksi vastuullisuuden käsite linkittyi vahvemmin yritysten strategiseen johtamiseen ja yhteiskuntavastuuseen (Carroll, 1999), josta sittemmin painopiste on siirtynyt kohti kestävää kehitystä ja globaaleja ympäristöhaasteita (Elkington, 1997).

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) Ympäristön ja kehityksen maailmankomissio (WCED) määritteli Brundtlandin raportissaan Our Common Future (1987) kestävän kehityksen (engl. sustainable development) termin kehitykseksi, joka vastaa nykypäivän tarpeisiin vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta vastata omiin tarpeisiinsa (Brundtland, 1987). Kestävyydellä korostetaan pitkän aikavälin ekologista tasapainoa, taloudellista kannattavuutta ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta (Torelli, 2021). Kestävyyttä voidaan pitää pitkän aikavälin tavoitteena, johon vastuullinen liiketoiminta tähtää. Vastuullisuus on toiminnan periaate, joka mahdollistaa kestävän kehityksen toteutumisen. (Elkington, 1997) Vastuullisuuden ja kestävyyden keskiössä ovat eettinen toiminta, hyvä hallintotapa ja toiminnan vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön.

Bergsteiner ja Avery (2010) kehittivät globaalin vastuullisuuden teoreettisen viitekehyksen, jossa korostetaan, että vastuullisuuden tulee olla osa organisaatiokulttuuria ja hallintorakenteita. Heidän mallinsa yhdistää eettisen päättelyn sidosryhmien reagointikykyyn korostaen läpinäkyvyyden ja pitkän aikavälin ajattelun tarvetta. Torelli (2021) puolestaan esittää, että kestävyys, vastuullisuus ja etiikka ovat toisiinsa liittyviä, mutta silti selvästi erillisiä käsitteitä. Hänen mukaansa kestävyys keskittyy tulevaisuuteen suuntautuneisiin käytäntöihin, kun taas vastuullisuuden perusta on nykyhetken toiminnassa. Etiikka toimii molempia ohjaavana moraalisena kompassina oikean ja väärän välillä. Yritykset ajautuvat usein pois päin näistä tärkeistä perustavanlaatuisista kysymyksistä omaksuen utilitaristisia lähestymistapoja, jotka asettavat taloudellisen hyödyn periaatteiden edelle. (Torelli, 2021)

2.2 Yhteiskunta- ja yritysvastuu

Yhteiskuntavastuu (engl. social responsibility) viittaa yksilöiden, organisaatioiden ja instituutioiden velvollisuuteen toimia tavalla, joka edistää yhteistä hyvää ja ottaa huomioon toiminnan sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristövaikutukset. Käsite pohjautuu ajatukseen, että jokaisella yhteiskunnallisella toimijalla on vastuu ympäröivästä yhteisöstä ja sen hyvinvoinnista (Carroll, 1999; Matten & Moon, 2008). Alun perin yhteiskuntavastuu käsitettiin moraalisena ja eettisenä velvollisuutena, mutta globalisaation ja yhteiskunnallisten haasteiden monimutkaistuessa se laajeni myös strategiseksi ja institutionaaliseksi periaatteeksi, joka ohjaa organisaatioiden toimintaa (Matten & Moon, 2008).

Yhteiskuntavastuun keskeinen osa-alue on yritysvastuu (engl. corporate social responsibility, CSR), joka tarkastelee vastuullisuuden periaatteita nimenomaan yritystoiminnan kontekstissa. Yritysvastuu viittaa yritysten vapaaehtoiseen, mutta usein sidosryhmäpaineiden ohjaamaan toimintaan, joka ylittää lainsäädännön minimitason ja tähtää taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristö tavoitteiden yhteensovittamiseen (Elkington, 1997; Carroll, 1999). Yritysvastuu nähdään nykyisin paitsi eettisenä velvollisuutena myös kilpailuetua tuottavana strategisena lähestymistapana, joka vahvistaa yrityksen mainetta ja luottamusta sidosryhmien keskuudessa (Porter & Kramer, 2006).

Carrollin (1991) esittämä yritysvastuun pyramidi on yksi keskeisimmistä teoreettisista malleista yritysvastuun havainnollistamiseksi ja ymmärtämiseksi. Mallin mukaan yritysvastuu rakentuu neljästä tasosta: taloudellisesta, lainsäädännöllisestä, eettisestä ja filantrooppisesta vastuusta. Taloudellinen ja lainsäädännöllinen vastuu muodostavat perustan, jonka päälle eettinen ja filantrooppinen vastuu rakentuvat. Pyramidin rakenne korostaa, että yritysten on ensin oltava taloudellisesti elinkelpoisia ja toimittava lainsäädännön mukaan, jotta ne voivat toimia eettisesti ja edistää yhteiskunnan hyvinvointia. (Carroll, 1991)

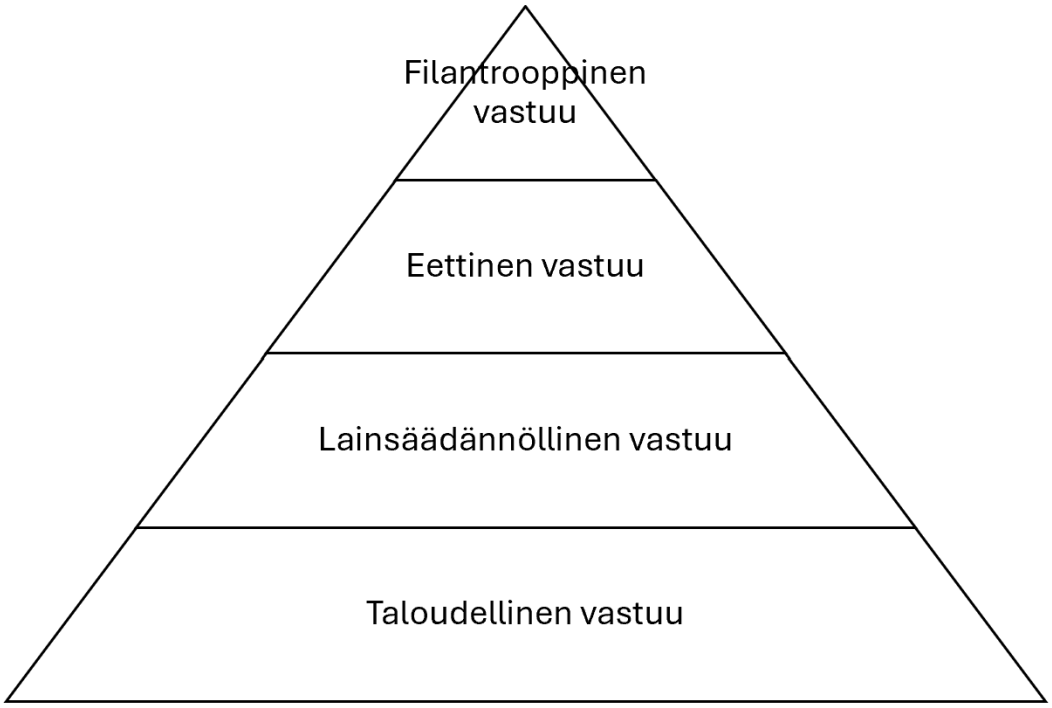

Kuva 1. Yritysvastuu pyramidi (Carroll, 1991).

Yritysvastuun lähestymistapa ja motivaation lähde voidaan jakaa kahteen pääsuuntaukseen: normatiiviseen ja strategiseen yritysvastuuseen. Normatiivinen yritysvastuu perustuu eettiseen näkemykseen siitä, että yrityksillä on moraalinen velvollisuus toimia yhteiskunnan ja ympäristön parhaaksi riippumatta välittömistä liiketoiminnallisista hyödyistä (Carroll, 1991; Donaldson & Preston, 1995). Tällöin yritysvastuu nousee arvoista, periaatteista ja velvollisuudentunnosta, jolloin yritys toimii vastuullisesti, koska se on oikein, eikä siksi, että

se olisi kannattavaa. Normatiivinen näkökulma korostaa siten yrityksen yhteiskunnallista roolia ja moraalista vastuuta, joka ulottaa lainsäädännöllisiä velvoitteita pidemmälle.

Strateginen yritysvastuu puolestaan perustuu käsitykseen, että vastuullisuus voi olla myös liiketoiminnallisesti hyödyllistä ja tuottaa kilpailuetua. Vastuullisuus toimii osana yrityksen strategista johtamista, jonka avulla voidaan parantaa tehokkuutta, houkutella sidosryhmiä ja vahvistaa yrityksen mainetta (Porter & Kramer, 2006). Kramer ja Porter (2011) esittävät, että yhteiskunnallisten ja taloudellisten tavoitteiden välinen jännite voidaan ratkaista ”Creating Shared Value” -lähestymistavalla, jossa yrityksen ja yhteiskunnan intressit nähdään toisiaan tukevina. Strateginen yritysvastuu ei siis välttämättä pyri erottamaan taloudellista ja yhteiskunnallista vastuuta ja hyötyä, vaan yhdistämään ne kaikkia hyödyttäväksi arvonluonniksi. Banerjee (2007) kuitenkin kritisoi, että strateginen yritysvastuu voi helposti muuttua instrumentaaliseksi, jos eettinen ja yhteiskunnallinen ulottuvuus jää taloudellisen hyödyn taakse. Vastuullisuuden uskottavuus edellyttää, että strategiset tavoitteet pohjautuvat normatiivisille arvoille ja eettiselle toiminnalle. Parhaimmillaan yritysvastuu yhdistää sekä eettisen perustan että strategisen toteutuksen, jolloin vastuullisuus on oikeutettua ja kestävää pitkällä aikavälillä.

2.3 Triple Bottom Line

Triple Bottom Line (TBL) -malli on yksi vastuullisen liiketoiminnan tarkastelun keskeisimmistä ja laajimmin käytetyistä viitekehyksistä. Sen kehitti Elkington 1990-luvulla, kun hän haastoi perinteisen käsityksen siitä, että yrityksen menestys perustuu ainoastaan taloudelliseen tulokseen, niin sanotusti ”single bottom line”. Triple Bottom Line -mallin mukaan yrityksen suorituskykyä tulisi arvioida kolmen ulottuvuuden perusteella, joita ovat sosiaalinen vastuu, ympäristövastuu ja taloudellinen vastuu. Ne kiteytyvät kolmen P:n säännöstä englanninkielisistä sanoista: People, Planet ja Profit. Ydinajatus on, että kestävä ja vastuullinen liiketoiminta edellyttää tasapainoa näiden kaikkien kolmen ulottuvuuden välillä eli yrityksen tavoite ei ole ainoastaan taloudellinen tuotto, vaan myös yhteiskunnallinen hyvinvointi ja ympäristön suojelu. (Elkington, 1997)

Dyllick ja Hockerts (2002) korostavat, että yritysvastuun kolme ulottuvuutta ovat keskenään riippuvaisia. Heidän mukaansa todellista kestävyyttä ei voi saavuttaa, jos yksikin ulottuvuus jää huomiotta. Taloudellinen vastuu varmistaa toiminnan jatkuvuuden ja resurssien

hallinnan, sosiaalinen vastuu liittyy työntekijöiden, yhteisöjen ja sidosryhmien hyvinvointiin, ja ympäristövastuu kattaa luonnonvarojen kestävän käytön sekä haitallisten ympäristövaikutusten minimoinnin. (Dyllick & Hockerts, 2002) Näiden kolmen osa-alueen tasapainoinen hallinta muodostaa siten perustan pitkän aikavälin kestävyydelle ja eettisesti kestävälle liiketoiminnalle.

Triple Bottom Line -mallia on myös kritisoitu sen epäselvyydestä ja käytännön soveltamisen vaikeudesta. Muun muassa Norman ja MacDonald (2004) huomauttavat, että monet organisaatiot käyttävät mallia ainoastaan symbolisena viestinä ilman, että osa-alueiden periaatteet oikeasti muuttaisivat yrityksen päätöksentekoa ja arvonluontiprosesseja. Heidän mukaansa mallin kolme ulottuvuutta ovat usein vaikeasti yhteismitattavia, mikä tekee tuloksellisuuden ja suorituskyvyn arvioinnista moniselitteistä. (Norman & MacDonald, 2004)

Kritiikistä huolimatta Triple Bottom Line -malli on säilynyt yhtenä vastuullisen liiketoiminnan keskeisenä teoreettisena viitekehyksenä, ja se on toiminut pohjana myöhemmin kehitetyille malleille, kuten ESG-mittaristolle ja sijoittajalähtöiselle vastuullisuusraportoinnille. Mallia on siis sovellettu yritysten vastuullisuuden arvioinnin ja raportoinnin kehittymisessä kohti nykyisiä standardoituja sääntelymalleja, kuten EU:n CSRD-kestävyysraportointidirektiivi.

2.4 ESG ja vastuullisuuden mittaaminen

ESG (Environmental, Social, Governance) on käsitteenä suhteellisen nuori, mutta sen juuret ulottuvat kestävän kehityksen ja yritysvastuun ideologiaan. Käsite syntyi vuonna 2004, kun maailman suurin yritysvastuuverkosto, YK:n Global Compact aloite, julkaisi raportin Who Cares Wins: Connecting Financial Markets to a Changing World. Raportti oli YK:n sen aikaisen pääsihteeri Kofi Annanin aloitteesta käynnistetty hanke, jossa yli kaksikymmentä kansainvälistä finanssiorganisaatiota kehottivat sijoittajia huomioimaan yritysten ympäristöön, sosiaalisiin kysymyksiin ja hallintotapaan liittyvät tekijät sijoituspäätöksissään. (UN Global Compact, 2004) ESG-konseptin taustalla oli ajatus, että vastuullisuus ei ole vain moraalinen velvollisuus, vaan myös taloudellisesti merkittävä riskienhallinnan ja pitkän aikavälin arvonluonnin tekijä. ESG-malli syntyi siten pääasiassa rahoitusmarkkinoiden näkökulmasta.

ESG-malli rakentuu kolmen osa-alueen varaan: ympäristövastuu (engl. Environmental responsibility), sosiaalinen vastuu (engl. Social responsibility) ja hyvä hallintotapa (engl. Governance). Toisin kuin Elkingtonin (1997) Triple Bottom Line -malli, joka korostaa eettistä tasapainoa taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun välillä, ESG-malli kehitettiin ennen kaikkea sijoittajien päätöksenteon tueksi. Se tarjoaa mittariston, jolla yrityksen vastuullisuutta voidaan mitata ja verrata eri toimialojen ja markkinoiden välillä. (Friede, Busch & Bassen, 2015)

ESG-viitekehyksen ytimessä on ajatus siitä, että vastuullinen liiketoiminta on myös taloudellisesti kestävää. Useat empiiriset tutkimukset tukevat käsitystä, että vahva ESG-suorituskyky liittyy yritysten parempaan riskienhallintaan, maineeseen sekä johtaa pitkän aikavälin kannattavuuteen ja kilpailukykyyn. Eccles et al. (2014) osoittavat, että korkean ESG-arvostuksen yritykset menestyvät pitkällä aikavälillä paremmin osaketuotoissa ja maineessa kuin yritykset, jotka eivät painota vastuullisuutta strategisesti. Samansuuntaisia tuloksia esittävät Friede et al. (2015), jotka havaitsivat, että noin 90 prosentissa tutkimuksista ESG-tekijöiden ja taloudellisen suorituskyvyn välinen suhde oli neutraali tai positiivinen, ja usein jopa selvästi positiivinen. Clark, Feiner ja Viehs (2015) puolestaan osoittavat tutkimuksessaan, että korkean ESG-tason yritykset hyötyvät erityisesti riskienhallinnan ja pääomakustannusten osalta rahoituskustannusten ollessa keskivertoa matalampia ja volatiliteetin pienempi. Tämä osoittaa, että alkuperäinen ESG-mallin ajatus rahoitusmarkkinoille on sisäistetty ja otettu vahvasti käyttöön.

ESG-mittariston käytännön toteutukseen ja raportointikäytäntöihin vaikuttavat merkittävästi yritysten hallintorakenteet ja johtamisjärjestelmät. Michelon ja Parbonetti (2012) analysoivat tutkimuksessaan, kuinka yritysten hallintorakenne vaikuttaa vastuullisuusraportoinnin laajuuteen ja laatuun. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että yritykset, joiden hallitus on riippumaton ja monimuotoinen, tuottavat keskimäärin kattavampia ja läpinäkyvämpiä ESG-raportteja. Vastuullisuuden mittaaminen ei ole vain tekninen prosessi, vaan se on osa yrityksen hallintajärjestelmää ja johtamiskulttuuria. Näin ollen vastuullisuuden kehittäminen edellyttää mittareiden harmonisoinnin lisäksi myös organisaation johtamisen ja hallinnon vahvistamista. (Michelon & Parbonetti, 2012)

Vaikka ESG on vakiintunut keskeiseksi vastuullisuuden arviointikehikoksi, niin sen mittaaminen ja tulkinta ovat edelleen haaste. Yksi keskeisimmistä ongelmista liittyy siihen, että eri arviointijärjestelmät ja luokittajat käyttävät erilaisia menetelmiä ja painotuksia osa-

alueiden mittaamisessa ja arvioinnissa, mikä johtaa merkittäviin eroihin yritysten ja toimialojen välisessä ESG vertailussa. Tutkimusten mukaan eri arviointijärjestelmien ESG-pisteytykset korreloivat usein vain kohtalaisesti keskenään, mikä vaikeuttaa sijoittajien ja sidosryhmien mahdollisuuksia tehdä luotettavia vertailuja. (Berg, Kölbel & Rigobon, 2022) Berg et al. (2022) korostavat, että merkittävä osa eroista vertailussa johtuu erilaisten indikaattorien valinnoista, painotuksista ja käytetyistä tietolähteistä, ei niinkään yritysten todellisista eroista vastuullisen toiminnan suorittamisessa. Tämä heikentää ESG-arvioiden luotettavuutta ja vertailukelpoisuutta merkittävästi.

Puutteista ja kritiikistä huolimatta ESG on merkittävä askel kohti vastuullisen liiketoiminnan järjestelmällistä mittaamista. Sen myötä yritysten ja toimialojen välinen vertailu on lisääntynyt, mikä on lisännyt myös yritysten tilivelvollisuutta ja läpinäkyvyyttä vastuullisuudesta, johon perinteinen talousraportointi ei ole aiemmin ottanut kantaa. ESG toimii viitekehyksenä tarjoten rakenteen vastuullisuudesta keskustelemiselle ja sen kehittämiselle. Haasteena on yhä löytää luotettava tasapaino kvantitatiivisen mitattavuuden ja kvalitatiivisen merkityksellisyyden välillä.

2.5 Aiempi tutkimuskirjallisuus

Aihetta vastuullisuudesta ja vastuullisuusraportoinnin kehittymisestä on tutkittu viime vuosikymmenien aikana laajasti tieteellisessä kirjallisuudessa erityisesti siihen liitännäisten teorioiden, raportoinnin laadun, standardien ja sääntelyn sekä taloudellisen menestyksen näkökulmista.

Carroll (1991) käsittelee artikkelissaan yritysten yhteiskuntavastuuta ja yritysten roolia vastuullisuustoimien raportoinnissa. Artikkelissa esitellään myös Carrollin CSR-pyramidi, jonka mukaan yrityksen vastuullisuus rakentuu neljästä osa-alueesta: taloudellisista, laillisista, eettisistä ja filantrooppisista vastuista. Tätä mallia on käytetty paljon teoreettisena perustana vastuullisuusraportoinnin tarkastelussa.

Gray, Kouhy ja Lavers (1995) tutkivat yritys- ja ympäristövastuun raportoinnin kehitystä ja yritysten tapaa toteuttaa sitä. Artikkeli korostaa, että raportointi kehittyy paitsi sisäisten arvojen ja strategioiden, myös ulkoisten odotusten ja sääntelyn johdosta. Heidän mukaansa,

pohjaten legitimaatioteoriaan, osa yrityksistä raportoi vastuullisuudesta vain saadakseen ulkoista hyväksyntää.

Elkington (1997) toi vastuullisuuskeskusteluun keskeisen käsitteellisen mallin, Triple Bottom Line, joka laajensi perinteisen taloudellisen tuloksen arvioinnin kattamaan myös sosiaalisen ja ympäristöulottuvuuden. Elkingtonin mukaan yritysten menestystä ei tule mitata ainoastaan taloudellisilla tunnusluvuilla, vaan niiden tulee tarkastella samanaikaisesti vaikutuksiaan ihmisiin, yhteiskuntaan ja ympäristöön. Triple Bottom Line on muodostanut perustan monille myöhemmille vastuullisuuden lähestymistavoille, ja sitä on sovellettu laajasti sekä tutkimuksessa että yritysraportoinnin käytännöissä.

Bebbington ja Larrinaga (2001) tarkastelevat artikkelissaan ympäristöraportoinnin kehittymistä yrityksissä sekä sitä, kuinka sääntely ja institutionaaliset tekijät ohjaavat raportointikäytäntöjen implementoimista. He korostavat, että sääntelyn kiristyminen on keskeinen ajuri, joka kannustaa yrityksiä kehittämään vastuullisuusraportointiaan. Tutkimus tuo esiin myös sen, että raportoinnin kehittymiseen vaikuttavat organisaatiokohtaiset ja kontekstuaaliset olosuhteet. Näitä havaintoja voidaan soveltaa myös tulevan CSRD-sääntelyn vaikutusten ymmärtämiseen.

Deegan (2002) tarkastelee artikkelissaan sosiaalisten ja ympäristöön liittyvien raportointikäytäntöjen legitimisoivaa vaikutusta. Hän osoittaa, että yritysten raportointikäytännöt kehittyvät merkittävästi yhteiskunnallisen paineen ja sääntelyn vaikutuksesta. Tutkimus korostaa ulkoisten tekijöiden, kuten sidosryhmien odotusten ja sääntelyn, roolia erityisesti tilanteissa, joissa yrityksen toiminnan näkyvyys kasvaa ja vastuullisuustoimien läpinäkyvyys nousee tarkemman arvioinnin kohteeksi.

Matten ja Moon (2008) puolestaan tarkastelevat yritysvastuun institutionaalista ja kulttuurista luonnetta vertailevassa tutkimuksessaan. He erottavat vapaaehtoisen yritysvastuun (engl. explicit CSR), joka viittaa strategisesti ohjattuihin vastuullisuustoimiin, ja pakollisen yritysvastuun (engl. implicit CSR), joka puolestaan perustuu yhteiskunnallisiin normeihin ja lainsäädäntöön. Matten ja Moon osoittavat, että yritysvastuun painotukset määräytyvät pitkälti ulkoisesta paineesta ja sääntelyn mukaan. Se on keskeinen lähtökohta erityisesti eurooppalaiseen sääntelyyn, kuten CSRD-direktiiviin.

Kramer ja Porter (2011) lähestyivät yritysvastuuta strategisen kilpailukyvyn näkökulmasta, esittäen käsitteen yhteisen arvon luominen (Creating Shared Value, CSV). Heidän mukaansa

vastuullisuus ei ole ainoastaan moraalinen velvollisuus, vaan myös liiketoiminnallinen mahdollisuus tuottaa arvoa sekä yritykselle että yhteiskunnalle. Kramer ja Porter korostavat, että yritysten tulisi integroida vastuullisuus osaksi ydinliiketoimintaa ja strategista päätöksentekoa sen sijaan, että sitä tarkastellaan vain sidosryhmäpainotteisena vastauksena ulkoiseen paineeseen. Tämä näkökulma on vaikuttanut voimakkaasti myöhempiin tutkimuksiin, joissa yritysvastuun nähdään olevan kilpailuetua kehittävä ja arvonluontia vahvistava tekijä.

Michelon ja Parbonetti (2012) analysoivat tutkimuksessaan, kuinka yritysten hallinnointikäytännöt (engl. Corporate Governance) ja johdon rakenteet vaikuttavat vastuullisuusraportoinnin laatuun. Heidän mukaansa yritykset, joilla on vahva hallitus ja tehokkaat hallintorakenteet, tuottavat kattavampia ja laadukkaampia vastuullisuusraportteja. Tämä viittaa siihen, että hallinnollinen osaaminen ja kypsyys sekä hyvä hallintotapa voivat edistää vastuullisuusraportoinnin tasoa.

Friede et al. (2015) tarkastelivat ESG-tekijöiden ja yritysten taloudellisen suorituskyvyn välistä yhteyttä laajassa empiirisessä tutkimuksessaan. Heidän analyysinsa osoittaa, että ESG-suorituskyvyn ja taloudellisten tulosten välinen suhde on pääosin neutraali tai positiivinen. Tutkimustulos tarkoittaa, että vastuullinen liiketoiminta ei ole yrityksille taloudellinen rasite, vaan se voi parantaa riskienhallintaa, sijoittajien luottamusta ja pitkän aikavälin kannattavuutta.

Näiden tutkimusten perusteella voidaan todeta, että vastuullisuusraportointi on kehittynyt sekä yritysten strategisten ja hallinnollisten päätösten että ulkoisten paineiden, kuten sääntelyn ja sidosryhmien odotusten, myötä. Yritysten sisäiset tekijät, kuten hallinnon rakenne ja johdon sitoutuminen, vaikuttavat raportoinnin laatuun ja kattavuuteen. Ulkoiset tekijät, erityisesti sääntelyn tiukentuminen, ovat puolestaan keskeisiä ajureita vastuullisuusraportoinnin implementoinnissa ja kehittämisessä. Tuleva CSRD-sääntely edustaa jatkumoa tälle kehitykselle, ja sillä on keskeinen rooli siinä, miten yritykset vastaavat kasvaviin raportointivaatimuksiin ja sisällyttävät vastuullisuuden systemaattisesti osaksi liiketoimintastrategiaansa.

3 Vastuullisuusraportointi

Vastuullisuusraportointi on keskeinen osa yritysten vastuullisuuskäytäntöjen ja kestävän liiketoiminnan perustaa. Luku syventää tutkimuksen teoreettista viitekehystä tarkastelemalla, miten vastuullisuus muuttuu mitattavaksi ja raportoitavaksi toiminnaksi erilaisten sääntely- ja ohjauskehysten kautta. Teoreettinen tarkastelu rakentuu kolmen keskeisen raportointia selittävän teorian — sidosryhmäteorian, legitimaatioteorian ja institutionaalisen teorian — varaan, joita täydentää analyysi raportointia ohjaavasta sääntelykehikosta sekä olennaisuuden periaatteesta.

3.1 Vastuullisuusraportoinnin teoriaviitekehys

Vastuullisuusraportoinnista on tullut olennainen osa yritysten hyvää hallintoa ja strategista johtamista, johtuen muun muassa kasvavista yhteiskunnallisista, ympäristöön liittyvistä ja sääntelyyn kohdistuvista paineista (Gray et al., 1995; Matten & Moon, 2008). Vastuullisuusraportointi tarkoittaa yrityksen käytäntöjen ja suorituskyvyn julkistamista ympäristövaikutusten, sosiaalisen vastuun ja hallintotavan osalta (Carroll, 1991; Elkington, 1997). Sen avulla yritykset voivat viestiä avoimesti toiminnastaan, hallita mainettaan ja osoittaa sitoutumistaan kestävän kehityksen periaatteisiin (Friede et al., 2015).

Vastuullisuusraportoinnin motiiveja voidaan tarkastella sekä sisäisten että ulkoisten tekijöiden kautta. Osa motiiveista syntyy yrityksen ulkopuolisesta paineesta, kuten sääntelystä, sijoittajien ja kuluttajien odotuksista tai toimialakohtaisista trendeistä (Bebbington & Larrinaga, 2001; Deegan, 2002). Toisaalta vastuullisuusraportointi voi olla myös seurausta yrityksen sisäisistä arvoista, kulttuurista ja strategisesta tavoitteenasettelusta (Porter & Kramer, 2006). Raportointi ei siis ole pelkkä reaktio ulkoisiin vaatimuksiin, vaan se voi toimia myös strategisen arvonluonnin ja kilpailuedun välineenä, esimerkiksi vahvistamalla yrityksen mainetta tai helpottamalla pääoman saantia (Michelon & Parbonetti, 2012; Eccles et al., 2014).

Aiempi tutkimus on tarkastellut vastuullisuraportoinnin kehittymistä monista näkökulmista. Gray et al. (1995) toivat esiin, että raportoinnin kasvu heijastaa yhteiskunnan muuttuneita

arvoja ja yritysten pyrkimystä oikeuttaa olemassaolonsa suhteessa ympäröivään yhteisöön ja sidosryhmiin. Deegan (2002) puolestaan tarkasteli vastuullisuusraportointia legitimaation välineenä, jossa yritykset pyrkivät säilyttämään toimintalupansa yhteiskunnassa. Matten ja Moon (2008) korostivat raportoinnin institutionaalista sidonnaisuutta, joka vaihtelee kulttuurien ja sääntelykehysten mukaan. Michelon & Parbonetti (2012) osoittivat lisäksi, että vahva hallintorakenne edistää vastuullisuusraportoinnin laatua ja laajuutta, mikä vahvistaa sen merkitystä osana yritysten johtamiskäytäntöjä.

Vastuullisuusraportoinnin ilmiöitä voidaan ymmärtää parhaiten useiden toisiaan täydentävien teoreettisten näkökulmien kautta. Tässä tutkimuksessa raportointia tarkastellaan kolmen keskeisen teorian avulla: sidosryhmäteorian, legitimaatioteorian ja institutionaalisen teorian. Sidosryhmäteoria (Freeman, 1984) on teoreettinen lähtökohta, joka selittää kenelle ja miksi yritykset raportoivat vastuullisuudestaan. Se korostaa yritysten velvollisuutta huomioida kaikkien sidosryhmiensä intressit. Legitimaatioteoria (Dowling & Pfeffer, 1975; Deegan, 2002) puolestaan avaa miten raportointi tukee yritysten yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä ja toimilupaa mukauttamalla viestintää vallitsevien arvojen ja normien mukaiseksi. Institutionaalinen teoria (Meyer & Rowan, 1977; DiMaggio & Powell, 1983; Larrinaga & Bebbington, 2001; Matten & Moon, 2008) puolestaan kuvaa miksi vastuullisuusraportointikäytännöt yhdenmukaistuvat ja institutionalisoituvat sääntelyn, kulttuuristen normien ja toimialan odotusten vaikutuksesta.

Näiden teorioiden yhdistelmä luo monitasoisen tarkastelun yritysten vastuullisuusraportointiin. Teorioiden avulla voidaan systemaattisesti arvioida yritysten toimintaa useista eri näkökulmista ja tehdä johtopäätöksiä vastuullisuusraportoinnin kehittymisen taustasyistä. Ne tarjoavat myös välineen ymmärtää, kuinka yritykset tasapainottavat ulkoisia paineita ja sisäisiä tavoitteitaan vastuullisuusraportoinnin prosessissa. Samalla teorioiden avulla voidaan varmistaa, että yritysten raportointi on linjassa sekä yhteiskunnallisten vaatimusten että pitkän aikavälin strategisten tavoitteiden kanssa. Tämä tukee sekä yritysten legitiimiyttä että niiden strategista kilpailukykyä muuttuvassa toimintaympäristössä.

3.1.1 Sidosryhmäteoria

Sidosryhmäteoria (engl. Stakeholder theory) on Freemanin (1984) esittelemä teoreettinen lähestymistapa, joka haastaa perinteisen omistajakeskeisen vain voiton maksimointiin tähtäävän liiketoimintamallin. Teorian mukaan yrityksen toiminnan tulisi perustua kaikkien sen sidosryhmien, ei vain omistajien, intressien huomioimiseen. Freeman määrittelee sidosryhmäksi minkä tahansa ryhmän tai yksilön, joka voi vaikuttaa yrityksen tavoitteiden saavuttamiseen tai on kyseisten tavoitteiden toteutumisesta johtuvien vaikutusten alaisena. (Freeman, 1984) Näin ollen sidosryhmiin kuuluvat esimerkiksi työntekijät, asiakkaat, toimittajat, yhteisöt, sijoittajat, viranomaiset ja ympäristö. Myöhemmin Freeman ja McVea (2001) korostivat, että sidosryhmäajattelu ei ole vain eettinen velvollisuus, vaan strategisen johtamisen perusta, joka auttaa yrityksiä hahmottamaan ja hallitsemaan monimutkaisia suhteita toimintaympäristössään. Sidosryhmäteoria on sittemmin kehittynyt keskeiseksi liiketoiminnan etiikan ja strategisen johtamisen viitekehykseksi, joka korostaa, että yrityksen pitkän aikavälin menestys riippuu sen kyvystä tasapainottaa eri sidosryhmien usein ristiriitaisia odotuksia (Freeman et al., 2010).

Donaldson ja Preston (1995) tarkentavat, että sidosryhmäteorialla on kolme ulottuvuutta: normatiivinen, deskriptiivinen ja instrumentaalinen. Normatiivinen ulottuvuus perustuu eettiseen näkemykseen siitä, että yrityksillä on moraalinen velvollisuus kohdella sidosryhmiään oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti. Deskriptiivinen ulottuvuus tarkastelee, miten yritykset tosiasiallisesti käyttäytyvät suhteessa sidosryhmiinsä. Instrumentaalinen ulottuvuus puolestaan arvioi, miten sidosryhmien huomioiminen vaikuttaa yrityksen taloudelliseen ja strategiseen suorituskykyyn. Heidän mukaansa normatiivinen ulottuvuus on teorian ydin, jota deskriptiivinen ja intrumentaalinen täydentävät. (Donaldson & Preston, 1995)

Vastuullisuusraportoinnin kontekstissa sidosryhmäteoria tarjoaa selityksen kenelle ja miksi yritykset raportoivat vastuullisuudestaan. Raportointi toimii keinona viestiä avoimesti yrityksen toiminnan vaikutuksista ja vahvistaa luottamusta eri sidosryhmiin (Freeman, 1984; Deegan, 2002). Mitchell, Agle ja Wood (1997) kehittivät lisäksi mallin sidosryhmien tunnistamisesta ja priorisoinnista kolmen tekijän — vallan, oikeutuksen ja kiirellisyyden — perusteella. Se auttaa ymmärtämään miksi tietyt sidosryhmät tai vastuullisuusteemat painottuvat yritysraportoinnissa toisia enemmän. Freeman ja McVea (2001) näkevät, että

sidosryhmien näkökulman tuominen strategiseen päätöksentekoon on myös kilpailukyvyn ja resilienssin lähde. Se auttaa yrityksiä ennakoimaan riskejä, rakentamaan kestävää arvoa ja toimimaan pitkäjänteisesti sidosryhmien hyvänksynnän piirissä. Sidosryhmäteorian mukaan vastuullisuusraportointi ei ole vain vastaus ulkoisiin paineisiin, vaan se on strateginen väline, jolla yritykset voivat vahvistaa yhteiskunnallista hyväksyntäänsä ja luoda pitkäaikaista arvoa kaikille sidosryhmilleen (Porter & Kramer, 2006; Eccles et al., 2014).

Vaikka sidosryhmäteoria on vakiintunut keskeiseksi teoriaksi vastuullisuuden ja yritysjohtamisen tutkimuksessa, niin sitä on myös kritisoitu. Key (1999) nosti keskeiseksi kritiikiksi sidosryhmä-termin laajuuden ja epämääräisyyden, mikä vaikeuttaa empiiristä soveltamista ja mittaamista, sillä sidosryhmä voi tarkoittaa lähes mitä tahansa. Myös Donaldson ja Preston (1995) tunnustivat tämän haasteen. Sidosryhmäteoriaa on kritisoitu lisäksi käytäntöön sovellettavuudesta, sillä sidosryhmien intressit ovat usein varsin ristiriitaisia. Tämä voi tehdä teoriasta käytännön strategisessa päätöksenteossa vaikeasti sovellettavan. (Jensen, 2002) Toisaalta Porter ja Kramer (2006) huomauttavat, että vastuullisuus ei saa muuttua ainoastaan sidosryhmien miellyttämiseksi, vaan sen tulee olla yrityslähtöistä ja palvella yrityksen pitkän aikavälin tavoitteita.

3.1.2 Legitimaatioteoria

Legitimaatioteoria (engl. Legitimacy theory) tarjoaa yhteiskunnallisen ja viestinnällisen viitekehyksen vastuullisuudesta raportoinnille. Se vastaa kysymyksiin miksi yritykset raportoivat vastuullisuudestaan ja miten raportointi liittyy yritysten ja yhteiskunnan väliseen suhteeseen. Teorian perusajatus on, että yritysten olemassaolo ja menestys riippuvat niiden sosiaalisesta hyväksyttävyydestä eli, että ne toimivat yhteiskunnan arvojen, normien ja odotusten mukaisesti. (Dowling & Pfeffer, 1975; Deegan, 2002) Yrityksen ja sen toimintaympäristön välille muodostuu sosiaalinen sopimus, joka antaa yritykselle toimintaluvan. Jos yritys rikkoo tätä sopimusta esimerkiksi ympäristöhaittojen, epäeettisen toiminnan tai läpinäkyvyyden puutteen kautta, niin sen legitimiteetti voi heikentyä, mikä puolestaan voi uhata sen taloudellista asemaa ja mainetta. (Lindblom, 1994)

Legitimaatioteoriaa voidaan tarkastella reaktiivisena tai proaktiivisena prosessina. Reaktiivisesti yritykset pyrkivät palauttamaan menetettyä hyväksyntää, kun taas proaktiivisesti ne käyttävät viestintää ja raportointia vahvistaakseen yhteiskunnallista

asemaansa (O'Donovan, 2002). Gray et al. (1995) osoittavat, että yritykset käyttävät vastuullisuusraportointia asemansa vahvistamiseen erityisesti silloin, kun ne kohtaavat ulkoista kritiikkiä tai toimivat toimialoilla, joihin kohdistuu merkittäviä ympäristö- ja yhteiskuntavaikutuksia. Tällöin raportointi ei ole vain tiedonvälitystä, vaan osa strategiaa, jonka avulla yritys pyrkii osoittamaan yhteensopivuutensa yhteiskunnan arvojen kanssa ja vähentämään sidosryhmien epäluottamusta (Deegan, 2002).

Suchman (1995) puolestaan luokittelee legitimaation kolmeen ulottuvuuteen: pragmatistinen, moraalinen ja kognitiivinen. Pragmatistinen legitimiteetti perustuu sidosryhmien hyötyyn ja yrityksen kykyyn vastata heidän intresseihinsä. Moraalinen legitimiteetti heijastaa yrityksen toimintaa suhteessa yhteiskunnallisiin arvoihin ja normeihin. Kognitiivinen legitimiteetti tarkoittaa, että yrityksen toiminta koetaan itsestään selvästi hyväksyttävänä ja osana vakiintuneita käytäntöjä. Näiden kolmen ulottuvuuden avulla voidaan ymmärtää, miksi yritykset viestivät vastuullisuudestaan eri tavoin eri tilanteissa ja miksi tietyt raportoinnin muodot institutionalisoituvat osaksi yritysten normaalia toimintaa. (Suchman, 1995; Deegan, 2002)

Legitimaatioteoria tarjoaa siten selityksen sille, miten ja miksi yritykset käyttävät vastuullisuusraportointia keinona ylläpitää tai palauttaa yhteiskunnallista hyväksyntäänsä. Raportointi toimii viestintävälineenä, jonka avulla yritykset pyrkivät osoittamaan, että niiden toiminta on oikeutettua, hyväksyttävää ja yhteiskunnallisesti hyödyllistä. Teoria on erityisen merkityksellinen nykyaikaisessa sääntely- ja sidosryhmäympäristössä, jossa yritysten legitimiteetti rakentuu yhä enemmän avoimuuden, tilivelvollisuuden ja kestävän arvonluonnin varaan. (Gray et al., 1995; Deegan, 2002)

Legitimaatioteoriaa on kritisoitu erityisesti sen jälkikäteisestä ja passiivisesta luonteesta. Suchman (1995) ja O'Donovan (2002) nostavat itsekin esiin teorian reaktiivisen luonteen. Reaktiivisesti yritykset julkaisevat vastuullisuusraportteja säilyttääkseen hyväksyntänsä, eivät luodakseen aktiivisesti arvoa. Lisäksi Gray, Owen ja Adams (2010) korostavat, että legitimaatioteoria keskittyy liikaa viestintään, vaikka vastuullisuusraportoinnin tulisi tähdätä vastuullisen toiminnan ja käyttäytymisen kehittämiseen. Toisaalta legitimaatioteorian vahvuus on sen joustavuus, jonka vuoksi sitä voidaan yhdistää hyvin muihin näkökulmiin ja teorioihin (Deegan, 2000).

3.1.3 Institutionaalinen teoria

Institutionaalinen teoria (engl. Institutional theory) tarkastelee, miten organisaatiot ja niiden toimintakäytännöt muotoutuvat yhteiskunnassa vallalla olevien normien, arvojen ja uskomusten vaikutuksesta. Teorian ydinajatus on, että yritykset eivät toimi pelkästään rationaalisesti tehokkuuden tai kilpailuedun ohjaamina, vaan ne mukautuvat ympäröivän yhteiskunnan odotuksiin ja normeihin saavuttaakseen legitiimiyden ja hyväksynnän. (Meyer & Rowan, 1977; DiMaggio & Powell, 1983) Meyer ja Rowan (1977) esittivät, kuinka organisaatiot omaksuvat muodollisia rakenteita ja toimintatapoja, jotka heijastavat yhteiskunnassa vallitsevia käsityksiä oikeasta toiminnasta. Näiden rakenteiden tarkoitus ei ole lisätä tehokkuutta, vaan osoittaa ulospäin, että organisaatio toimii hyväksyttyjen ja institutionaalisesti oikeutettujen normien mukaisesti.

DiMaggio ja Powell (1983) kehittivät edelleen käsitteen institutionaalisesta isomorfismista. Se kuvaa, miksi organisaatiot alkavat muistuttaa toisiaan ajan myötä. He erottivat kolme isomorfismin muotoa: pakottava (engl. coercive), jäljittelevä (engl. mimetic) ja normatiivinen. Pakottava isomorfismi syntyy sääntelyn, lainsäädännön ja kulttuurin luomasta paineesta. Jäljittelevä isomorfismi syntyy organisaatioiden jäljitellessään toisiaan epävarmuuden vähentämiseksi. Normatiivinen isomorfismi puolestaan pohjautuu ammattikuntien, koulutuksen ja yhteisten arvojen vaikutukseen. (DiMaggio & Powell, 1983) Vastuullisuusraportoinnin kontekstissa nämä selittävät, miksi yritykset omaksuvat samankaltaisia raportointikäytäntöjä osoittaakseen kuuluvansa vastuullisesti toimivien organisaatioiden joukkoon. (Larrinaga & Bebbington, 2001; Matten & Moon, 2008)

Institutionaalisen teorian myöhemmässä kehityksessä Scott (2008) tiivistää instituutioiden vaikutuksen kolmeen tosiaan täydentävään pilariin: regulatiiviseen, normatiiviseen ja kulttuuris-kognitiiviseen. Regulatiivinen pilari viittaa sääntelyyn ja lainsäädäntöön, joka ohjaa organisaatioiden käyttäytymistä. Normatiivinen pilari liittyy arvoihin ja velvollisuuksiin, jotka määrittelevät mitä pidetään hyväksyttävänä. Kulttuuris-kognitiivinen pilari puolestaan kuvaa yhteisiä uskomuksia ja ajattelutapoja, jotka tekevät tietyistä toimintatavoista itsestään selviä. (Scott, 2008) Vastuullisuusraportoinnin institutionalisoituminen voidaan siten nähdä prosessina, jossa nämä kolme pilaria vahvistavat toinen toistaan. Regulatiivinen sääntelykehys, kuten CSRD, luo rakenteellisen puitteen, jota yhteiset normatiiviset vastuullisuusarvot ja odotukset muokkaavat. Ajan myötä

raportoinnista tulee itsestään selvä osa yritysten hallintokäytäntöjä kulttuuris-kognitiivisen pilarin mukaisesti.

Larrinaga ja Bebbington (2001) osoittavat, että institutionaaliset paineet voivat johtaa pelkästään muodollisiin mukautuksiin, jolloin vastuullisuusraportointi toimii viestintänä legitiimiyden saavuttamiseksi. Matten ja Moon (2008) puolestaan erottavat yritysvastuun vapaaehtoisen ja pakollisen muodon toisistaan. Vapaaehtoinen viittaa yhteiskunnan sisäisiin normeihin ja arvoihin, jotka ohjaavat yritysten käyttäytymistä ilman muodollista sääntelyä. Pakollinen puolestaan liittyy lainsäädäntöön, raportointivaatimuksiin ja standardeihin. (Matten & Moon, 2008) Tämä erottelu auttaa ymmärtämään miksi vastuullisuusraportointi kehittyy eri tavoin eri maissa tai maanosissa, ja miksi sääntelyn, kuten CSRD, myötä vastuullisuudesta on tullut yhä pakollisempi ja institutionalisoituneempi käytäntö.

Institutionaalista teoriaa on pidetty yhtenä vaikutusvaltaisimmista organisaatioteorioista, mutta siihen on kohdistettu myös huomattavaa kritiikkiä. Oliver (1991) huomauttaa, että teoria painottaa liikaa organisaatioiden sopeutumista ulkoisiin paineisiin, eikä huomioi riittävästi strategista valinnanvapautta. Se ei myöskään huomioi, että yritykset voivat hyödyntää, neuvotella ja muokata institutionaalisia odotuksia omien tavoitteidensa mukaiseksi. Greenwood ja Hinings (1996) väittävät, että teoria kuvaa vain organisaatioiden pysyvyyttä, mutta ei selitä niiden muutosta. Mizruchi ja Fein (1999) kritisoivat lisäksi teorian taipumusta yksinkertaistaa organisaatioita liikaa, jonka vuoksi erilaiset institutionaaliset oletukset voivat olla keskenään ristiriidassa.

Institutionaalinen teoria tarjoaa selityksen sille, miksi ja miten vastuullisuusraportoinnista on tullut yritysten vakiintunut toimintatapa. Se ei kuitenkaan selitä yksittäisen yrityksen näkökulmasta motiiveja, vaan kuvaa laajemmin sitä, kuinka raporoinnista muodostuu normaali käytäntö ja yhteisymmärretty oletus. Näin teoria täydentää sidosryhmä- ja legitimaatioteorioita osoittamalla, että vastuullisuusraportointi on myös sosiaalinen ja institutionaalinen ilmiö, joka heijastelee yhteiskunnan arvojen, sääntelyn ja kulttuuristen käytäntöjen kehitystä ajassa.

3.2 Vastuullisuusraportointi kilpailuetuna

Vastuullisuusraportointi ei ole ainoastaan sidosryhmille viestimisen väline, vaan myös strateginen resurssi, joka voi muodostaa kestävän kilpailuedun yritykselle. Barneyn (1991) resurssipohjaisen näkemyksen (engl. Resource-Based View) mukaan yrityksen kilpailuetu syntyy sen hallussa olevista resursseista ja kyvykkyyksistä, jotka ovat arvokkaita, harvinaisia ja vaikeasti jäljiteltäviä. Yrityksen vastuullisuus itsessään voi toimialallaan olla kilpailuetua luova asia. Vastuullisuusraportoinnin integroiminen osaksi yrityksen johtamisjärjestelmää ja strategista päätöksentekoa saattaa siten täyttää kilpailuedun määritelmän. Raportointiprosessiin liittyvä data, tietojärjestelmät, sidosryhmäsuhteet ja organisaation oppimiskyky voivat muodostua sellaisiksi aineettomiksi resursseiksi, jotka erottavat yrityksen kilpailijoistaan.

McWilliams ja Siegel (2001) esittävät, että yritysvastuuseen liittyvät toimet, kuten vastuullisuusraportointi, voidaan ymmärtää strategisena investointina, joka parantaa yrityksen mainetta, lisää tehokkuutta ja vahvistaa sen sidosryhmäsuhteita. Näin ollen vastuullisuusraportointi ei ainoastaan vastaa ulkoisiin vaatimuksiin, vaan tuottaa myös hyötyä yritykselle tiedolla johtamisen ja strategisen suunnan kautta. Kilpailuedun näkökulmasta yrityksen tulisi systemaattisesti analysoida ja hyödyntää vastuullisuusdataa, mikä parantaa kykyä ennakoida muutoksia ja siten vahvistaa sen strategista asemaa muihin verrattuna.

Vastuullisuusraportointi voi siis toimia merkittävänä differointikeinona kilpailijoihin nähden. Läpinäkyvä ja uskottava raportointi parantaa sidosryhmien luottamusta ja houkuttelee vastuullisuutta painottavia sijoittajia, asiakkaita ja työntekijöitä (Porter & Kramer, 2006). Tämä on erityisen tärkeää toimialoilla, joilla maine ja legitimiteetti ovat kriittisiä menestystekijöitä. Vastuullisuusraportointi tukee näin myös yrityksen asemaa legitimiteettiteorian näkökulmasta, sillä se toimii yrityksen välineenä osoittaa olemassa olonsa hyväksyttävyys yhteiskunnassa ja yhteys sidosryhmien odotuksiin. (Deegan, 2002)

Vastuullisuusraportointi voidaan näin ollen nähdä strategisena resurssina ja kilpailuedun lähteenä, kun se ylittää pelkän raportointivelvoitteen täyttämisen ja muuttuu osaksi yrityksen strategista päätöksentekoa ja operatiivista toimintaa. Vastuullisuuden ei pidä olla vain irrallinen osa-alue tai ainoastaan viestintää, vaan keskeinen osa yrityksen

arvonluontiprosessia, jolloin se vahvistaa yrityksen markkina-asemaa ja pitkän aikavälin kestävyyttä.

3.3 Vastuullisuusraportoinnin sääntelykehys

Vastuullisuusraportoinnin luonne on muuttunut vapaaehtoisista viestintäkäytännöistä kohti laajasti säänneltyä ja standardoitua raportointia. Kehitys heijastaa yhteiskunnallisten arvojen muutosta sekä kasvavia odotuksia yritysten läpinäkyvyydestä, vastuullisuudesta ja tilivelvollisuudesta (Deegan, 2002). Edellisessä luvussa esitetyt teoriat tarjoavat taustan tälle muutokselle. Yritysten raportointikäytännöt ovat vastaus sidosryhmien odotuksiin, yhteiskunnallisiin normeihin sekä sääntelypaineisiin. Vastuullisuusraportoinnin sääntelykehys voidaan nähdä konkreettisena tuotoksena näistä teoreettisista lähestymistavoista, institutionalisoituneena rakenteena, joka ohjaa yritysten viestintää ja toimintaa vastuullisuudesta.

Vastuullisuusraportointi kehittyi aluksi vapaaehtoisten standardien, kuten GRI:n (Global Reporting Initiative), varassa. Raportointikäytäntöjen vertailukelpoisuuden puute ja vaihteleva laatu nostivat esiin tarpeen selkeämmälle ja yhtenäisemmälle sääntelylle (Eccles et al., 2014). EU on ollut tässä kehityksessä keskeinen toimija ja pyrkinyt luomaan yhteisen toimintamallin, joka edistää vastuullisuuden läpinäkyvyyttä ja vertailua, sekä siirtymää kohti kestävää taloutta (European Commission, 2023). EU:n sääntelykehys on rakentunut vaiheittain. Aluksi säädettiin ei-taloudellisen tiedon raportointidirektiivi NFRD (Non-Financial Reporting Directive, 2014/95/EU), joka loi perustan vastuullisuusraportoinnin velvoittavuudelle suurille listatuille yrityksille ja julkisen edun kannalta merkittäville yhteisöille EU-alueella. Nykyinen EU:n kestävyysraportointidirektiivi CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive, 2022/2464/EU) korvasi NFRD:n ja laajensi raportointivelvoitteet koskemaan myös listaamattomia yrityksiä. Lisäksi EU-alueen vastuullisuusraportoinnin viitekehys täydentyi eurooppalaisilla kestävyysraportointistandardeilla (European Sustainability Reporting Standards, ESRS), jotka määrittävät raportointisisällön ja -rakenteen. CSRD:n toimeenpanoa täsmentämään EU julkaisi myös Omnibus-direktiivin, ja kestävän rahoituksen tavoitteisiin tähtäävän EU-taksonomian.

Tässä luvussa tarkastellaan vastuullisuusraportoinnin sääntelyn kehitystä ja keskeisimpiä tekijöitä. Ensin käsitellään kansallisen lainsäädännön ja kirjanpitolain roolia vastuullisuusraportoinnin perustana. Sen jälkeen esitellään EU:n sääntelyn kehityskulku NFRD-direktiivistä CSRD-direktiiviin. Lopuksi kuvataan EU-taksonomian rooli kestävän rahoituksen välineenä ja sen yhteys yritysten kestävyysraportointivelvoitteisiin.

3.3.1 Kirjanpitolaki ja kansallinen sääntely

Suomessa vastuullisuusraportointiin liittyvä sääntely perustuu useiden lakien, viranomaisohjeiden ja itsesääntelyn kokonaisuuteen, joka määrittää yritysten velvollisuudet, raportointikäytännöt ja hyvän hallintotavan periaatteet. Keskeisin normi on Kirjanpitolaki (1336/1997), joka luo perustan yritysten tilinpäätös- ja toimintakertomusraportoinnille.

Kirjanpitolain muutos koskien EU:n NFRD-direktiiviä (2014/95/EU) ei-taloudellisten tietojen raportoinnista astui Suomessa voimaan vuoden 2017 alusta. Raportointivelvoite koski suuria listaamattomia yrityksiä ja yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä, joita ovat listayhtiöt, luottolaitokset ja vakuutusyhtiöt. Suurilla yrityksillä tarkoitettiin yrityksiä, joiden henkilömäärä ylitti keskimäärin 500 henkeä tilikauden aikana, liikevaihto ylitti 40 miljoonaa euroa ja tase 20 miljoonaa euroa. (TEM, 2025)

Kirjanpitolakia (KPL 21.12.2023/1249) päivitettiin vastaamaan CSRD-direktiivin (2022/2464/EU) vaatimuksia, ja lakimuutos astui voimaan vuoden 2024 alusta. Kestävyysraportointivelvoitteisiin liittyvillä muutoksilla tarkennettiin raportoinnin toteuttamista toimintakertomuksessa ja määrättiin, että sen tulee olla varmennettavissa. Niillä haettiin myös varmuutta velvoitteiden täyttymiseen pysyvyyden näkökulmasta siten, että määrittely velvoitteiden syntymiseen arvioidaan kahden edellisen tilikauden perusteella yhden sijaan. Muutos yritysten kokoluokkiin ja raja-arvoihin astui voimaan vuoden 2025 alusta. (KILA, 2024)

Vastuullisuusraportointiin vaikuttavaa kansallista sääntelykehystä Suomessa täydentää Arvopaperimarkkinalaki (746/2012), joka asettaa pörssiyhtiöille tiedonantovelvollisuuksia ja korostaa sijoittajille annettavan tiedon oikeellisuutta ja vertailukelpoisuutta. Osakeyhtiölaki (624/2006) puolestaan ohjaa hallituksen ja johdon vastuuta yhtiön toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä, mikä sisältää myös vastuullisuuden ja riskienhallinnan

näkökulmat. Näiden lakien ohella Finanssivalvonta (Fiva) valvoo rahoitusmarkkinoilla toimivien yhtiöiden raportointivelvoitteiden täyttämistä ja antaa ohjeita vastuullisuusraportoinnin ja ei-taloudellisten tietojen julkistamisen käytännöistä (FIVA, 2024). Sen ohjeistus painottaa johdon vastuuta raportointiprosessin luotettavuudesta ja tietojen olennaisuudesta sekä varmistaa, että raportointi on linjassa kansainvälisten ja EU:n sääntelykehysten kanssa.

Itsesääntelyllä ja suosituksilla on myös keskeinen rooli suomalaisten yritysten vastuullisuusraportoinnin toteuttamisessa. Keskuskauppakamarin hallinnointikoodi (Corporate Governance Code) sisältää suosituksia yhtiöiden hallinto- ja ohjausjärjestelmien läpinäkyvyydestä sekä vastuullisuusperiaatteista. Lisäksi useat elinkeinoelämän toimijat ja asiantuntijaorganisaatiot, kuten Elinkeinoelämän keskusliitto (EK), Yritysvastuuverkosto FIBS, KPMG ja PwC, ovat julkaisseet suosituksia ja oppaita, jotka tukevat vastuullisuusraportoinnin käytäntöjen kehittämistä yrityksissä. Suositukset täydentävät lainsäädäntöä tarjoamalla käytännön ohjeita esimerkiksi olennaisuusarvioinnista, sidosryhmäviestinnästä ja raportoinnin rakenteesta. Luonteeltaan ne ovat kuitenkin vapaaehtoisia, kun taas lainsäädäntö on pakottavaa.

Vastuullisuusraportoinnin kansallista sääntelykehystä tukevat lisäksi useat ympäristöön ja työhön liittyvät lait, jotka velvoittavat yrityksiä noudattamaan kestävää ja eettistä toimintaa. Esimerkiksi Työturvallisuuslaki (738/2002) ja Ympäristönsuojelulaki (527/2014) sisältävät velvoitteita, jotka liittyvät yritysten sosiaaliseen ja ekologiseen vastuuseen. Näin vastuullisuus ei Suomessa perustu ainoastaan yritysten vapaaehtoiseen toimintaan, vaan se on sisäänrakennettu useisiin lakisääteisiin velvollisuuksiin, jotka tukevat EU-tasoisen sääntelyn toimeenpanoa ja vahvistavat yritysten läpinäkyvyyttä yhteiskunnassa.

Kokonaisuutena kansallinen sääntelykehys luo perustan, jonka varaan CSRD:n viitekehys rakentuu. Se mahdollistaa vastuullisuusraportoinnin tehokkaan täytäntöönpanon myös listaamattomissa yrityksissä, joiden toiminta kytkeytyy yhä enemmän ulkoisiin paineisiin, kuten yhteiskunnallisiin odotuksiin ja sääntelyyn.

3.3.2 NFRD – EU:n vastuullisuusraportoinnin alkuperäinen viitekehys

Euroopan unionin NFRD-direktiivi (2014/95/EU) muodosti perustan yritysten vastuullisuusraportoinnin sääntelylle ennen CSRD-direktiivin (2022/2464/EU) voimaantuloa. Sen tavoitteena oli lisätä suurten listattujen yritysten vastuullisuustietojen läpinäkyvyyttä ja vertailukelpoisuutta erityisesti ympäristöön, sosiaalisiin kysymyksiin ja hyvään hallintotapaan liittyvissä asioissa. NFRD velvoitti yli 500 hengen yrityksiä ja yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä (engl. Public Interest Entities, PIE) raportoimaan vuosikertomuksissaan ei-taloudellisista tiedoista.

Raportoinnin vähimmäisvaatimukset koskivat ympäristöasioita, sosiaalisia ja henkilöstöön liittyviä kysymyksiä, ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä korruption ja lahjonnan torjuntaa. Lisäksi yli 250 hengen listayhtiöiden tuli raportoida hallinnostaan ja monimuotoisuuspolitiikastaan. Yrityksiltä edellytettiin kuvausta liiketoimintamallista, toimintaperiaatteista, tuloksista ja riskeistä. (TEM, 2025)

NFRD ei määritellyt yksityiskohtaisia raportointimuotoja tai mittareita, vaan yritykset saivat valita käyttämänsä viitekehykset. Vapaaehtoisia viitekehyksiä ovat esimerkiksi GRI-standardit, UN Global Compact ja OECD:n ohjeistus monikansallisille yrityksille. NFRD loi ensimmäisen EU-tasoisen velvoitteen ei-taloudellisten tietojen raportointiin ja nosti vastuullisuuden osaksi virallisia tilinpäätöstietoja.

Euroopan komissio ja osa vastuullisuuden tutkijoista kuitenkin arvioivat, että NFRD oli liian yleisluonteinen ja rajattu. Raportointikäytännöt vaihtelivat merkittävästi, jolloin vertailu yritysten välillä ei ollut mahdollista. Lisäksi soveltamisala kattoi vain listayhtiöt ja rahoituslaitokset. Raportointisisällön ja -rakenteen vapaaehtoisuus johti myös siihen, että osa yrityksistä keskittyi ainoastaan muodolliseen vaatimusten täyttämiseen ilman varsinaista vastuullisten toimintojen kehittämistä. (Michelon & Parbonetti, 2012; European Commission, 2021) Näiden puutteiden seurauksena Euroopan komissio käynnisti uudistuksen, jonka tuloksena syntyi CSRD sekä sen yhteydessä julkaistu ESRS-standardisto (European Sustainability Reporting Standards).

3.3.3 CSRD, ESRS ja Omnibus – EU:n nykyinen kestävyysraportointi

Euroopan unionin kestävyysraportointidirektiivi CSRD (2022/2464/EU) korvasi aiemman NFRD:n ja muutti merkittävästi yritysten vastuullisuusraportoinnin sääntelyä. Uudistuksen tavoitteena oli laajentaa raportointivelvoitteiden kattavuutta, lisätä tietojen vertailukelpoisuutta, ja varmistaa yhteensopivuus EU:n vihreän siirtymän ja kestävän rahoituksen tavoitteisiin. CSRD:n keskeisenä lähtökohtana on, että yritysten vastuullisuustietojen tulisi olla yhtä merkittäviä, luotettavia ja vertailukelpoisia kuin taloudellisten tietojen. Tällöin sidosryhmien on mahdollista arvioida yritysten kokonaisvaltaista suorituskykyä ja riskejä. (European Union, 2022)

CSRD laajensi vastuullisuusraportoinnin koskemaan kaikkia suuria yrityksiä, jotka täyttävät vähintään kaksi seuraavista ehdoista:

- Yli 250 työntekijää
- Yli 40 miljoonaa euroa liikevaihtoa
- Yli 20 miljoonaa euroa tase

Lisäksi raportointivelvoite ulottuu listattuihin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, sekä tiettyihin listaamattomiin yrityksiin, jos ne kuuluvat EU:n sääntelyn piiriin esimerkiksi rahoitusmarkkinatoimijoina tai suurten konsernien tytäryhtiöinä. Muutoksella EU pyrkii poistamaan NFRD:n heikkouden rajallisesta laajuudesta ja vertailtavuudesta.

Vastuullisuusraportointia ja ESG-mittaristoja on kritisoitu muun muassa niiden vakiomuotoisuuden ja vaikutusperusteisuuden puutteesta. Moni mittaristo on keskittynyt lähinnä yritysten toimintatapoihin ja prosesseihin sen sijaan, että ne mittaisivat toiminnan todellisia yhteiskunnallisia ja ympäristövaikutuksia. Tämä on johtanut viherpesuilmiöön (engl. greenwashing), jossa vastuullisuudesta viestitään enemmän kuin sitä tosiasiallisesti toteutetaan. (Kotsantonis & Pinney, 2023) Mittausjärjestelmien puutteellisuus oli yksi keskeisistä perusteista CSRD:lle, joka siirtää vastuullisuusraportoinnin painopistettä vaikutusten arviointiin ja olennaisuuden analyysiin.

CSRD:n täytäntöönpanoa ohjaavat ESRS-standardit, jotka on laatinut Euroopan talousraportoinnin ohjausryhmä (EFRAG) Euroopan komission toimeksiannosta. ESRS-standardit muodostavat yksityiskohtaisen raportointikehyksen, joka määrittelee

raportointisisällön ja -rakenteen eri vastuullisuuden osa-alueille. ESRS-standardisto rakentuu kahdesta yleisestä (engl. cross-cutting) ja kymmenestä teemakohtaisesta (engl. topical) standardista. Yleiset ESRS 1 ja ESRS 2 -standardit toimivat koko raportointikehyksen perustana. Teemakohtaiset standardit kattavat ympäristöön (E1-E5), sosiaalisiin tekijöihin (S1-S4) ja hallintoon (G1) liittyvät teemat:

- ESRS E1 – Ilmastonmuutos
- ESRS E2 – Saastuminen
- ESRS E3 – Vesi- ja merivarat
- ESRS E4 – Luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemit
- ESRS E5 – Kiertotalous
- ESRS S1 – Oma henkilöstö
- ESRS S2 – Arvoketjun työntekijät
- ESRS S3 – Vaikutuksen alaiset yhteisöt
- ESRS S4 – Kuluttajat ja loppukäyttäjät
- ESRS G1 – Liiketoiminnan käytännöt
- ESRS 1 (General Requirements) määrittelee raportoinnin yleiset periaatteet, kuten kaksoisolennaisuuden soveltamisen, aikajänteen, vertailukelpoisuuden ja olennaisuusarvioinnin prosessin. Se ohjaa miten yritykset tunnistavat ja priorisoivat raportoitavat vastuullisuusteemat sekä miten raportointi integroidaan osaksi liiketoimintastrategiaa ja hallintoa.
- ESRS 2 (General Disclosures) puolestaan sisältää pakolliset yleiset raportointivaatimukset, jotka kaikkien yritysten on täytettävä riippumatta siitä, mitkä yksittäiset teemat ovat olennaisia. Se määrittelee tiedot, joita tulee raportoida yrityksen strategiasta, hallinnosta, riskienhallinasta ja mittareista.

Yleisten standardien tarkoituksena on varmistaa, että kaikki vastuullisuusraportit rakentuvat yhtenäisten periaatteiden ja tietorakenteiden varaan, mikä helpottaa myös ulkopuolista varmennusta ja tietojen digitaalista vertailua EU-tasolla. (EFRAG, 2023)

Euroopan komission alkuvuonna 2025 julkaisema Green Omnibus -hanke pyrkii keventämään yritysten hallinnollista taakkaa ja selkeyttämään sääntelyä. Ensimmäinen Omnibus-kokonaisuus sisälsi ehdotuksen CSRD:n mukaisen raportointivelvoitteen yksinkertaistamisesta, jonka merkittävin muutos olisi henkilöstömäärän rajan nostaminen 250 työntekijästä 1000 työntekijään ja liikevaihtorajan nostaminen 40 miljoonasta eurosta 450 miljoonaan euroon. (European Commission, 2023) Euroopan parlamentti kuitenkin hylkäsi ehdotuskokonaisuuden lokakuussa 2025 (309 puolesta, 318 vastaan, 34 tyhjää), koska osa jäsenistä katsoi sen heikentävän läpinäkyvyyttä ja vastuullisuuden uskottavuutta. Esitys palasi siten uudelleenkäsittelyyn marraskuun 2025 täysistuntoon. (Maleva-Otto et al., 2025) Euroopan parlamentti hyväksyi Omnibus-kokonaisuuden marraskuussa 2025 (382 puolesta, 249 vastaan, 13 tyhjää). Hyväksytty kokonaisuus muuttaa CSRD:n soveltamisalaa siten, että raportointivelvollisuus koskee jatkossa vain yrityksiä, joilla on yli 1750 työntekijää ja vähintään 450 miljoonan euron liikevaihto. (European Parliament, 2025)

Green Omnibus -hankkeen myötä kestävyysraportoinnin kehitys on siirtymävaiheessa. Monet yritykset ovat valmistautuneet raportoimaan tilikauden 2025 CSRD:n mukaisesti aiempien soveltamisrajojen täyttyessä. Nyt niiden on kuitenkin päätettävä, jatkavatko ne raportoinnin kehittämistä CSRD:n edellyttämällä tavalla, vaikka hyväksytyn Omnibus-hankkeen mukaan yritys ei enää kuuluisi CSRD:n soveltamisalaan eikä siten olisi velvollinen raportoimaan sen mukaisesti.

3.3.4 EU-taksonomia

EU-taksonomia-asetus (2020/852/EU) muodostaa keskeisen pilarin Euroopan unionin kestävän rahoituksen kokonaisuudessa. Sen tavoitteena on varmistaa yhteinen taksonomia eli luokittelujärjestelmä, jonka avulla voidaan määrittää mitkä taloudelliset toiminnot ovat ympäristön kannalta kestäviä. Asetus tuli voimaan vuonna 2020 osana EU:n kestävän rahoituksen lainsäädäntökokonaisuutta (engl. Sustainable Finance Action Plan). Se täydentää suoraan CSRD-direktiiviä ja ESRS-raportointistandardeja tarjoten kvantitatiivisen kehyksen vastuullisuustiedon mittaamiselle ja vertailulle. (European Commission, 2023)

EU-taksonomian päätarkoitus on lisätä rahoitusmarkkinoiden läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta, jotta sijoittajat ja muut sidosryhmät voivat arvioida yritysten toimintojen ympäristövaikutuksia ja kestävyyttä yhdenmukaisin perustein. Parempi läpinäkyvyys

ehkäisee viherpesua raportoinnissa ja tehostaa pääoman ohjausta vastuullisiin kohteisiin. (European Union, 2022)

EU-taksonomia määrittelee, että taloudellinen toiminta voidaan katsoa ympäristön kannalta kestäväksi, jos se täyttää neljä kriteeriä:

- Edistää merkittävästi vähintään yhtä kuudesta EU-taksonomian ympäristötavoitteesta
    1. Ilmastonmuutoksen hillintä
    2. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen
    3. Vesivarojen ja merellisten resurssien kestävä käyttö
    4. Kiertotalouteen siirtyminen
    5. Saastumisen ehkäisy ja hallinta
    6. Luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelu
- Ei aiheuta merkittävää haittaa muille tavoitteille
- Täyttää vähimmäiset suojatoimet, kuten ihmisoikeudet ja työelämän periaatteet
- Noudattaa komission vahvistamia teknisiä arviointiperusteita

(European Union, 2020)

Näiden tavoitteiden pohjalta Euroopan komissio on antanut täytäntöönpanoasetuksia (engl. delegated acts), joissa määritetään toimialakohtaiset tekniset kriteerit (engl. technical screening criteria). Ensimmäinen oli ilmastotavoitteita koskeva asetus (Climate Delegated Act 2021/2139/EU), joka astui voimaan vuoden 2022 alusta, ja määritteli toimialakohtaiset tekniset arviointikriteerit yli sadalle taloudelliselle toiminnolle, joilla voidaan katsoa olevan merkittävä myönteinen vaikutus joko ilmastonmuutoksen hillintään tai ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ilman, että ne aiheuttavat merkittävää haittaa muille ympäristötavoitteille. Vuonna 2023 julkaistu muita ympäristötavoitteita koskeva asetus (Environmental Delegated Act 2023/2486/EU) täydensi sääntelyä kattamalla neljä muuta aiemmin mainittua EU-taksonomian ympäristötavoitetta. Näiden säädösten myötä EU-taksonomian kuusi ympäristötavoitetta ovat kattavasti määriteltyjä ja sovellettavissa yritysten taloudellisiin toimiin liittyen. (European Commission, 2021; European Commission, 2023)

EU-taksonomia ja CSRD ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa. CSRD edellyttää, että yritykset, jotka kuuluvat sen soveltamisalaan, raportoivat myös EU-taksonomian mukaiset tiedot osana kestävyysraporttiaan. Raportoitavia tietoja ovat muun muassa:

- EU-taksonomia-kelpoinen ja -yhteensopiva liikevaihto
- Investointien (engl. capital expenditures) ja käyttömenojen (engl. operating expenses) osuudet
- Laskentaperusteet ja muut keskeiset mittarit

Taulukko 1. EU-taksonomian ja ESRS-standardien välinen yhteys.

EU Green Taxonomy	**ESRS E1-E5**
1. Ilmastonmuutoksen hillintä	E1 - Ilmastonmuutos
2. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen	E1 - Ilmastonmuutos
3. Vesivarojen ja merellisten resurssien kestävä käyttö	E3 - Vesi- ja merivarat
4. Kiertotalouteen siirtyminen	E5 - Kiertotalous
5. Saastumisen ehkäisy ja hallinta	E2 - Saastuminen
6. Luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelu	E4 - Luonnonvarojen monimuotoisuus ja ekosysteemit

Raportointi perustuu ESRS E1-E5 -standardien ympäristökriteereihin, jotka on suunniteltu yhteensopiviksi EU-taksonomian luokitteluperiaatteiden kanssa. (EFRAG, 2024) Näin yritysten on mahdollista esittää yhtenäinen ja vertailukelpoinen kuvaus siitä, missä määrin niiden toiminnot tukevat EU:n vihreän siirtymän ja kestävän rahoituksen tavoitteita. EU-taksonomia-raportointi vahvistaa myös sijoittajien ja lainanantajien mahdollisuuksia kohdistaa rahoitusta aidosti kestävään liiketoimintaan. (FIVA, 2024)

Suomessa EU-taksonomian soveltaminen tapahtuu osana CSRD:n kansallista toimeenpanoa muun muassa kirjanpitolain ja tilintarkastuslain muutosten kautta. Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) vastaa Suomen hallituksen esitysten valmistelusta. Finanssivalvonta toimii valvontaviranomaisena vastuullisuus- ja taksonomiaraportoinnin osalta, ja valvoo myös muita listattujen yhtiöiden raportointivelvoitteiden täyttymistä. Käytännössä yritysten on huomioitava EU-taksonomian vaatimukset osana tilinpäätöstä ja toimintakertomusta, kun ne raportoivat investoinneista ja ympäristövaikutuksista. (FIVA, 2024; TEM, 2025)

3.4 Kaksoisolennaisuuden periaate

Kaksoisolennaisuuden (engl. double materiality) periaate on yksi CSRD:n keskeisistä uudistuksista. Yritysten on raportoitava sekä siitä, miten vastuullisuuteen liittyvät ulkoiset tekijät vaikuttavat niiden taloudelliseen asemaan (engl. outside-in perspective) että siitä, miten yritysten sisäinen toiminta vaikuttaa ympäristöön ja yhteiskuntaan (engl. inside-out perspective). Lisäksi raportoinnin laatuvaatimuksia kiristettiin niin, että vastuullisuustiedot tulee sisällyttää osaksi toimintakertomusta ja ne on varmennettava tilintarkastajan toimesta samalla tavoin kuin taloudellinen tulos. Tämä lisää vastuullisuusraportoinnin luotettavuutta ja yhtenäisyyttä koko EU-alueella. (European Commission, 2023)

Kaksoisolennaisuuden periaatteen mukaan yritysten tulee tarkastella ja raportoida vastuullisuuteen liittyviä asioita kahdesta näkökulmasta samanaikaisesti:

- Taloudellisesta olennaisuudesta (engl. financial materiality)
- Vaikutusolennaisuudesta (engl. impact materiality)

Taloudellisella olennaisuudella tarkoitetaan kestävyysasioiden vaikutusta yrityksen taloudelliseen asemaan, tulokseen ja kehitykseen, eli ulkopuolisten tekijöiden vaikutusta yrityksen sisälle. Vaikutusolennaisuudella puolestaan tarkoitetaan yrityksen toiminnan vaikutuksia ympäristöön, yhteiskuntaan ja sidosryhmiin, eli yrityksen sisäisten tekijöiden vaikutusta ulkopuolelle. (European Commission, 2023; EFRAG, 2023)

Muutos on merkittävä, sillä se kytkee kestävyysraportoinnin aiempaa tiiviimmin yrityksen taloudelliseen päätöksentekoon ja riskienhallintaan. Taloudellinen olennaisuus varmistaa, että raportointi tuottaa sijoittajille ja rahoittajille tietoa yrityksen kestävyyteen liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista. Vaikutusolennaisuus puolestaan kuvaa yrityksen toiminnan vaikutuksia ympäristöön ja yhteiskuntaan, ja varmistaa, että sidosryhmät saavat tietoa yrityksen vastuullisuustoimista. (EFRAG, 2023) Empiirinen tutkimus osoittaa, että kaksoisolennaisuuden omaksuminen parantaa yritysten raportoinnin läpinäkyvyyttä ja uskottavuutta (Kotsantonis & Pinney, 2023). Kaksoisolennaisuuden periaate vastaa myös haasteeseen viherpesu-ilmiöstä ohjaamalla kestävyysraportointia kohti vaikutusperusteista lähestymistapaa.

Kaksoisolennaisuus ei ole vain tekninen raportointivaatimus, vaan se on strateginen periaate, joka ohjaa yrityksiä tarkastelemaan kestävyyttä sekä taloudellisena kysymyksenä että toimintansa yhteiskunnallisina vaikutuksina. Sen soveltaminen edellyttää säännöllistä sidosryhmävuoropuhelua ja koko arvoketjun huomioimista, jotta raportoinnin teemat heijastavat todellisia vaikutuksia ja riskejä. Näin muodostuu yhtenäinen raportointikehys, jossa kaksoisolennaisuus toimii yhdistävänä tekijänä taloudellisen ja yhteiskunnallisen vastuun välillä. (European Commission, 2023; EFRAG, 2024)

3.5 Soveltamisalaan vaikuttavat tekijät

CSRD:n ja EU-taksonomian soveltamisala määrittää, mitkä yritykset ja taloudelliset toiminnot kuuluvat EU:n kestävyyssääntelyn piiriin. Soveltamisalan tarkastelu on olennainen osa vastuullisuusraportointia, koska raportointivelvoitteet perustuvat yrityksen kokoon, toiminnan vaikutuksiin ja yhteiskunnalliseen merkittävyyteen. EU:n tavoitteena on kohdistaa velvoitteet erityisesti niihin yrityksiin, joiden toiminnalla on merkittäviä ympäristö-, sosiaalisia tai taloudellisia vaikutuksia. (European Union, 2022; European Commission, 2023)

CSRD muodostaa kestävyysraportoinnin sääntelykehyksen, joka määrittelee, mitkä yritykset ovat velvollisia laatimaan kestävyysraportin ja mitä tietoja sen tulee sisältää. Raportointivelvoite määräytyy voimassa olevan säädännön mukaan yrityksen koon, liikevaihdon ja taseen loppusumman perusteella, ja se kattaa myös yleisen edun kannalta merkittävät yhteisöt. (European Union, 2022)

EU-taksonomia puolestaan muodostaa EU:n kestävän rahoituksen kehyksen, joka määrittelee milloin taloudellista toimintaa voidaan pitää ympäristön kannalta kestävänä. Se ei perustu yrityksen kokoon, vaan kohdistuu taloudellisiin toimintoihin ja investointeihin, joilla on merkittävä myönteinen vaikutus EU:n ympäristötavoitteiden saavuttamiseen ilman merkittävää haittaa muille tavoitteille. EU-taksonomiaa sovelletaan erityisesti rahoitusmarkkinatoimijoihin, mutta myös yrityksiin, jotka ovat CSRD:n mukaisesti velvollisia raportoimaan kestävyydestään. (European Commission, 2023)

Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan miten yrityksen koko ja konsernirakenne, listautumisasema sekä toimiala määrittävät käytännössä yritysten kestävyysraportoinnin velvoitteiden soveltamista.

3.5.1 Yrityksen koko ja konsernirakenne

CSRD:n voimassa olevan säädännön mukaan suureksi yritykseksi katsotaan yritys, joka täyttää vähintään kaksi kolmesta kriteeristä:

- Yli 250 työntekijää
- Yli 40 miljoonaa euroa liikevaihtoa
- Yli 20 miljoonaa euroa tase

Tämä määritelmä vastaa pitkälti kirjanpitolain (1336/1997) mukaista suuryrityksen luokittelua, ja se muodostaa raportointivelvoitteiden ensisijaisen rajaehdon. On kuitenkin huomioitava, että Omnibus-kokonaisuus tulee muuttamaan CSRD:n määritystä raportointivelvollisesta yrityksestä.

CSRD:n mukainen soveltaminen tapahtuu vaiheittain. Ensin raportointivelvollisuus koskee vain suuria yrityksiä, jotka ovat yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä. Myöhemmin se laajenee muihin suuriin yrityksiin sekä listattuihin pk-yrityksiin. Näin sääntely ottaa huomioon hallinnollisen kuormituksen ja resurssien saatavuuden erikokoisissa organisaatioissa. (European Commission, 2023)

Kestävyysraportointivelvoitteet määrittyvät myös konsernirakenteen perusteella. Jos emoyhtiö laatii konsernitason kestävyysraportin, niin sen tytäryhtiöt voidaan vapauttaa erillisestä raportointivelvollisuudesta, mikäli konserniraportti kattaa olennaiset tiedot koko konsernin toiminnasta ja vaikutuksista (European Union, 2022). Tämä periaate noudattaa kirjanpitolain mukaista konsolidointiajattelua ja pyrkii välttämään päällekkäistä raportointia konsernitasolla. Käytännössä konserniraportointi edellyttää, että emoyhtiön raportti sisältää tytäryhtiöiden olennaiset taloudelliset ja ei-taloudelliset vaikutukset, mukaan lukien ESG-tekijöitä koskevat tiedot (EFRAG, 2023). Konsernin sisällä kestävyystiedon keruu ja harmonisointi ovat osoittautuneet haastavaksi erityisesti monikansallisissa yrityksissä, joissa tietovirrat, mittausjärjestelmät ja standardit vaihtelevat emoyhtiön ja tytäryhtiöiden välillä.

Tästä syystä ESRS-standardit korostavat yhdenmukaistettuja raportointiprosesseja ja tietojen vertailukelpoisuutta konsernitasolla. (EFRAG, 2024)

Yrityksen koko ei vaikuta ainoastaan raportointivelvoitteen olemassaoloon, vaan myös raportoinnin laajuuteen ja syvyyteen. Suuret yritykset ovat tyypillisesti paremmin resursoituja ja kykenevät sisällyttämään kestävyysraportoinnin osaksi strategista johtamista, kun taas pienemmille yrityksille raporointi voi tarkoittaa merkittävää hallinnollista lisäkuormaa. Kokoluokka määrittää myös sen, miten yritykset lähestyvät olennaisuusarviointia. Suurissa konserneissa korostuvat sidosryhmien moninaisuus ja kansainväliset vaikutusketjut, kun taas pienemmissä organisaatioissa painopiste on usein paikallisissa ympäristö- ja henkilöstövaikutuksissa. (KPMG, 2023)

3.5.2 Listautumisasema ja yleisen edun mukaiset yhteisöt

CSRD:n soveltamisala ei määräydy ainoastaan yrityksen koon perusteella, vaan myös listautumisaseman ja yhteiskunnallisen merkittävyyden kautta. Kuten todettua CSRD:n keskeinen tavoite on varmistaa, että kestävyysraportointivelvoitteet koskevat yrityksiä, joiden toiminnalla on huomattava vaikutus yhteiskuntaan, ympäristöön ja talouteen (European Union, 2022).

Pörssilistatut yritykset eli ne, joiden arvopaperit on otettu kaupankäynnin kohteeksi säännellyillä rahoitusmarkkinoilla, kuuluvat lähtökohtaisesti CSRD:n soveltamisalaan riippumatta yrityksen koosta. Tämä kattaa myös pk-yritykset, joiden osalta direktiivi sallii kuitenkin kevennetyt vaatimukset sekä pidemmän siirtymäajan. (European Union, 2022)

CSRD käyttää käsitettä yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö (engl. Public Interest Entity), joka on ollut osa EU:n tilinpäätössääntelyä jo ennen kestävyysraportointidirektiiviä. Suomen kirjanpitolain (1336/1997) ja tilintarkastuslain (1141/2015) mukaisesti yleisen edun kannalta merkittäviä ovat muun muassa:

- Listayhtiöt
- Luottolaitokset
- Vakuutusyhtiöt
- Muut yhteisöt, joilla on merkittävä taloudellinen tai yhteiskunnallinen rooli

Näiden yhteisöjen katsotaan olevan erityisasemassa, koska niiden toiminta vaikuttaa laajasti ihmisiin, markkinoiden luottamukseen ja sijoittajien päätöksentekoon. CSRD:n myötä yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen raportointivelvollisuudet laajenevat koskemaan myös ei-taloudellisia tietoja, mikä vahvistaa niiden läpinäkyvyyttä suhteessa sidosryhmiin ja vastuullisen sijoittamisen periaatteisiin (FIVA, 2024).

CSRD laajentaa raportointivelvoitteet myös listaamattomiin suuryrityksiin, jos ne täyttävät vähintää kaksi kolmesta aiemmin mainitusta CSRD:n mukaisesta suuryrityksen tunnusluvusta. Näin ollen raportointivelvoite kattaa myös yksityisesti omistetut suuret yritykset, joilla on merkittävä taloudellinen tai yhteiskunnallinen vaikutus. Perinteisesti listaamattomien yritysten sektori on ollut vähemmän säännelty, joten muutos on merkittävä. (European Union, 2022; TEM, 2025)

Listaamattomien suuryritysten raportointivelvoitteet tulevat sovellettaviksi myöhemmässä vaiheessa kuin pörssilistattujen yritysten, mikä antaa aikaa valmistautua kestävyysraportointiprosessien ja tietojärjestelmien kehittämiseen. Finanssivalvonnan (2024) mukaan kansallinen valvonta ja ohjeistus on tarkoitus ulottaa myös näihin yrityksiin, vaikka niiden raportointitiedot eivät ole samalla tavalla markkinavalvonnan piirissä kuin listatuilla yhtiöillä.

Listautumisasemalla on merkitystä paitsi sääntelyn, myös sidosryhmäviestinnän ja maineenhallinnan kannalta. Listatuilla yrityksillä on usein suurempi paine täyttää sijoittajien ja median odotukset vastuullisuus- ja kestävyystietojen osalta, kun taas listaamattomat yritykset voivat lähestyä raportointia enemmän strategisena ja vapaaehtoisena viestinnän välineenä. Tämä ero heijastaa erilaista institutionaalista asemaa: listatut yritykset toimivat markkinapaineiden ja sijoittajaluottamuksen alaisina, kun taas listaamattomat voivat painottaa pitkän aikavälin toimintaa ja yrityskulttuuria. (Matten & Moon, 2008)

3.5.3 Toimiala ja riskiperusteinen soveltaminen

Kestävyysraportoinnin velvoitteiden ja sisältöjen laajuus määräytyy osittain myös toimialakohtaisten riskien ja vaikutusten perusteella. Vaikka CSRD asettaa yrityksille yhdenmukaiset raportointiperiaatteet, niin se tunnistaa, että eri toimialoilla yritysten ESG-vaikutukset eroavat merkittävästi toisistaan. Tämän vuoksi raportointia ohjaavat ESRS-

standardit sisältävät sekä yleisiä että toimialakohtaisia vaatimuksia, joiden avulla voidaan varmistaa, että kestävyystiedot kuvaavat tarkasti yrityksen toimintaympäristöön liittyviä olennaisia riskejä ja mahdollisuuksia. (EFRAG, 2023)

CSRD edellyttää, että yritykset suorittavat kaksoisolennaisuusarvioinnin (engl. double materiality assessment), jossa tunnistetaan ne kestävyysaiheet, joilla on olennainen vaikutus yrityksen toimintaan, sidosryhmiin ja ympäristöön. Olennaisuusarvioinnissa korostetaan erityisesti toimialakohtaisia riskejä. Esimerkiksi energiasektorilla painopiste on ilmastonmuutoksen hillinnässä ja päästövähennyksissä, rahoitusalalla vastuullisessa sijoittamisessa ja luotonannossa, ja valmistavassa teollisuudessa resurssitehokkuudessa, toimitusketjujen vastuullisuudessa ja työturvallisuudessa. (KPMG, 2023; EFRAG, 2024)

Kestävyysraportoinnin sisältö ja syvyys määräytyvät pitkälti sen mukaan, millaisia ympäristöön ja sosiaalisiin tekijöihin liittyviä riskejä toimialaan liittyy ja miten yrityksen liiketoimintamalli altistuu niille.

ESRS-standardien kokonaisuus jakautuu kolmeen tasoon:

- Yleiset standardit (engl. Cross-cutting standards) ESRS 1 ja ESRS 2
- Teemakohtaiset standardit (engl. Topical standards) E1-E5, S1-S4 ja G1
- Toimialakohtaiset standardit (engl. Sector-specific standards)

Toimialakohtaiset standardit ovat vasta valmistelussa ja niissä tullaan painottamaan erityisesti toimialoja, joilla on merkittäviä ympäristövaikutuksia ja korkeita sidosryhmäodotuksia. Toimialakohtainen raportointi mahdollistaa vertailukelpoisen tiedon tuottamisen samankaltaisista yrityksistä ja auttaa sidosryhmiä arvioimaan yritysten kestävyystoimia suhteessa alan normeihin ja parhaita käytäntöjä vasten. (European Commission, 2023; EFRAG, 2024)

Toimialakohtainen riskiperusteisuus tukee kaksoisolennaisuuden periaatetta, sillä se yhdistää yrityksen omat taloudelliset riskit ja sen ulkoiset yhteiskunnalliset vaikutukset. Tämä kahteen suuntaan tapahtuva tarkastelu korostaa kestävyysraportoinnin moninaista vaikutusta riskienhallintaan, maineenhallintaan ja strategiseen päätöksentekoon toimialan erityspiirteet huomioiden (Kotsantonis & Pinney, 2023).

4 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Tutkimus toteutettiin tapaustutkimuksena, jonka tavoitteena oli selvittää listaamattoman case-yrityksen vastuullisuusraportoinnin nykytilaa sekä yrityksen valmiutta CSRD-kestävyysraportointidirektiivin mukaisiin vaatimuksiin. Tutkimuksessa analysoitiin yrityksen nykyisen raportointikäytännön soveltuvuutta uuteen sääntelykehykseen ja tunnistettiin kehittämiskohteita tulevaa kestävyysraportointia varten. Luvussa esitellään tutkimuksessa käytetty metodologia, mukaan lukien laadullisen tapaustutkimuksen toteutus, aineistonkeruumenetelmät ja käytetty aineisto, sekä arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä.

4.1 Laadullinen tapaustutkimus

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus pyrkii tarjoamaan kattavan käsityksen tutkittavasta ilmiöstä ottamalla huomioon aiheen kontekstin ja monimutkaisuuden. Laadullinen tutkimus keskittyy pieneen määrään laadullista aineistoa, joka analysoidaan perusteellisesti. Otanta ja käytettävä aineisto valitaan tarkoin tutkittava ilmiö, tutkimusongelma ja teoria huomioiden. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan laadullinen tutkimusprosessi on usein joustava, mikä mahdollistaa mukautukset uusien oivallusten ja tutkimusympäristön dynaamisen luonteen perusteella. Laadullisessa tutkimuksessa aineistonkeruu, analysointi ja raportointi ovat kaikki yhteydessä toisiinsa ja prosessin edetessä palataan useita kertoja aiempiin vaiheisiin tiedon tarkistamista varten, jotta tarkkojen havaintojen tekeminen mahdollistuu. Aineiston painopiste on usein osallistujien näkökulmissa ja kokemuksissa, joita kartoitetaan usein esimerkiksi haastatteluilla, fokusryhmillä ja havainnoimalla. Havainnointi tutkittavan ilmiön luonnollisessa ympäristössä auttaa ymmärtämään ilmiötä ja sen vaikutuksia oikeassa kontekstissa. Tutkijan on tärkeä pystyä havainnoimaan objektiivisesti omat olettamuksensa sivuuttaen. Objektiivisuus syntyy, kun tutkija tunnistaa subjektiivisuutensa ja välttää henkilökohtaisten näkemysten vaikutuksia tutkimukseen. Myös kvantitatiivinen tutkimus sisältää subjektiivisia päätelmiä, mutta aineiston analyysin vuoksi ne korostuvat enemmän laadullisessa tutkimuksessa. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan täydellisen objektiivisuuden tavoittaminen ei ole mahdollista. (Eskola & Suoranta, 1998)

Tapaustutkimus (engl. case study) on paljon käytetty tutkimusstrategia, joka voi sisältää niin laadullisia kuin määrällisiä piirteitä ja aineistoa. Tapaustutkimuksella voi lisäksi olla erilaisia tavoitteita, kuten havainnollistaminen, teorian testaaminen tai luominen, tai toiminnan testaaminen. Tapaustutkimus tutkii nimensä mukaisesti yhtä tai pientä määrää tapauksia niiden todellisessa kontekstissa ja ympäristössä. Teorioiden ja hypoteesien testaaminen on kuitenkin toissijaista tutkittavan tapauksen havainnoinnin rinnalla. Teemahaastattelu on yleinen aineistonkeruumenetelmä tapaustutkimuksessa. (Eisenhardt, 1989; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009) Tapaustutkimus soveltuu erityisen hyvin monimuotoisten ja kontekstiin sidonnaisten ilmiöiden tutkimiseen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009), kuten tässä tutkimuksessa toteutettuun yrityksen vastuullisuusraportoinnin analysointiin ja kestävyysraportoinnin kehittämiseen. Eisenhardt (1989) korostaa, että tapaustutkimuksen vahvuus on sen kyvyssä yhdistää teoria ja empiria toisiinsa, jolloin se mahdollistaa teoreettisten käsitteiden testaamisen ja kehittämisen reaalimaailman havaintojen kautta.

Tässä tutkimuksessa tapaustutkimuksen avulla tarkasteltiin, miten CSRD:n ja EU-taksonomian raportointivelvoitteet vaikuttavat listaamattoman case-yrityksen vastuullisuusraportointiin. Tutkimuksella on myös toimintatutkimuksen piireitä. Toimintatutkimus on osallistuva menetelmä, jossa tutkijat tekevät yhteistyötä tutkimuskohteiden kanssa ratkaistakseen ongelman tai tuottaakseen käytännöllistä tietoa (Kasanen, Lukka & Siitonen, 1993). Tämän tutkimuksen aikana tutkija oli läheisessä vuorovaikutuksesa kohdeorganisaation kanssa ja osallistui sen raportointiprosessin kehittämiseen, mikä mahdollisti sekä käytännönläheisten että teoreettisten havaintojen vahvan tuottamisen.

Siitä huolimatta, että tämä tutkimus oli hyvin käytännönläheinen tapaustutkimus, niin se pyrki vastaamaan käytännön tavoitteita teoreettisempiin tutkimuskysymyksiin luoden siten myös teoreettisen kontribuution. Teoriaa vasten voitiin tulkita tapaustutkimuksesta saatuja monimutkaisia havaintoja. Akateemisen teorian ja käytännönläheisen tapaustutkimuksen yhdistäminen kavensi kuilua teorioiden ja reaalimaailman välillä tutkitun aiheen ympärillä.

4.1.1 Tapaustutkimuksen toteutus ja tutkimusprosessi

Tässä tapaustutkimuksessa hyödynnettiin Merriamin (1998) mukaista tulkinnallista (engl. interpretivism) tapaustutkimusprosessia, jossa pyritään ymmärtämään miten CSRD ja EU-taksonomia vaikuttavat listaamattoman suomalaisen yrityksen vastuullisuusraportointiin. Tapaustutkimuksen keskeinen piirre on ilmiön tarkastelu sen todellisessa kontekstissa, jolloin tutkimuksen tavoitteena ei ole yleistää tuloksia tilastollisesti, vaan tuottaa syvällinen ja kontekstuaalisesti merkityksellinen ymmärrys yksittäisestä tapauksesta. Merriamin (1998) lähestymistapa perustuu tulkinnalliseen ja konstruktionistiseen filosofiaan, jossa tutkija ja tutkimuskohde ovat vuorovaikutuksessa, ja tieto rakentuu sosiaalisten merkitysten, kokemusten ja havaintojen tulkinnan kautta.

Merriam (1998) kuvaa tapaustutkimusprosessin neljänä päävaiheena:

1. Tapauksen valinta ja rajaus
2. Aineistonkeruu useista lähteistä
3. Aineiston analyysi ja tulkinta
4. Tulosten raportointi ja reflektointi

Tämä lähestymistapa mahdollistaa monipuolisen aineiston hyödyntämisen sekä niiden tulkinnan suhteessa laajempaan teoreettiseen viitekehykseen. Tyypillistä aineistoa ovat haastattelut, asiakirjat ja tutkijan omat havainnot (Merriam, 1998), joita kaikkia käytettiin tässä tutkimuksessa.

Vaikka tutkimus nojasi pääosin tulkinnalliseen lähestymistapaan, niin siinä hyödynnettiin myös Yinin (2018) tapaustutkimuslogiikkaa, joka korostaa prosessin systemaattisuutta ja johdonmukaisuutta. Yinin (2018) mukaan tapaustutkimuksen uskottavuus perustuu selkeään rakenteeseen, tutkimuskysymysten tarkkaan määrittelyyn, sekä aineiston ja menetelmien triangulaatioon eli monipuoliseen käyttöön ja niiden yhdistämiseen keskenään. Yinin lähetymisperiaatetta noudattaen tutkimus eteni suunnitelmallisesti vaiheittain, mutta säilytti Merriamin korostaman tulkinnalisen joustavuuden ja reflektoinnin. Myös Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan laadullisen tutkimusprosessin eteneminen on luonteeltaan iteratiivista ja joustavaa, sillä aineistonkeruu, analysointi ja tulkinta kulkevat osin päällekkäin toistensa kanssa.

Kun tutkimus toteutetaan tapaustutkimuksena yritykselle, niin tutkimusprosessissa tulee huomioida yrityksen toimintaympäristö ja käytännön reunaehdot. Tässä tutkimuksessa case-yrityksen ja tutkijan välinen vuorovaikutus oli keskeisessä roolissa, mikä mahdollisti aineiston tuottamisen ja keräämisen niin virallisten dokumenttien kuin myös epämuodollisten havaintojen ja kokemusten kautta. Tämä lähestymistapa toi tutkimukseen konstruktiivisen ulottuvuuden, jossa pyritään kehittämään käytännön ratkaisuja teoreettisen ymmärryksen pohjalta.

Konstruktiivinen tutkimus tavoittelee teoreettisten johtopäätösten muodostamista käytännön haasteisiin luomalla teoreettisen näkemyksen, jolla reaalimaailman ongelma voidaan ratkaista. Tämän tutkimuksen konstruktioita olivat projektisuunnitelma CSRD:n soveltamiseksi case-yrityksessä sekä olennaisuusarviointiin pohjautuva luotu yrityskohtainen CSRD:n mukainen raportointiviitekehys. Kasanen et al. (1993) ovat luoneet kuusivaiheisen konstruktiivisen tutkimusprosessin:

1. Olemassa olevan reaalimaailman ongelman löytäminen
2. Tutkimusyhteistyö tutkittavan kohdeorganisaation kanssa
3. Syvempi tutustuminen teoriaan ja käytäntöön
4. Ongelman ratkaisevan konstruktion innovointi
5. Konstruktion teoreettisen ja teknisen toimivuuden testaaminen
6. Tutkimustulosten ja sovelluksien kriittinen tarkastelu

(mukaillen Kasanen et al., 1993)

Tässä tapaustutkimuksessa konstruktiivinen näkökulma ilmeni erityisesti suunnitelman ja yrityskohtaisen raportointiviitekehyksen luomisessa, jolla voidaan tukea listaamattoman yrityksen valmistautumista CSRD:n ja EU-taksonomian mukaisiin kestävyysraportointivelvoitteisiin. Konstruktion teknisen toimivuuden testaaminen toteutettiin case-yrityksen johdon hyväksynnällä sekä olennaisuusarvioinnin osalta kolmannen osapuolen tekemällä koevarmennuksella.

Yhteenvetona voidaan todeta, että tutkimusprosessi yhdisti Merriamin (1998) tulkinnallisen lähestymistavan syvälliseen kontekstuaaliseen ymmärrykseen, Yinin (2018) systemaattisen prosessirakenteen loogiseen etenemiseen, sekä Kasasen et al. (1993) konstruktiivisen

viitekehyksen käytännön ratkaisujen tuottamiseen. Tämä yhdistelmä mahdollisti sekä teoreettisesti että käytännöllisesti merkittävän tapaustutkimuksen, joka syvensi case-yrityksen ymmärrystä vastuullisuusraportointinsa nykytilasta ja tarvittavista toimenpiteistä sekä yleisesti siitä miten listaamattomat yritykset voivat mukautua EU:n kestävyysraportointisääntelyyn.

4.2 Aineiston tuottaminen

Laadullisessa tapaustutkimuksessa aineiston tuottaminen on keskeinen osa tutkimusprosessia, sillä se mahdollistaa tutkittavan ilmiön ymmärtämisen sen omassa kontekstissaan. Aineiston tuottamisella viitataan menetelmälliseen prosessiin, jossa tutkija rakentaa ja tulkitsee tietoa vuorovaikutuksessa tutkimuskohteen kanssa. (Hirsjärvi & Hurme, 2022) Tämä poikkeaa kvantitatiivisesta eli määrällisestä lähestymistavasta, jossa tutkija kerää suuria määriä valmiiksi määritettyä dataa eli tietoa. Laadullisen aineiston tuottamisen tavoitteena on luoda rikas ja moninäkökulmainen kokonaisuus, joka heijastaa tutkimuskohteen toimintaympäristöä ja sen sisäisiä merkitysrakenteita. (Eskola & Suoranta, 1998; Hirsjärvi & Hurme, 2022)

Tässä tutkimuksessa aineiston tuottaminen perustui triangulaatioon eli useiden tietolähteiden ja menetelmien käyttöön. Aineisto muodostui kolmesta toisiaan täydentävästä lähteestä:

- Avainhenkilöiden teemahaastatteluista
- Yrityksen julkaisemasta ja sisäisestä asiakirja-aineistosta
- Tutkijan omista havainnoista

Aineiston tuottamisen monipuolisuus vastaa Merriamin (1998) ja Yinin (2018) suositusta tapaustutkimuksen uskottavuuden varmistamisesta hyödyntämällä useita aineistolähteitä. Tämä mahdollistaa tutkittavan ilmiön tarkastelun eri näkökulmista ja lisää tutkimuksen sisäistä pätevyyttä (engl. internal validity). (Merriam, 1998; Yin, 2018) Käytännössä tämä tarkoittaa, että haastatteluista saatuja havaintoja verrataan dokumenttiaineistoon ja tutkijan havaintoihin, jolloin syntyy kokonaisvaltainen kuva yrityksen vastuullisuusraportoinnin nykytilasta ja muutostarpeista.

Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan aineiston tuottamisessa korostuu tutkijan reflektioon tukeutuva rooli eli tutkijan on tiedostettava hyvin oma asemansa ja vaikutuksensa tiedon muodostumiseen. Koska tutkimuksessa tutkija on ollut vuorovaikutuksessa kohdeorganisaation ja kestävyysraportoinnin kehittämisprojektin kanssa, niin aineiston tuottaminen ei ole ollut puhtaasti ulkopuolista havainnointia, vaan yhteisesti muodostuvaa tiedon rakentamista, jossa haastattelut, dokumentit ja käytännön kokemukset täydentävät toisiaan. (Eskola & Suoranta, 1998; Merriam, 1998) Lähestymistapa tukee myös konstruktiivisen tutkimuksen käytännönläheistä luonnetta, jossa tutkimusaineisto syntyy osittain vuorovaikutuksessa ongelmanratkaisuprosessin ja konstruktion luomisen kanssa (Kasanen et al., 1993).

Aineiston tuottamisessa noudatettiin tutkimuseettisiä periaatteita eli haastateltavien anonymiteettia, luottamuksellisuuden varmistamista, ja asiakirja-aineiston käsittelyä vain siinä laajuudessa kuin tutkimuksen tarkoitus edellyttää. Tutkimuksen tavoitteena ei ollut ainoastaan arvioida, vaan myös tukea case-yrityksen kestävyysraportoinnin kehittämistä tuottamalla nykytilan analyysi ja suunnitelma siitä, miten CSRD:n ja EU-taksonomian raportointivaatimukset voidaan soveltaa käytäntöön. Samalla tutkimuksen tavoitteena oli ymmärtää laajemmin ilmiö ja tekijöitä, jotka vaikuttavat listaamattoman yrityksen valmiuksiin vastata kestävyysraportointivaatimuksiin.

Näin aineiston tuottaminen muodosti perustan tutkimuksen analyysivaiheelle, jossa teemahaastatteluista ja dokumenteista tunnistetut merkitykset ja rakenteet tulkittiin suhteessa tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen.

4.2.1 Teemahaastattelu

Yksi tutkimuksen empiirisen osion keskeisistä aineistonkeruumenetelmistä oli puolistrukturoitu haastattelu, joka tunnetaan myös nimellä teemahaastattelu. Teemahaastattelu on yleisesti käytetty menetelmä laadullisessa tapaustutkimuksessa, sillä se yhdistää systemaattisuuden ja joustavuuden. Haastattelun aiheet ja teemat ovat etukäteen määriteltyjä, mutta vastaukset ovat avoimia ja keskustelunomaisia. (Hirsjärvi & Hurme, 2022) Menetelmä mahdollistaa ilmiön syvällisen ymmärtämisen yksilöllisten kokemusten, merkitysten ja tulkintojen kautta (Merriam, 1998).

Teemahaastattelussa haastattelija etenee ennalta määriteltyjen teemojen mukaan, mutta voi mukauttaa kysymysten järjestystä ja syventää keskustelua tarpeen mukaan. Haastattelut eivät siten ole täysin jäsenneltyjä, kuten kvantitatiiviset kyselylomakkeet, mutta eivät myöskään täysin vapaamuotoisia, kuten syvähaastattelut. (Eskola & Suoranta, 1998) Keskeistä on, että haastattelija ohjaa keskustelua valittujen teemojen ympärille ja varmistaa, että kaikki tutkimuksen kannalta olennaiset aiheet käsitellään riittävällä laajuudella ja syvyydellä.

Haastateltavat valittiin tarkoituksenmukaisella otannalla tutkimuksen tavoitteet huomioiden. Otannan tavoitteena ei ollut laaja edustavuus vaan tietosisällön rikkaus ja syvyys. Haastateltavat edustivat case-yrityksen keskeisiä vastuullisuusraportointiin ja siihen liittyvään päätöksentekoon osallistuvia rooleja. Haastattelut loivat moninäkökulmaisen kuvan yrityksen vastuullisuusraportoinnin nykytilasta sekä sen strategisista, operatiivisista ja käytännön ulottuvuuksista.

Haastatteluiden tavoitteena oli ymmärtää, miten yrityksen vastuullisuusraportointi oli kehittynyt ajan kuluessa nykytilaansa sekä miten CSRD ja EU-taksonomia tulevat vaikuttamaan yrityksen raportointikäytäntöihin tulevaisuudessa. Haastattelut rakentuivat kuuden teeman ympärille:

1. Johdanto ja kontekstuaalinen ymmärrys
2. Vastuullisuusraportoinnin lähtökohta
3. Vastuullisuusraportoinnin kehitys
4. Vastuullisuusraportoinnin vaikutus
5. Nykyiset ja tulevat haasteet
6. Onnistumiset ja suositukset

Haastatteluiden kulku oli teemojen ohjaama, mutta keskusteleva. Teemojen järjestys ja painotus vaihtelivat hieman vastausten ja keskustelun perusteella, jotta haastateltavien näkemykset ja kokemukset tulivat esiin mahdollisimman luonnollisesti. Keskustelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, ja haastattelija dokumentoi vastaukset analysointia varten. Keskusteluissa käsiteltiin sekä yrityksen sisäisiä tekijöitä että ulkoisia ajureita, mikä

mahdollisti vastuullisuusraportoinnin tarkastelun useasta näkökulmasta. Haastatteluiden aineistoa käytettiin analyysivaiheessa teemallisen ja sisällöllisen analyysin lähtökohtana.

Teemahaastatteluiden avulla oli mahdollista tunnistaa yrityksen vastuullisuusraportoinnin nykytila, keskeiset kehitysvaiheet, sidosryhmäpaineet ja CSRD:n mukanaan tuomat muutostarpeet. Tämä lähestymistapa tukee Merriamin (1998) näkemystä siitä, että tapaustutkimuksen haastattelut tuottavat merkityksellistä ja kontekstuaalisesti rikasta aineistoa, joka on tulkittavissa suhteessa tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen.

4.2.2 Asiakirja-aineisto

Tutkimuksessa käytettyä aineistoa täydensi asiakirja-aineisto, joka tarjosi kontekstuaalista ja empiiristä tukea tapausyrityksen vastuullisuusraportoinnin ymmärtämiseksi. Asiakirja-aineistoa hyödynnettiin ensisijaisesti taustamateriaalina ja triangulaation välineenä, jonka avulla voitiin vertailla ja syventää haastatteluaineistosta tehtyjä havaintoja. Yinin (2018) mukaan dokumenttiaineisto on keskeinen osa tapaustutkimusta, sillä se tarjoaa objektiivista ja pysyvää evidenssiä tutkimuksen kohteena olevista prosesseista, päätöksistä ja kehityssuunnista.

Tutkimuksen asiakirja-aineisto koostui sisäisistä ja julkisista yritysdokumenteista. Keskeisiä aineiston osia olivat yrityksen sisäiset muistiot, vastuullisuusstrategiamateriaalit ja julkaistut vuosikertomukset tilikausilta 2022–2024. Vuosikertomukset sisälsivät myös vastuullisuusraportointia käsitteleviä osuuksia. Dokumentit edustavat sekä sisäistä päätöksentekoa että ulkoista raportointia, mikä mahdollistaa yrityksen vastuullisuuskäytäntöjen ja raportoinnin johdonmukaisuuden arvioinnin.

Koska asiakirja-aineisto sisälsi sekä luottamuksellisia sisäisiä dokumentteja että julkisesti saatavilla olevia julkaisuja, ja case-yrityksen anonymiteettia halutaan suojata, niin aineiston käsittelyssä noudatettiin vahvasti tutkimuseettisiä periaatteita. Asiakirja-aineistoa käsiteltiin anonymisoituna siten, etteivät dokumentit tai sen sisältö ole tunnistettavissa. Asiakirjojen käyttö rajattiin tutkimuksen tavoitteiden kannalta välttämättömään laajuuteen, ja niiden analysointi keskittyi kestävyysraportoinnin rakenteisiin, kehitykseen ja sisältöön suhteessa CSRD:n ja EU-taksonomian vaatimuksiin.

Asiakirja-aineiston ja teemahaastatteluiden yhdistäminen mahdollistaa tutkimuksessa triangulaation, jossa eri lähteistä kerätyt havainnot vahvistavat toisiaan ja tukevat tutkimuksen luotettavuutta (Eskola & Suoranta, 1998). Tämä lähestymistapa antoi syvällisen ja monipuolisen kuvan siitä, miten case-yritys valmistautuu CSRD:n mukaisen kestävyysraportoinnin käyttöönottoon, sekä millaisia sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä raportointiprosessiin liittyy.

4.3 Aineiston analyysi

Aineiston analyysi on laadullisen tutkimuksen keskeinen vaihe, jossa empiirisestä aineistosta tuotetaan merkityksiä ja tulkintoja tutkimuskysymysten ohjaamana. Analyysin tavoitteena on jäsentää aineistosta nousevia rakenteita ja teemoja, jotka auttavat ymmärtämään case-yrityksen vastuullisuusraportoinnin nykytilaa sekä sen sopeutumista CSRD:n ja EU-taksonomian vaatimuksiin. Analyysivaiheessa aineistoa ei tarkastella pelkästään kuvailevasti, vaan sen kautta tulkitaan yrityksen toiminnan ja toimintaympäristön taustalla vaikuttavia ilmiöitä ja merkityksiä. (Eskola & Suoranta, 1998)

Tutkimuksen analyysiprosessi rakentui kahden toisiaan täydentävän menetelmän varaan: haastatteluiden temaattiseen analyysiin ja dokumenttien sisällönanalyysiin. Temaattinen analyysi soveltuu erityisesti haastatteluaineiston tulkintaan, sillä sen avulla voidaan tunnistaa keskeiset merkityskokonaisuudet ja toistuvat ajatusrakenteet haastateltavien vastauksista ja kertomasta (Braun & Clarke, 2006). Sisällönanalyysi puolestaan soveltuu asiakirja-aineistoon, jonka systemaattinen tarkastelu mahdollistaa julkaistujen raporttien ja strategiadokumenttien sisältöjen vertailun sekä keskeisten teemojen, painotusten ja merkitysrakenteiden tunnistamisen (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysi toteutettiin dokumenttianalyyttisellä näkökulmalla, jolloin dokumentteja ei tarkasteltu ainoastaan tiedon lähteinä, vaan myös sosiaalisina ja institutionaalisina konstruktioina, jotka heijastavat yrityksen arvoja, normeja ja toimintaympäristöä (Prior, 2003; Bowen, 2009).

Aineiston analyysissä sovelletaan iteratiivista lähestymistapaa, jossa aineistoon tutustuminen, ryhmittely ja tulkinta etenevät hieman limittäin ja vuorovaikutteisesti toisiinsa nähden. Analyysiprosessi sisältää kolme päävaihetta:

1. Aineistoon tutustuminen
2. Teemojen muodostaminen ja ryhmittely
3. Tulkinta suhteessa teoreettiseen viitekehykseen

(mukaillen Braun & Clarke, 2006; Tuomi & Sarajärvi, 2018)

Tällaista lähestymistapaa noudattaen aineistoa tarkasteltiin niin, että teemahaastatteluista nousseita asioita ja merkityksiä rinnastettiin ja vertailtiin suhteessa asiakirja-aineistoon, mikä vahvisti analyysin syvyyttä ja luotettavuutta.

Analyysiprosessin tarkoitus ei ole testata ennalta asetettuja hypoteeseja, vaan luoda teoreettisesti perusteltu tulkinta siitä, miten case-yritys on rakentanut vastuullisuusraportointiaan, ja miten se vastaa muuttuvaan sääntely- ja sidosryhmäpaineeseen. Tämä lähestymistapa tukee Merriamin (1998) tulkinnallista tapaustutkimusotetta, jossa analyysin tavoitteena on tuottaa sisällöllisesti monipuolista ja merkityksellistä tietoa tutkittavasta ilmiöstä ja kohteesta.

4.3.1 Temaattinen analyysi

Teemahaastatteluaineiston analysointi toteutettiin temaattisen analyysin avulla. Temaattinen analyysi on yksi yleisimmin käytetyistä laadullisen tutkimuksen menetelmistä, sillä se tarjoaa joustavan ja systemaattisen tavan tunnistaa, analysoida ja raportoida aineistosta esiin nousevia teemoja. Menetelmä sopii erityisen hyvin tutkimuksiin, joissa tavoitteena on ymmärtää kokemuksia, merkityksiä ja käsityksiä monimutkaisista organisaatioilmiöistä (Braun & Clarke, 2006), kuten tässä tutkimuksessa yrityksen vastuullisuusraportoinnin kehittämisestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Temaattisen analyysin avulla haastatteluaineistosta voidaan löytää toistuvia ajatuksia ja nostoja, jotka paljastavat miten haastateltavat näkevät ja kokevat yrityksen tekemää vastuullisuutta ja kestävyyttä, sekä sääntelyn vaikutuksia yrityksen toimintaan.

Temaattisen analyysin lähestymistapa tässä tutkimuksessa oli monitasoinen, joka yhdisti teorian, sääntelyn ja käytännön havainnot yhdeksi tulkinnalliseksi kokonaisuudeksi. Haastatteluiden teemoitus perustui sekä tutkittavan aiheen teoreettiseen viitekehykseen että yrityksen vastuullisuusraportointia ohjaaviin tuleviin sääntelyvaatimuksiin, kuten CSRD-

direktiiviin, ESRS-standardeihin ja EU-taksonomiaan. Haastattelut jäsennettiin kuuden teeman kokonaisuudeksi, joiden avulla pyrittiin ymmärtämään yrityksen vastuullisuusraportoinnin nykytila suhteessa tuleviin vaatimuksiin. Tällainen rakenne mahdollisti sen, että analyysissa voitiin tunnistaa sekä teoreettisesti merkityksellisiä kehityskulkuja että käytännön näkökulmasta olennaisia raportointiin, prosesseihin ja organisaation valmiuksiin liittyviä ilmiöitä (Braun & Clarke, 2006).

Haastatteluiden dokumentaatioon tutustuttiin ja palattiin tutkimuksen edetessä useaan kertaan kokonaiskuvan hahmottamiseksi. Tutkijan toimiminen organisaatiossa mahdollisti sen, että haastatteluiden jälkeenkin oli mahdollista palata aiheisiin lisäkysymyksin, tai tehdä niihin liittyviä havaintoja. Toisessa vaiheessa haastatteluaineisto koottiin uudelleen laajemmiksi pääteemoiksi tutkimuskysymysten näkökulmasta. Vaikka haastattelut oli rakennettu kuuden ennalta määritetyn teeman ympärille, niin analyysivaiheessa vastaukset ryhmiteltiin neljään sisältölähtöiseen kokonaisuuteen: vastuullisuusraportoinnin nykytila, sidosryhmäodotukset, sääntelyn vaikutukset sekä yrityksen vastuullisuusstrategia. Ryhmittelyn tavoitteena oli tunnistaa haastateltavien ajatuskokonaisuuksia ja tulkintoja vastuullisuusraportoinnin kehityksestä ja tulevista muutoksista, ei ainoastaan yksittäisiä sanoja tai toistuvia ilmauksia.

Kolmannessa vaiheessa aineistoa tulkittiin suhteessa tutkimuskysymyksiin ja teoreettiseen viitekehykseen. Analyysissa pyrittiin löytämään kuvailevaa tasoa syvempiä merkityksiä yrityksen vastuullisuusraportoinnin käytännöistä, päätöksenteosta ja organisaation oppimisesta. Tulosten tulkinnassa huomioitiin myös haastateltavien roolit, sillä ylimmän johdon edustajilla oli tyypillisesti laajempi käsitys strategisista näkökohdista ja valtasuhteista, kun taas asiantuntija toi esiin sääntelyyn, käytännön prosesseihin ja raportointitehtäviin liittyviä havaintoja. Näin analyysi muodostui moninäkökulmaiseksi ja yhdisti yksilöiden kokemukset organisaation rakenteellisiin ja strategisiin piirteisiin.

Analyysiprosessi oli iteratiivinen ja reflektoiva. Tutkija palasi useita kertoja haastatteluaineistoon varmistaakseen sisällöllistä tarkkuutta, ja lisäksi tutkija havannoi yrityksessä haastatteluissa nousseita asioita hakien niihin vahvistuksia myös haastatteluiden ulkopuolelta. Braun ja Clarke (2006) korostavat, että laadullinen teema-analyysi on syklinen prosessi, jossa tutkija liikkuu aineiston, teemoitusten ja tulkintojen välillä useita kertoja. Heidän mukaansa analyysi ei etene lineaarisesti, vaan tutkija tarkentaa ja uudelleenarvioi

tulkintojaan jatkuvasti, mikä vahvistaa analyysin uskottavuutta ja tulosten sisällöllistä syvyyttä.

Temaattinen analyysi tarjosi tälle tutkimukselle rakenteen eli systemaattisen ja toistettavan tavan käsitellä haastatteluaineistoa, sekä kielen eli teoreettisen ja käsitteellisen sanaston, jonka avulla kokemusperäistä aineistoa voitiin tulkita. Sen avulla pystyttiin jäsentämään, millaisia merkityksiä ja arvoja yrityksen johto ja asiantuntija liittävät vastuullisuusraportointiin, miten he kokevat CSRD:n ja EU-taksonomian vaikutukset, sekä millaisia haasteita ja mahdollisuuksia he liittävät uusiin kestävyysraportointivelvoitteisiin. Temaattinen analyysi mahdollisti myös sen, että yksittäisistä kommenteista pystyttiin rakentamaan laajempia tulkinnallisia kokonaisuuksia, jotka heijastivat sekä yrityksen rakenteellisia että yksilöiden kokemuksellisia näkökulmia.

4.3.2 Sisällönanalyysi

Haastatteluaineiston rinnalla tutkimuksessa hyödynnettiin asiakirja-aineistoa, jonka analyysi toteutettiin sisällönanalyysin periaatteiden mukaisesti ja dokumenttianalyyttistä lähestymistapaa soveltaen. Sisällönanalyysi on menetelmä, jonka avulla pyritään systemaattisesti ja objektiivisesti kuvaamaan dokumenttien sisältöä ja tulkitsemaan niihin sisältyviä merkityksiä. Menetelmä soveltuu erityisen hyvin laadulliseen tutkimukseen, jossa halutaan ymmärtää kirjallisten aineistojen, kuten raporttien, muistioiden ja suunnitelmien sisältöjä ja niihin liittyviä taustamerkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018)

Bowenin (2009) mukaan dokumenttianalyysi on systemaattinen ja toistettava menetelmä, jonka avulla laadullista asiakirja-aineistoa voidaan tarkastella tutkimuksellisesti sekä täydentää muita aineistonkeruumenetelmiä, kuten haastatteluja. Dokumentit tarjoavat historiallista ja kontekstuaalista syvyyttä sekä mahdollisuuden triangulaatioon, mikä vahvistaa analyysin luotettavuutta. Priorin (2003) tulkinnallisen näkemyksen mukaan dokumentit eivät kuitenkaan ole pelkkiä tiedon säilyttäjiä, vaan osa sosiaalista toimintaa eli ne heijastavat ja samalla muovaavat organisaation todellisuutta. Tässä tutkimuksessa dokumentteja tarkastellaan juuri tällaisina merkityksiä rakentavina ja välittävinä elementteinä, jotka paitsi kuvaavat case-yrityksen vastuullisuuskäytäntöjä, myös ilmentävät sitä, miten yritys jäsentää vastuullisuutta, kestävyyttä sekä niihin liittyviä arvoja ja normeja osana liiketoimintaa.

Sisällönanalyysiprosessi eteni kolmessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa asiakirja-aineisto luokiteltiin tyypin ja sisällön perusteella neljään luokkaan: vuosikertomukset, sisäiset muistiot, strategia-asiakirjat ja tutkimuksen aikana laaditut dokumentit. Toisessa vaiheessa dokumenteista tunnistettiin keskeisiä teemoja temaattisen analyysin viitekehyksen mukaisesti: vastuullisuusraportoinnin nykytila, sidosryhmäodotukset, sääntelyn vaikutukset sekä yrityksen vastuullisuusstrategia. Kolmannessa vaiheessa asiakirjojen sisältöä verrattiin ja yhdistettiin haastatteluaineiston analyysiin. Tätä vaihetta ohjasi teorialähtöinen ja kontekstuaalinen tulkinta, jossa dokumentteja tarkasteltiin sekä tietolähteinä että viestinnän välineinä. (Prior, 2003; Bowen, 2009) Analyysissa huomioitiin, mitä dokumenteissa korostettiin ja mitä mahdollisesti puuttui, mikä auttoi tunnistamaan yrityksen vahvuuksia ja haasteita vastuullisuusraportoinnissa. Lisäksi tarkasteltiin dokumenttien aikasidonnaisuutta ja kehityskaarta, erityisesti siitä, miten yrityksen vastuullisuusraportointi oli muuttunut ajan kuluessa ja millaisia valmistelevia toimenpiteitä oli tehty CSRD:n ja ESRS-standardien suhteen ennen varsinaisen kehitysprojektin aloittamista.

Asiakirja-aineisto tarjosi empiirisiä vahvistuksia haastatteluissa tunnistetuille teemoille, mutta toi näkyviin myös sisäisiä prosesseja ja oletuksia, joita haastattelut eivät suoraan paljastaneet. Näin asiakirja-aineiston sisällönanalyysi toimi haastatteluiden rinnalla täydentävänä menetelmänä, joka syvensi ymmärrystä yrityksen vastuullisuusraportoinnin kehityksestä, sen suhteesta sääntely-ympäristöön sekä yrityksen tavasta jäsentää vastuullisuus osaksi liiketoimintaa.

4.4 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden (engl. reliability) ja pätevyyden (engl. validity) arviointi poikkeaa määrällisen tutkimuksen vastaavista käytännöistä, sillä laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastolliseen toistettavuuteen vaan ilmiön ymmärtämiseen ja tulkinnalliseen uskottavuuteen. Siitä huolimatta luotettavuus ja pätevyys ovat keskeisiä tutkimuksen laadun arvioinnin välineitä myös laadullisessa tutkimuksessa.

Lincoln ja Guba (1985) ehdottavat, että laadullisissa tutkimuksessa luotettavuuden ja pätevyyden arvioinnin sijaan voidaan käyttää käsitteitä uskottavuus (engl. credibility), siirrettävyys (engl. transferability), varmistettavuus (engl. dependability) ja todennettavuus

(engl. confirmability). Näiden avulla pyritään varmistamaan, että tutkimuksen tulokset ovat uskottavia tutkittavassa kontekstissa, ja että niiden syntyprosessi on jäljitettävissä.

Luotettavuus, eli uskottavuus ja siirrettävyys, tarkoittaa tutkimuksen johdonmukaisuutta, läpinäkyvyyttä ja toistettavuutta siinä mielessä, että tutkimusprosessin vaiheet on kuvattu niin tarkasti, että toinen tutkija voisi periaatteessa ymmärtää ja seurata tutkimuksen kulkua (Eskola & Suoranta, 1998). Luotettavuus laadullisessa tutkimuksessa ei viittaa identtisiin tutkimustuloksiin edes samasta aineistosta, vaan siihen, että tutkimuksessa tehdyt tulkinnat ovat perusteltuja ja aineistosta johdettavissa. Luotettavuutta lisää se, että aineiston tuottamisen ja analyysin vaiheet ovat selkeästi dokumentoituja, ja että aineistoa on tarkasteltu useasta näkökulmasta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018)

Tässä tutkimuksessa luotettavuutta vahvistettiin käyttämällä useita aineistolähteitä, mikä mahdollisti havaintojen triangulaation ja tulkintojen keskinäisen vertailun. Lisäksi käytetyt menetelmät ja prosessit on kuvattu tarkasti, jotta tutkimus on läpinäkyvä ja arvioitavissa. Toisaalta tutkimuksessa tuotetun laajan aineiston dokumentointi oli osin puutteellista, mikä puolestaan heikensi tutkimuksen luotettavuutta. Luotu sisäinen dokumentaatio esimerkiksi PowerPoint-muotoisena raportointina paikkasi puutteellisuutta.

Tutkijan reflektiivinen positiointi on olennainen osa luotettavuuden arviointia. Tutkija toimi osana case-yrityksen arkea ja osallistui kestävyysraportoinnin kehitysprojektiin, mikä tarjosi syvällisen kontekstuaalisen ymmärryksen, mutta saattoi lisätä myös mahdollisen vinouman riskiä. Toisaalta vastuullisuusraportointi tutkimusaiheena oli tutkijalle uusi, mikä vähensi ennakko-oletuksia ja lisäsi analyysin objektiivisuutta. Reflektiivinen työskentely, eli oman roolin ja vaikutuksen jatkuva tarkastelu, toimi keinona hallita tätä kaksoisroolia ja lisätä tulkintojen läpinäkyvyyttä.

Eettisyys on myös olennainen osa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Haastateltavilta pyydettiin suostumus, heille taattiin riittävä anonymiteetti, ja aineistoa käsiteltiin luottamuksellisesti. Anonymiteetin varmistaminen oli erityisen tärkeää case-yrityksen sisäisten prosessien ja strategisten suunnitelmien arkaluonteisuuden vuoksi. Eettiset menettelytavat vahvistivat tutkittavien luottamusta ja mahdollistivat syvällisemmän aineiston saamisen, mikä paransi tutkimuksen kokonaisuskottavuutta.

Pätevyys, eli varmistettavuus ja todennettavuus, puolestaan viittaa siihen, kuinka hyvin tutkimus mittaa ja kuvaa sitä ilmiötä, jota sen on tarkoitus tutkia (Hirsjärvi & Hurme, 2022).

Laadullisessa tutkimuksessa pätevyys tarkoittaa, että tutkijan tulkinnat vastaavat tutkittavien todellisia kokemuksia ja aineistosta nousevia merkityksiä (Lincoln & Guba, 1985). Pätevyys ei perustu numeeriseen mittaamiseen, vaan tutkijan kykyyn osoittaa, että aineistosta tehdyt johtopäätökset ovat uskottavia, ymmärrettäviä ja kontekstin mukaisia.

Tässä tutkimuksessa pätevyyttä vahvistettiin käyttämällä teoriaohjaavan analyysitavan lisäksi sääntelyohjaavaa, joka sitoi tulkinnat vahvasti vastuullisuusraportoinnin teorioihin sekä CSRD:n, EU-taksonomian ja ESRS-standardien kestävyysraportoinnin viitekehykseen. Lisäksi haastattelu- ja asiakirja-aineistoja verrattiin keskenään, mikä paransi havaintojen todennettavuutta ja lisäsi tulosten johdonmukaisuutta. Pätevyyttä osoittaa se, että tutkimuksen suunnitelmatuotosta ja kartoitettuja tärkeimpien ESRS-standardien listauksia hyödynnettiin yrityksen kestävyysraportoinnin kehittämisessä.

4.4.1 Triangulaatio

Triangulaatiolla tarkoitetaan tutkimusstrategiaa, jossa käytetään ja yhdistetään useita tietolähteitä, teorioita ja menetelmiä mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan muodostamiseksi tutkittavasta kohteesta. Laadullisessa tutkimuksessa triangulaation tavoitteena ei ole tutkimustulosten toistaminen identtisesti, vaan vahvistaa tutkimuksen uskottavuutta ja syventää ilmiön ymmärtämistä. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan triangulaatio auttaa tutkijaa hahmottamaan ilmiötä eri näkökulmista ja varmistamaan, että tulkinnat eivät perustu yksittäiseen tietolähteeseen tai menetelmään. (Eskola & Suoranta, 1998) Myös Lincoln ja Guba (1985) korostavat triangulaation tärkeyttä toisten lähteiden kompensoidessa yksittäisten lähteiden rajoitteita, jolloin tuloksista tulee analyyttisesti kestävämpiä.

Denzin (1978) esittää triangulaation klassisen ja laajasti käytetyn jaottelun, jonka mukaan triangulaatio voi kohdistua aineistoon, menetelmiin, tutkijoihin tai teoreettisiin näkökulmiin. Tämän jaottelun tavoitteena on varmistaa, että tutkittavaa ilmiötä tarkastellaan useasta toisiaan täydentävästä suunnasta, mikä lisää tulkintojen luotettavuutta ja kontekstuaalista syvyyttä.

Tässä tutkimuksessa triangulaatiota sovellettiin usealla tavalla. Aineistotriangulaatio toteutui yhdistämällä haastatteluaineisto ja asiakirja-aineisto, jotka toisiaan täydentäen

vahvistivat havaintojen uskottavuutta. Haastatteluaineisto tarjosi yksilön kokemuksiin ja näkemyksiin perustuvaa tietoa, kun taas asiakirja-aineisto tarjosi objektiivisemman ja organisaatiotason näkökulman samaan ilmiöön. Aineistojen rinnakkain tarkastelu mahdollisti ristiinvalidoinnin ja tuki johtopäätösten uskottavuutta.

Tutkimuksessa sovellettiin myös menetelmien triangulaatiota, jossa tutkimusongelmaa tarkasteltiin usean analyysimenetelmän kautta. Haastatteluaineisto temaattisella analyysilla ja asiakirja-aineisto sisällönanalyysin avulla. Tämä yhdistelmä toi aineiston tulkintaan sekä tulkinnallista syvyyttä, mutta myös rakenteellista vertailtavuutta. Temaattinen analyysi tarkasteli yksilöllisiä kokemuksia ja organisaatiokulttuurin merkityksiä ja sisällönanalyysi ilmensi näiden merkityksiä yrityksen virallisissa dokumenteissa ja viestinnässä.

Tutkimuksessa hyödynnettiin myös teoreettista triangulaatiota, joka perustui kolmen teorian rinnakkaiseen soveltamiseen. Sidosryhmäteorian, legitimaatioteorian ja institutionaalisen teorian avulla voitiin tarkastella samaa ilmiötä sidosryhmäsuhteiden, yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden ja institutionaalisten normien näkökulmista. Tämä lähestymistapa auttoi varmistamaan, että tulkinnat eivät perustu vain yhteen teoreettiseen kehykseen, vaan ne ovat monitasoisia ja kontekstuaalisesti perusteltuja.

Triangulaatioon liittyy myös tutkimuseettinen ulottuvuus. Luottamuksellisuuden ja anonymiteetin turvaaminen vahvistaa tutkimuksen laatua ja uskottavuutta. (Eskola & Suoranta, 1998) Case-yrityksen ja haastateltavien suostumus tutkimukseen osallistumiseen varmistettiin ennen tutkimuksen aloittamista, ja yrityksen nimi jätettiin pois tutkimusraportista anonymiteetin suojaamiseksi. Tämä lisäsi myös haastateltavien avoimuutta ja mahdollisti arkaluonteistenkin aiheiden käsittelyn.

Triangulaation avulla tutkimuksen tulkinnat perustuivat useista lähteistä johdettuun kokonaisymmärrykseen, ei yksittäisiin näkökulmiin ja lähteisiin. Triangulaation hyödyntäminen vahvisti tutkimuksen uskottavuutta Lincolnin ja Guban (1985) kriteerien mukaisesti sekä tuki siirrettävyyttä muihin samankaltaisiin organisaatioihin.

4.4.2 Reflektio

Reflektio on olennainen osa laadullista tutkimusta, sillä tutkijan rooli on aina sidoksissa tutkimusprosessiin ja sen tulkintoihin. Eskola ja Suoranta (1998) korostavat, että tutkija ei

voi täysin irroittautua omasta subjektiivisuudestaan, vaan hänen on tiedostettava ja arvioitava omia ennakko-oletuksiaan ja vaikutustaan aineiston tulkintaan. Laadullisen tutkimuksen reflektiivisyys tarkoittaa tutkijan jatkuvaa itsetarkastelua ja tietoisuutta siitä, miten hänen asemansa, kokemuksensa ja suhteensa tutkittavaan ilmiöön voivat vaikuttaa tutkimuksen etenemiseen ja johtopäätöksiin. (Eskola & Suoranta, 1998)

Tässä tutkimuksessa tutkijan rooli oli kaksijakoinen. Tutkija toimi ulkopuolisena akateemisena havainnoijana, mutta samalla osallistui case-yrityksen kestävyysraportoinnin kehitysprojektiin ja yrityksen arkiseen operatiiviseen toimintaan. Tämä asema mahdollisti syvällisen ymmärryksen yrityksen toimintaympäristöstä ja sen raportointiprosessin haasteista, mutta samalla se edellytti erityistä huolellisuutta objektiivisuuden säilyttämiseksi. Tutkijan tuli jatkuvasti arvioida, missä määrin oma osallistuminen vaikutti havaintojen tulkintaan ja miten kokemuksellinen tieto voitiin erottaa analyyttisestä havainnoinnista. Reflektiivinen ote oli näin ollen keskeinen osa tutkimuksen eettistä ja metodologista uskottavuutta.

Tutkimusprosessin aikana ilmeni myös käytännöllisiä haasteita, jotka vaikuttivat aineiston kattavuuteen ja analyysin etenemiseen. Haastatteluista ei tehty äänitallenteita, vaan niistä laadittiin kattavat muistiinpanot haastatteluiden aikana, jotka heti haastattelun jälkeen kirjoitettiin puhtaaksi. Menettely mahdollisti aineiston käsittelyn luottamuksellisesti, mutta johti siihen, että osa yksityiskohtaisista ilmaisuista ja sävyistä saattoi jäädä kirjaamatta. Tutkija pyrki kuitenkin varmistamaan muistiinpanojen tarkkuuden palaamalla niihin heti haastattelutilanteiden jälkeen ja vertaamalla niitä eri haastateltavien vastauksiin. Eskola ja Suoranta (1998) muistuttavat, että täydellistä objektiivisuutta ei ole mahdollista saavuttaa, mutta tietoisuus omista rajoitteista ja avoimuus niiden käsittelyssä vahvistavat tutkimuksen uskottavuutta, ja tämän periaatteen mukaan tutkimuksessa toimittiin.

Tutkimuksen aikataulussa tapahtui viivästyksiä tutkijan muiden työtehtävien vuoksi, mikä vaikutti analyysin etenemisrytmiin. Lisäksi EU:n niin sanottuun Green Omnibus -esitykseen liittyvä uutisointi ja sen ympärillä käyty poliittinen keskustelu keskeyttivät hetkellisesti yrityksen oman kestävyysraportoinnin kehitysprojektin. Tämä muutti tutkimuksen kontekstia ja edellytti näkökulman hienosäätöä tutkimusprosessin aikana. Reflektiivinen työskentely auttoi tutkijaa mukauttamaan tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset vastaamaan muuttunutta sääntelytilannetta menettämättä tutkimuksen ydintä. Myöhemmin yritysjohto teki päätöksen edetä kestävyysraportoinnin kehittämisen kanssa epävarmuudesta huolimatta.

Tutkijan omien ennakkoasenteiden, osallistumisen ja rajoitteiden avoin tunnistaminen auttoi säilyttämään tutkimuksen analyyttisen otteen ja varmistamaan, että tulkinnat perustuivat ensisijaisesti aineistoon eivätkä tutkijan henkilökohtaisiin kokemuksiin. Reflektion avulla tutkimus säilytti läpinäkyvyyden ja uskottavuuden myös tilanteissa, joissa tutkija ja tutkimuskohde olivat läheisessä vuorovaikutuksessa.

5 Vastuullisuusraportointi case-yrityksessä

Vastuullisuus näkyy yritystoiminnassa paitsi raportoituna tietona, myös strategisina linjauksina ja konkreettisina tekoina. Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuksen case-yrityksen vastuullisuustoiminnan ja raportoinnin nykytilaa sekä niitä periaatteita, joiden varaan sen vastuullisuusstrategia rakentuu. Luku esittelee yrityksen taustan ja eettiset periaatteet, sen kokonaisvaltaisen lähestymistavan vastuullisuuteen sekä raportointia ohjaavat viitekehykset ja käytännöt, joiden avulla se viestii vastuullisuudestaan sidosryhmilleen ja valmistautuu CSRD:n mukaisiin kestävyysraportointivaatimuksiin.

5.1 Case-yrityksen tausta ja vastuullisuusperiaatteet

Tutkimuksen kohteena oleva case-yritys on sijoitusyhtiön omistuksessa oleva suomalainen teknologiayritys, joka on kehittynyt nopeasti kansainväliseksi toimijaksi. Yrityksen liiketoiminta perustuu korkean teknologian tuotteisiin ja palveluihin, joissa yhdistyvät valmistavan teollisuuden osaaminen ja ohjelmistoliiketoiminnnan skaalautuvuus. Yrityksen tuoteportfolio koostuu älykkäistä turvallisuusratkaisuista, joiden kehityksessä painottuvat teknologinen innovaatio, energiatehokkuus ja digitaalinen hallittavuus.

Yritys työllistää noin 300 henkilöä ja sen liikevaihto on noin 130 miljoonaa euroa, taseen loppusumman ollessa noin 100 miljoonaa euroa. Vaikka yritys on listaamaton, niin se toimii monilta osin julkisen yhtiön kaltaisesti avoimessa sidosryhmäympäristössä ja julkaisee säännöllisesti kvartaaliraportteja, taloudellisia katsauksia ja vastuullisuuteen liittyviä päivityksiä. Yrityksen pääkonttori sijaitsee Suomessa. Sen vahvoja markkina-alueita ovat Pohjoismaat ja Eurooppa, jonka lisäksi yrityksellä on kasvavaa liiketoimintaa Yhdysvalloissa sekä muilla vientimarkkinoilla. Jakelumalli perustuu sekä suoramyyntiin että laajaan jälleenmyyjäverkostoon, mikä mahdollistaa tehokkaan markkinapeiton ja paikallisen asiakaspalvelun globaalissa toimintaympäristössä. Yrityksellä on myyntiyhtiöinä toimivia tytäryhtiöitä useissa eri maissa.

Yrityksen strategian ytimessä on tuotekehitys ja jatkuva innovointi, jota tukee aktiivinen patentointi- ja immateriaalioikeusstrategia. Teknologisen kilpailukyvyn rinnalla yritys

korostaa vastuullisuutta liiketoiminnan peruslähtökohtana, ei pelkästään viestinnällisenä elementtinä. Vastuullisuus nähdään yrityksen johtamis- ja päätöksentekorakenteisiin integroituna osana, jolla pyritään pitkäjänteiseen arvonluontiin sidosryhmille ja yhteiskunnalle. Yritys on julkaissut vastuullisuusraportteja jo usean vuoden ajan, ja sen vastuullisuustyö on kehittynyt rinnakkain liiketoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kanssa.

Yrityksen vastuullisuusperiaatteet pohjautuvat eettiseen liiketoimintaan, turvallisuuden ja luottamuksen rakentamiseen sekä ympäristövastuullisuuteen. Näitä arvoja toteutetaan käytännössä esimerkiksi vastuullisen hankinnan, energiatehokkaiden tuotantoprosessien ja kestävien materiaalivalintojen kautta.

> *H1: ”Meille vastuullisuus ei ole mikään irrallinen lisäpalikka. Se on tuotteen ja koko tekemisen ytimessä. Sen vuoksi se on nostettu myös strategiassa keskiöön vaikuttamaan siihen, millaista yritystä me rakennetaan.”*
>
> *H2: ”Kun halutaan erottua ja olla alan luotettavin toimija, niin ei ole vaihtoehtoja. Vastuullisuus on meille altavastaajana iso kilpailuetu. Se näkyy niin asiakkaiden suuntaan kuin myös meidän omassa tavassa johtaa ja tehdä päätöksiä.”*

Vastuullisuus ei ole case-yritykselle erillinen osa-alue, vaan osa strategista kokonaisuutta ja kilpailuetua, joka tukee yrityksen visiota olla luotettavin toimija omalla alallaan. Tämä nousee esiin myös case-yrityksen ESG-strategia dokumentista: ”Kestävyys on luonnollisesti sidoksissa ydintuotteisiimme ja palveluihimme. Tulevaisuudessa haluamme tehdä tästä kestävästä asiakasedusta entistä näkyvämmän. Emme halua keskittyä vain merkittävien ympäristöhaittojen minimoimiseen, vaan lisätä ratkaisujemme myönteisiä ympäristöhyötyjä perinteisiin tuotteisiin verrattuna. Strategiamme nojaa haluun rikkoa teollisuuden käytäntöjä ja näemme, että kestävyys tarjoaa tässä yhteydessä uusia mahdollisuuksia.”

Näiden periaatteiden pohjalta yritys on sitoutunut kehittämään vastuullisuusraportointiaan vastaamaan EU:n CSRD-kestävyysraportointidirektiivin ja EU-taksonomian vaatimuksia. Yrityksen jo olemassa oleva vastuullisuusrakenne ja sidosryhmälähtöinen viestintä tarjoavat vahvan perustan siirtymälle uuden sääntelykehyksen mukaiseen raportointiin, jonka analysointi muodostaa tämän tutkimuksen empiirisen osuuden keskeisen painopisteen.

5.1.1 Eettiset periaatteet

Yrityksen eettiset periaatteet muodostavat perustan vastuulliselle ja kestävälle liiketoiminnalle. Case-yrityksen ESG-strategia osoittaa, että eettisyys ei ole pelkästään sääntöjen noudattamista, vaan kokonaisvaltainen lähestymistapa, joka ulottuu koko arvoketjuun ja organisaation kulttuuriin. Yrityksen toiminta perustuu arvoihin, jotka ohjaavat päätöksentekoa, yhteistyötä ja vastuunkantoa niin ympäristön, ihmisten kuin yhteiskunnan näkökulmasta.

Case-yrityksen eettiset periaatteet näkyvät erityisesti sen toimitusketjun hallinnassa. Yritys edellyttää, että kaikki sen tavarantoimittajat ja sopimusvalmistajat noudattavat case-yrityksen toimittajien eettistä ohjeistusta (Code of Conduct for Suppliers), joka sisältää vaatimuksia muun muassa ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, lapsi- ja pakkotyön kieltojen noudattamisesta, korruption torjunnasta sekä tietoturvasta. Lisäksi toimittajilta edellytetään ympäristöjohtamisjärjestelmää, mieluiten ISO 14001 -standardin mukaista. Näin varmistetaan, että eettiset periaatteet eivät jää pelkästään yrityksen sisäiseksi asiaksi, vaan ne ulottuvat myös sen ulkoisiin kumppaneihin.

> *H3: ”Se [ympäristöjohtamisjärjestelmä] toimii meillä ihan hyvin, mutta osa toimittajista on kehityksessä reilusti jäljessä.”*

Eettisyys ilmenee myös case-yrityksen sisäisessä toiminnassa. Yritys korostaa monimuotoisuuden, tasa-arvon ja inklusiivisuuden merkitystä, ja pyrkii luomaan positiivisen työntekijäkokemuksen kaikille. Tämä näkyy esimerkiksi palkkapolitiikan läpinäkyvyyden kehittämisessä ja DEI-aloitteiden, eli monimuotoisuuden, yhdenvertaisuuden ja osallisuuden, edistämisessä. Lisäksi yritys painottaa avoimuutta ja läpinäkyvyyttä ESG-vaatimusten kouluttamisessa koko organisaatiossa.

Yrityksen eettiset periaatteet eivät rajoitu vain tuotteen toimitukseen, vaan ne ulottuvat myös tuotteen elinkaaren loppuun. Case-yritys huolehtii tuotteidensa vastuullisesta kierrätyksestä ja pyrkii jatkuvasti parantamaan materiaalien ja pakkausten kierrätettävyyttä. Tämä osoittaa, että eettinen vastuu ei pääty kaupalliseen transaktioon, vaan jatkuu tuotteen käytön ja hävittämisen vaiheisiin asti.

Lopulta eettiset periaatteet kytkeytyvät yrityksen hallintoon. Case-yrityksen hallitus kantaa korkeimman vastuun ESG-asioista, ja strategian toteutumista seurataan säännöllisesti osana

johtamisjärjestelmää. Vaikka erillistä ESG-komiteaa ei ole perustettu, niin yrityksen johto ja talousvaliokunta tukevat hallitusta päätöksenteossa. Tämä osoittaa, että eettisyys on integroitu osaksi strategista johtamista, ei pelkästään operatiivista toimintaa. Yritys aikoo myös tulevaisuudessa jatkaa vastuullisuuden johtamisen kehittämistä.

> *H2: ”...tullaan varmasti jossain vaiheessa keskustelemaan erillisen vastuullisuuskomitean perustamisesta.”*

Case-yrityksen lähestymistapa eettisiin periaatteisiin on kokonaisvaltainen, systemaattinen ja läpinäkyvä. Se osoittaa, että vastuullinen liiketoiminta vaatii jatkuvaa sitoutumista, yhteistyötä ja halua kehittyä. Pelkkä lainasäädännön noudattaminen ei riitä, vaan yrityksellä täytyy olla aktiivinen rooli kestävän kehityksen edistämisessä.

> *H2: "Jos haluaa olla ESG:ssä alan kärjessä eikä vain täyttää vaatimuksia tai juosta trendien perässä, niin se vaatii jatkuvaa sitoutumista."*

5.1.2 Kokonaisvaltainen 360° lähestymistapa

Kestävä ja vastuullinen liiketoiminta edellyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa huomioidaan kaikki yrityksen toiminnan osa-alueet eli sisäiset prosessit, ulkoiset kumppanit, tuotteen elinkaari sekä yhteiskunnallinen vaikutus. Case-yrityksen ESG-strategia rakentuu niin sanotulle 360-asteen lähestymistavalle, jossa vastuullisuus ei ole irrallinen osa viestintää ja liiketoimintaa, vaan kiinteä osa strategista johtamista ja kilpailukykyä. Yritys näkee vastuullisuuden keinona luoda arvoa paitsi yhteiskunnalle myös omalle liiketoiminnalleen. Ajattelutapa heijastaa Kramerin ja Porterin (2006) Creating Shared Value -mallia, jossa vastuullisuus on strateginen mahdollisuus innovaatioille, tehokkuudelle ja markkina-aseman vahvistamiselle. Vastuullisuus toimii myös kilpailuetuna resurssiperustaisen näkökulman mukaisesti, kun sen osa-alueet muodostavat vaikeasti jäljitettävän osaamisen ja kulttuurin, joka vahvistaa yrityksen pitkäaikaista kilpailuasemaa (Barney, 1991). Case-yritys selvästi hyödyntää vastuullisuutta myös differointistrategian välineenä (McWilliams & Siegel, 2001), mikä näkyy sen brändin vahvassa vastuullisuusviestissä ja kestävien innovaatioiden painotuksessa. ESG-strategiasta nousee selvästi vastuullisten innovaatioiden merkitys yritykselle: ”etsimme ratkaisuja materiaalien käytön ja niiden päästökuorman vähentämiseksi jo suunnitteluvaiheessa.”

Case-yritys tarkastelee vastuullisuuttaan monitasoisesti lähtien omasta hiilijalanjäljestä ja jätteiden hyödyntämisestä aina toimitusketjun Scope 3 -päästöihin ja loppukäyttäjän turvallisuuteen. Scope 3 -päästöiksi katsotaan muut epäsuorat päästöt. Yrityksen omat toiminnot ovat jo pitkään olleet hiilineutraaleja, ja jätteiden hyödyntämisaste on 100-prosenttia. Tästä huolimatta yritys jatkaa aktiivisesti ympäristötehokkuuden parantamista esimerkiksi investoimalla kerrätettäviin pakkausratkaisuihin ja automatisoituun logistiikkaan.

Toimitusketjun hallinta on keskeinen osa kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Case-yritys tunnistaa, että suurin osa sen ympäristövaikutuksista syntyy sen 20 suurimman toimittajan toiminnasta. Tämän vuoksi yritys panostaa toimittajien ESG-suorituskyvyn kehittämiseen, auditoi säännöllisesti ja kerää vuosittain ESG-dataa. Vuonna 2023 toteutettu toimittajakysely osoitti, että yli 85-prosenttia toimittajista on jo laatinut kestävän kehityksen strategian ja 60-prosenttia on asettanut päästövähennystavoitteita.

> *H1: "...ja edellytetään samaa meidän koko toimittajaverkostolta."*

Case-yrityksen 360-asteen lähestymistapa ulottuu myös henkilöstöön ja organisaatiokulttuuriin. Yritys edistää monimuotoisuutta, tasa-arvoa ja inklusiivituutta DEI-aloitteiden kautta, ja pyrkii luomaan läpinäkyvän ja oikeudenmukaisen palkkapolitiikan. Lisäksi yritys varmistaa, että sen kansainväliset myyntikonttorit ja kumppanit noudattavat paikallisia ja kansainvälisiä sosiaalisia ja oikeudellisia vaatimuksia.

> *H3: " Ollaan juuri niin vahvoja kuin ne ihmiset, joiden kanssa tätä tehdään. Kun porukka voi hyvin ja tekee työnsä täysillä, niin myös meidän muut vastuullisuusasiat menevät eteenpäin."*
>
> *H1: "Kyllä me toteutetaan vahvasti DEI-politiikkaa ja yrityksen virallinen kieli on englanti, mikä tarkoittaa, että dokumentit ja esitykset ovat pääasiassa englanniksi, vaikka toimistolla [Suomessa] puhutaankin suomea."*
>
> *H2: "HR:ssä on meneillään palkka-avoimuuteen liittyvä kehityshanke..."*

Tuotteen elinkaari huomioidaan vastuullisesti aina suunnittelusta kierrätykseen. Case-yrityksellä on kierrätyssopimuksia eri markkinoilla, ja tuotteiden loppukäsittely tapahtuu joko yrityksen tai sen paikallisten kumppaneiden toimesta. Tavoitteena on 80-prosentin kierrätysaste kaikissa omissa toiminnoissa.

H1: ”Maksamme tuotemyynnin osalta EU-direktiivin mukaisia tuottajavastuumaksuja ja lisäksi osaan maista vapaaehtoisia kierrätysmaksuja."

Kokonaisvaltainen 360-asteen-lähestymistapa ei ole vain strateginen valinta, vaan jatkuva sitoumus. Se edellyttää läpinäkyvyyttä, yhteistyötä ja kykyä uudistua. Case-yrityksen esimerkki osoittaa, että vastuullisuus voi olla kilpailuetu, joka rakentuu systemaattisen kehitystyön, sidosryhmien osallistaminen ja strategisen johtamisen varaan. Sen avulla voidaan muun muassa parantaa yrityksen mainetta ja tuotteiden luotettavuutta (Porter & Kramer, 2006).

5.2 Vastuullisuusraportoinnin nykytila ja sovellettavat viitekehykset

Case-yrityksen vastuullisuusraportointi perustuu nykytilassa useisiin vapaaehtoisiin kansainvälisiin viitekehyksiin, jotka tukevat yrityksen strategista tavoitetta toimia vastuullisuuden edelläkävijänä. Vastuullisuusraportti julkaistaan osana vuosikertomusta, ja se rakentuu pääosin GRI (Global Reporting Initiative) -standardien mukaiselle rakenteelle. GRI-viitekehys on kansainvälisesti tunnetuin ja laajimmin käytetty. Se tarjoaa yrityksille standardoidun tavan raportoida taloudellisista, sosiaalisista ja ympäristövaikutuksistaan. GRI luotiin vuonna 1997 vastauksena tarpeeseen lisätä yritysten toiminnan läpinäkyvyyttä kestävän kehityksen näkökulmasta. (GRI, 2021) GRI-viitekehyksen vahvuutena on sen sidosryhmälähtöisyys ja globaali sovellettavuus, mikä vuoksi sitä pidetään edelleen keskeisenä työkaluna vastuullisuusraportoinnin harmonisoinnissa ja vertailtavuuden lisäämisessä (Brown, de Jong & Levy, 2009). GRI-raportoinnin periaatteiden noudattaminen luo vahvan pohjan siirtyä raportoimaan CSRD:n mukaisesti, sillä niissä on paljon yhteistä. Molemmissa korostuvat sidosryhmien osallistaminen, olennaisuus, täydellisyys, vertailtavuus ja todennettavuus.

H2: ”Me raportoidaan vastuullisuudesta jo GRI:n mukaisesti...”

Yrityksen nykyinen vastuullisuusjärjestelmä perustuu ISO 14001 -ympäristöjohtamisen ja ISO 27001 -tietoturvajohtamisen standardeihin. Näiden standardien avulla varmistetaan, että ympäristövastuu ja tietoturva ovat osa yrityksen päivittäisiä prosesseja ja jatkuvan

parantamisen periaatetta. ISO-standardeihin pohjautuva toimintamalli tukee myös CSRD:n mukaista vaatimusta sisäisten kontrollien ja tietoprosessien luotettavuudesta.

Ympäristövastuun osalta case-yritys raportoi muun muassa suorista ja epäsuorista kasvihuonekaasupäästöistään Scope 1-3 mukaisesti. Tuotteiden elinkaarivaikutuksien arvioinnissa hyödynnetään LCA-laskentaa (Life Cycle Assessment) ja niiden viestimisessä EDP-julkaisuja (Environmental Product Declarations). LCA-analyysi tarjoaa määrällistä tietoa tuotteen hiilijalanjäljestä koko sen elinkaaren ajalta, ja sen avulla yritys tunnistaa myös päästövähennyspotentiaalia tuotekehityksessä ja toimitusketjussa. Vuodesta 2023 yritys on sitoutunut Science Based Targets -aloitteeseen (SBTi) ja sen mukana tieteeseen perustuviin päästövähennystavoitteisiin, mikä vahvistaa yrityksen päästötavoitteiden uskottavuutta ja tulosten todennettavuutta. Case-yrityksen vastuullisuusraportointia tukee myös CDP (Carbon Disclosure Project) -hankkeeseen osallistuminen vuodesta 2021 lähtien, jonka puitteissa yritys jakaa tietoa ilmastovaikutuksistaan ja energiatehokkuustoimistaan kansainvälisesti. CDP-raportointi täydentää muuta ympäristövastuun raportointia ja vahvistaa case-yrityksen valmiutta vastata CSRD:n raportointivaatimuksiin ja lukujen todennettavuuteen. Se myös osoittaa yrityksen tahtotilan mitata ja hallita ympäristövaikutuksia systemaattisesti. Case-yrityksen kunnianhimoinen ESG-strategiaan kirjattu tavoite on saavuttaa nollapäästöt koko toimitusketjun osalta vuoteen 2050 mennessä.

Sosiaalisen vastuun raportointi painottuu tasa-arvoon, työhyvinvointiin ja henkilöstön kehittämiseen, ja sitä tuetaan vuosittain henkilöstökyselyillä ja työhyvinvointimittauksilla, sekä monimuotoisuutta ja yhdenvertaisuutta koskevilla DEI (Diversity, Equity and Inclusion) -tavoitteilla. Yritys on laatinut myös toimittajilleen eettisen ohjeistuksen (Supplier Code of Conduct), jossa painotetaan erityisesti ihmisoikeuksia, mutta myös muita eettisiä periaatteita ja ympäristönsuojen normeja.

Case-yritys hyödyntää ISO 26000 -ohjeistusta yhteiskuntavastuusta sekä noudattaa YK:n Global Compact -periaatteita. YK:n Global Compact on maailman suurin vapaaehtoinen yritysvastuualoite. Se perustettiin vuonna 2000 edistämään yritysten vastuullista toimintaa. Aloite perustuu kymmeneen periaatteeseen, jotka pohjautuvat keskeisiin kansainvälisiin sopimuksiin ihmisoikeuksista, työelämästä, ympäristöstä ja korruptionvastaisuudesta. (United Nations, 2000). Sen vahvuus on globaalissa legitimiteetissä ja normatiivisessa luonteessa tarjoten eettisen ja periaatelähtöisen perustan vastuullisuusstrategian ja raportointikäytäntöjen rakentamiseen (Rasche, 2009). Yritys osallistuu myös EcoVadis-

arviointiin, joka mittaa ympäristötoimia, työ- ja ihmisoikeuksia, etiikkaa sekä vastuullisia hankintoja.

> *H2: ”...seurataan MSCI [ESG] -luokitusta ja OMX [Sustainability] -indeksiä, joilla varmistetaan, että tekeminen kehittyy koko ajan ja kestetään vertailu muihin. Omistajat odottaa meiltä, että me täytetään Nasdaqin vastuullisuuskriteerit.”*

Case-yritys seuraa ja pyrkii noudattamaan MSCI ESG -luokitusjärjestelmän ja OMX Sustainability Finland -indeksin kriitereitä vastuullisuuden kehittämisestä, sijoittajaviestinnästä ja läpinäkyvästä raportoinnista. MSCI ESG -luokitus on kansainvälisesti käytetty arviointijärjestelmä, joka mittaa yritysten ympäristöön, sosiaaliseen vastuuseen ja hallintotapaan liittyvää suoriutumista suhteessa alan vertailuyrityksiin. Arviointi perustuu yli 30 temaattiseen indikaattoriin, joissa yritykset luokitellaan asteikolla AAA-CCC, jossa korkein AAA-luokitus osoittaa vahvaa vastuullisuusriskien hallintaa ja mahdollisuuksien hyödyntämistä. (MSCI, 2023) MSCI ESG -luokitusta hyödynnetään sijoittajien ja sidosryhmien päätöksenteossa, ja ne tarjoavat yrityksille ulkoisen näkökulman vastuullisuustoimiensa vaikuttavuuteen ja markkinamaineeseen. OMX Sustainability Finland -indeksi on puolestaan Nasdaq Helsingin, eli Helsingin pörssin, kehittämä indeksi, joka koostuu suomalaisista pörssiyrityksistä, joiden vastuullisuuskäytännöt täyttävät Nasdaqin vastuullisuuskriteerit (Nasdaq, 2023). Vaikka case-yritys ei ole listattu yhtiö, niin indeksiä ja sen kriteeristöä hyödynnetään ohjaavana viitekehyksenä vastuullisuuden arvioinnissa ja viestinnässä, sillä se heijastaa sijoittajayhteisön ja omistajien odotuksia, ja parhaiden käytäntöjen suuntaa suomalaisessa toimintaympäristössä.

Case-yrityksellä on selkeä vastuullisuuden johtamisrakenne, jossa vastuuta on jaettu eri organisaatiotasoille. Hallitus valvoo vastuullisuuden strategista suuntaa ja hyväksyy keskeiset politiikat, johtoryhmä puolestaan vastaa vastuullisuustavoitteiden integroimisesta liiketoimintastrategiaan, ja asiantuntijat koordinoivat raportointia, tietojen keruuta ja ulkoisia arviointeja. Tämä osoittaa, että vastuullisuus on jo osa yrityksen päätöksenteon ydintä eikä pelkästään viestinnällinen elementti. Institutionaalisen teorian näkökulmasta tämä kehitys kuvastaa organisaation sopeutumista ulkoisiin paineisiin, jossa vastuullisuus on muuttunut normatiiviseksi osaksi hallintorakennetta (DiMaggio & Powell, 1983).

Samalla se ilmentää sidosryhmäteorian mukaista pyrkimystä integroida eri sidosryhmien odotukset osaksi strategista päätöksentekoa (Freeman et al., 2010).

Case-yrityksen vastuullisuusraportointi rakentuu selvästi kolmen keskeisen ulottuvuuden – ympäristövastuun, sosiaalisen vastuun ja hyvän hallintotavan – ympärille. Tämä kokonaisuus heijastaa GRI-standardien lähestymistapaa ja noudattaa Elkingtonin (1997) esittämää Triple Bottom Line -ajattelua, jonka mukaan yrityksen suorituskykyä tulisi tarkastella taloudellisesta, sosiaalisesta ja ekologisesta näkökulmasta. Yrityksen vastuullisuusraportointi on jo vakiintunutta ja osoittaa kypsyyttä tulevia CSRD:n ja EU-taksonomian vaatimuksia ajatellen. Raportointikäytännöt perustuvat kansainvälisesti tunnustettuihin viitekehyksiin, ja raportoidut tiedot on varmennettu vuonna 2023 riippumattoman kolmannen osapuolen toimesta Limited Assurance -tasolla, mikä lisää raportoinnin luotettavuutta ja uskottavuutta.

> *H3: ”Meidän vastuullisuusraportti on jo aiemmin varmennettu Limited Assurance -tasolla [varmentajan] toimesta, mikä riittää aluksi myös CSRD:n mukaisesta raportoinnista.”*

Yrityksen nykyinen vastuullisuusraportointi luo vahvan perustan siirtymiselle kohti sääntelyyn perustuvaa kestävyysraportointia. Vaikka raportointikäytännöt ovat jo vakiintuneita ja useiden kansainvälisten viitekehysten mukaisia, niin CSRD ja EU-taksonomia tuovat mukanaan merkittäviä muutoksia raportoinnin laajuuteen, tarkkuuteen ja varmennettavuuteen. Siirtymä vapaaehtoisesta raportoinnista lakisääteiseen velvoitteeseen edellyttää järjestelmällistä kehitystyötä, erityisesti datan hallinnan, olennaisuusarvioinnin ja sisäisten prosessien osalta. Seuraavassa luvussa tarkastellaan, miten case-yritys implementoi CSRD:n ja EU-taksonomian vaatimukset osaksi raportointirakenteitaan ja liiketoimintakäytäntöjään.

6 CSRD:n ja EU-taksonomian implementointi

Luku tarkastelee case-yrityksen siirtymistä vapaaehtoisesta GRI-viitekehyksen mukaisesta vastuullisuusraportoinnista kohti CSRD:n ja EU-taksonomian edellyttämää lakisääteistä kestävyysraportointia. Luvussa esitetään luotu projektisuunnitelma, joka tähtää tämän tutkimuksen tavoitteisiin ja sen jälkeiseen käytännön implementointiin, sekä analysoidaan yrityksen tekemää kehitystyötä, mukaan lukien kaksoisolennaisuusarviointi, ESRS-teemojen määritys, EU-taksnomian alustava kartoitus sekä raportointiprosessien ja datanhallinnan valmius. Lisäksi luvussa esitetään tutkimuksen pohjalta esiin nousseita kehittämistoimenpiteitä ja suosituksia, jotka tukevat yrityksen valmiutta tuottaa ensimmäinen CSRD:n mukainen kestävyysraportti tilikaudesta 2025.

6.1 Projektisuunnitelma ja tavoitteet

Case-yritys käynnisti vuoden 2024 loppupuolella strategisen kehitysprojektin, jonka tavoitteena on valmistautua CSRD:n ja EU-taksonomian mukaiseen kestävyysraportointiin. Se merkitsee siirtymistä vapaaehtoisesta GRI-pohjaisesta raportoinnista kohti sääntelyyn perustuvaa kestävyysraportointia. Projekti on osa yrityksen laajempaa ESG-strategiaa, jonka päätavoitteena on rakentaa yhtenäinen, läpinäkyvä ja varmennettava raportointimalli, joka täyttää tulevat sääntelyvaatimukset ja tukee samalla yrityksen liiketoimintastrategiaa. Kehitysprojekti toteutetaan vaiheittain vuosien 2024-2026 aikana, ja sen tuloksena julkaistaan ensimmäinen CSRD:n mukainen kestävyysraportti tilikaudesta 2025.

Projektin päätavoitteet on jaettu neljään osa-alueeseen:

1. Sääntelyvaatimusten täyttäminen

Yrityksen raportoinnin yhdenmukaistaminen CSRD:n ja ESRS-standardien mukaisesti. Tämä sisältää kaksoisolennaisuusarvioinnin toteutuksen ja siihen perustuvan raportointirakenteen luomisen.

2. EU-taksonomian integrointi

Taloudellisten toimintojen tunnistaminen ja niiden luokittelu ympäristön kannalta kestävän talouden mukaisesti. Tämä edellyttää uusien mittareiden ja KPI-tunnuslukujen, kuten kestävän liikevaihdon osuus, kestävien investointien osuus ja kestävien käyttökustannuksien osuus, määrittämistä sekä laskentaperusteiden kehittämistä.

3. Tietojärjestelmien ja prosessien kehittäminen

Vastuullisuustiedon hallinnan integroiminen osaksi taloushallinnon ja liiketoiminnan raportointijärjestelmiä. Tavoitteena on luoda automatisoitu ja varmennettava datankeruu- ja raportointiprosessi, joka tukee sisäistä auditointia ja ulkoista varmennusta.

4. Organisaation osaamisen ja sitoutumisen vahvistaminen

Koulutuksen, roolituksien ja vastuunjaon kehittäminen organisaation eri tasoilla, jotta kestävyysraportointi integroidaan pysyväksi osaksi johtamisjärjestelmää.

Tämä tutkimus tuottaa tietoa ja osia CSRD:n ja EU-taksonomian raportointivaatimusten täyttämiseen tähtäävään kehitysprojektiin. Kuten rajauksessa todettiin, niin tutkimuksesta on poissuljettu tietojärjestelmien valinta ja implementointi, vastuullisuusstrategian kehittäminen, sekä kestävyysraportointimallin käytäntöön implementointi ja tekninen toteutus. Tutkimus keskittyy CSRD:n mukaisen raportoinnin sisällön määrittelyyn ja raportointivaatimusten vaikutuksiin. Osa tutkimuksen tuotosta on CSRD:n käyttöönottoon tähtäävä projektisuunnitelma. Projektisuunnitelma rakentuu neljästä rinnakkain etenevästä työvirtauksesta (engl. workstream), jotka täydentävät toisiaan ja tähtäävät lopussa yhteisen kokonaisuuden julkaisuun:

- Nykytilan kartoitus ja analyysi

Tavoitteena on ymmärtää case-yrityksen vastuullisuusraportoinnin nykytilanne suhteessa CSRD:n sekä siihen liittyvien ESRS-standardien ja EU-taksonomian vaatimuksiin. Työ sisältää aiempien julkaistujen vuosikertomusten, sisäisten ESG-dokumenttien ja mittareiden analysoinnin, sekä avainhenkilöiden haastattelun. Nykytilanne on kuvattu edellä luvussa 5 Vastuullisuusraportointi case-yrityksessä.

- Kaksoisolennaisuusarviointi (Double Materiality Assessment, DMA)

Tämä vaihe muodostaa kehitysprojektin perustan. Prosessi sisältää sidosryhmäkyselyn, IRO-analyysin, datan käsittelyä, kolmannen osapuolen arvioinnin sekä johdon validointivaiheen, jossa olennaiset teemat vahvistetaan johdon päätöksenä.

- ESRS-standardien valinta ja GAP-analyysi

Kaksoisolennaisuusarvioinnin perusteella määritetään yritykselle olennaiset ESRS-raportointiteemat, minkä jälkeen suoritetaan GAP-analyysi olemassa olevien ja puuttuvien tietojen, prosessien ja mittareiden tunnistamiseksi. Tämä tuottaa pohjan raportointirakenteelle ja prosessikuvauksille.

- EU-taksonomian määrittely ja laskenta

Työvaiheessa arvioidaan yrityksen taloudellisten toimintojen soveltuvuus EU-taksonomian määrittelemiin ympäristön kannalta kestäviin toimintoihin. Nelivaiheinen arviointimalli kattaa:

1. Toiminnan soveltuvuuden tunnistamisen
2. Teknisten seulontakriteerien arvioinnin
3. DNSH-periaatteen (Do No Significant Harm) varmistamisen
4. Sosiaalisten vähimmäisvaatimusten (Minimum Safeguards) tarkastelun.

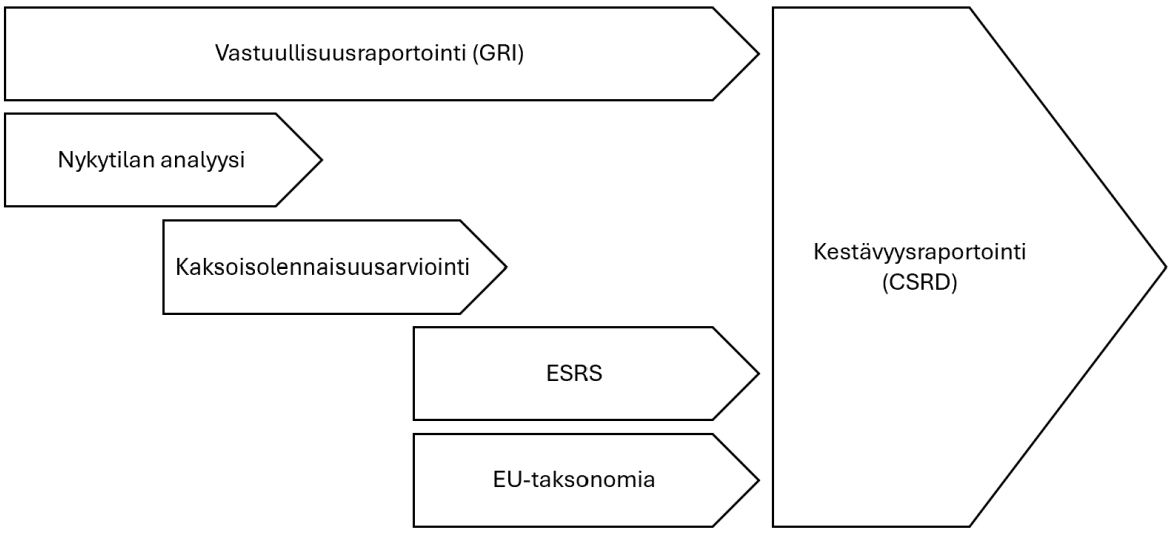

Kuva 2. Kestävyysraportoinnin kehitysprojektin eteneminen.

Projektissa kehitetään ESG- ja taksonomiamittaristo, joka integroidaan yrityksen KPI-järjestelmään ja tuloskortteihin. Mittareiden on raportointivaatimusten lisäksi tarkoitus tukea strategista johtamista ja vertailua toimialan parhaisiin käytäntöihin. Vuonna 2025 toteutetaan sisäinen auditointisimulaatio, jossa testataan datan tarkkuus ja jäljitettävyys, sekä vastuuketjujen ja dokumentointiprosessien toimivuus. Tavoitteena on varmistaa ulkoisen varmennuksen ja auditoinnin valmius ensimmäistä kestävyysraportointia varten. Auditoinnissa siirrytään asteittain Limited Assurance -tasolta kohti Reasonable Assurance -tasoa, jota CSRD:n voimassa olevien vaatimusten mukaisesti edellytetään viimeistään vuonna 2028.

Sidosryhmäkyselyitä toteutetaan vuosittain, ja niiden tuloksia visualisoidaan olennaisuuskartoiksi, jotka ohjaavat raportointia ja priorisointia. Sidosryhmien jatkuva osallistaminen varmistaa, että yrityksen raportointi pysyy yhteydessä sekä yhteiskunnallisiin odotuksiin että strategisiin tavoitteisiin. Projektin ohjausmalli noudattaa yrityksen ESG-johtamisrakennetta, jossa hallitus määrittää strategisen suunnan, johtoryhmä vastaa toimeenpanosta ja asiantuntijoista koostuva projektin ESG-tiimi koordinoi operatiivisen toteutuksen ja siitä raportoinnin takaisinpäin.

Kokonaisuutena kehitysprojekti nähdään case-yrityksessä paitsi sääntelyvelvoitteena myös strategisena mahdollisuutena. Kestävyysraportoinnin systemaattinen kehittäminen tukee pitkäjänteistä arvonluontia ja riskienhallintaa sekä vahvistaa sidosryhmien luottamusta, mikä on teoreettisesti linjassa myös Kramerin ja Porterin (2006) Shared Value -ajattelun kanssa.

6.2 CSRD:n vaikutukset raportointiprosesseihin ja mittaamiseen

CSRD:n voimaantulo muuttaa merkittävästi sitä, miten case-yritys tuottaa, hallinnoi ja raportoi vastuullisuudestaan. Aiemmin vapaaehtoisuuteen ja GRI-viitekehykseen perustunut raportointi muuttuu lakisääteiseksi. Kestävyysraportoinnin on jatkossa perustuttava laajempaan ja tarkempaan tietopohjaan, ja lisäksi raportti on auditoitava virallisesti tilintarkastajan toimesta. Muutoksen ytimessä on siirtymä viestinnällisestä ja kertovasta raportoinnista tietoperusteiseen ja mitattavaan kestävyysraportointiin, jossa yrityksen on osoitettava vastuullisuustuloksensa yhtä täsmällisesti kuin taloudelliset tunnuslukunsa.

> *H1: ”Ei meillä [CSRD:n aiheuttamien] muutosten suhteen taida suurempaa paniikkia olla. Nyt vain täytyy varmistaa, että meidän prosessit ja datankeruu kestää tarkemman syynin.”*
>
> *H2: ”Se [CSRD] tuo ennen kaikkea lisää kontrollia ja varmuutta siihen, että meidän vastuullisuusdata on yhtä tarkkaa kuin talousdata.*

CSRD siihen liittyvät ESRS-standardit vaikuttavat yrityksen raportointiprosesseihin useilla tasoilla. Ensinnäkin raportointiprosessi kytketään entistä vahvemmin yrityksen sisäiseen hallintoon ja johtamiseen. Vastuu kestävyystietojen luotettavuudesta on sama kuin taloudellisissa raporteissa, ja hallituksella on virallinen vastuu kestävyysraportin hyväksymisestä (European Commission, 2023). Tämä vahvistaa hallinnollisen kontrollin ja tilintarkastusvalmiuden merkitystä sekä edellyttää uudenlaista yhteistyötä taloushallinnon, ESG-tiimin, johdon ja hallituksen välillä.

> *H2: ”Yritysten hallituksista tulee jatkossa löytyä riittävästi ESG-osaamista.”*

Case-yritys on tehnyt konkreettisia toimenpiteitä valmistautuessaan CSRD-direktiivin mukaiseen kestävyysraportointiin. Yrityksen ESG-strategia ja ESG-käsikirja dokumenttien mukaan yritys on jo ottanut käyttöön LCA-laskennan ja EPD-julkaisut tuotteiden ympäristövaikutusten arvioimiseksi. Ne tukevat ESRS E1 -standardin mukaisia vaatimuksia liittyen ilmastonmuutoksen hillintään ja elinkaarivaikutusten arviointiin. Lisäksi case-yrityksen ESG-käsikirja sisältää suunnitelman päästöjen laskentaprosessin yhtenäistämiseksi, jossa Scope 3 -päästöjen kattavuus laajennetaan koko toimitusketjuun.

CSRD muuttaa raportointiprosessien rytmiä ja rakennetta. Vuosikertomuksen yhteydessä julkaistava kestävyysraportti tulee laatia tilikausittain, ja sen on katettava kaikki olennaiset ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallintoon liittyvät teemat. Tämä edellyttää jatkuvaa tietojen seurantaa ja raportointisyklien synkronointia taloudellisten prosessien kanssa. Tämän tueksi yrityksen tulee kehittää ESG-datan hallintaa ja raportointiprosesseja siten, että datavirtaus ja tiedonkeruu on jatkuvaa, varmennettavaa ja jäljitettävää.

> *H2: ”Etenkin taloudessa täytyy miettiä roolituksia uudestaan, kun vastuullisuusraportointi toteutetaan samaan aikaan tilinpäätöskiireiden kanssa.”*

Suorien kestävyysraportointivaatimusten lisäksi CSRD edellyttää yrityksiä raportoimaan EU-taksonomian mukaisesti, mikä tuo uuden ulottuvuuden raportointiin. Case-yrityksen on tunnistettava EU-taksonomian mukaiset taloudelliset toiminnot ja raportoitava niiden osuus liikevaihdosta, investoinneista ja käyttökustannuksista. Tämä edellyttää taloushallinnon ja ESG-tiimin tiivistä yhteistyötä sekä järjestelmien kehittämistä taksonomiakoodien tunnistamiseen ja mittaamiseen. Taloushallinnon dokumentissa (Financial Data Policy) korostetaan, että EU-taksonomiavaatimukset integroidaan osaksi investointiraportointia ja hankintaketjun analytiikkaa. Haastatteluissa ilmeni myös, että EU-taksonomia koettiin muuta CSRD-sääntelyä vähemmän merkitykselliseksi ja siihen suhtauduttiin selvästi negatiivisemmin. Sen tarkoituksen ajateltiin olevan ensisijaisesti muiden toimijoiden tiedonhakua helpottava, vaikka tämä ei vastaa sen varsinaista tarkoitusta.

> *H2: ”EU-taksonomian kanssa tulee olemaan isompi urakka, kun se vaatii kaiken tiedon tägäämisen muiden tiedonhakua helpottamaan.”*
>
> *H3: ”EU-taksonomia on iso osa CSRD:stä johtuvia muutostarpeita. Siinä Finalla [talousosasto] on mielestäni suurempi rooli ja tarvitaan nimetty resurssi sitä työstämään.”*

Case-yrityksessä kestävyysraportointiin liittyvät kehityskohteet muodostuvat erityisesti datan hallinnan, auditointivalmiuden ja osaamisen vahvistamisen ympärille. Keskeisiä kehityskohteita ovat ESG-datan kerääminen eri järjestelmistä sekä automatisoidun rikastetun tiedon hyödyntäminen.

> *H1: ”Meillä on todella monta eri järjestelmää, joilla on linkki olennaiseen vastuullisuustietoon. Olen ymmärtänyt, että paljon työtä tehdään käsin.”*
>
> *H3: ”IT:n kanssa on keskustelu, että tarvitaan useita uusia järjestelmäintegraatioita...”*
>
> *H3: ”...ESG-dataa täytyy tosiaan kerätä ERP:stä, BI:stä, CRM:stä ja LCA-työkalusta...”*

Tämä mahdollistaa automaattisen tietovirran ja vähentää manuaalista raportointia. Ulkoisen arvioinnin mukaan yrityksen tulee luoda selkeitä kontrollipisteitä ja varmistusprosesseja datan laadun ja todennettavuuden varmistamiseksi, mukaan lukien varahenkilöjärjestelyt. ESG-strategiassa korostetaan ESG-koulutuksen laajentamista koko organisaatioon,

erityisesti esihenkilöille ja datan omistajille, jotta raportointivastuut ja tietojen luotettavuus voidaan varmistaa läpi organisaation.

CSRD:n mukainen kestävyysraportointi perustuu myös kaksoisolennaisuuden periaatteeseen. Tämä periaate ohjaa raportointia tarkastelemaan sekä yrityksen vaikutuksia ympäristöön ja yhteiskuntaan että vastuullisuuteen liittyvien tekijöiden taloudellista merkitystä yritykselle. Kaksoisolennaisuusarviointi toimii jatkossa raportointiprosessin perustana, sillä siinä otetaan kantaa raportoitaviin teemoihin sekä niihin liittyviin datapisteisiin.

Yritys on tunnistanut useita kehityskohteita, jotka liittyvät CSRD:n vaatimusten toimeenpanoon. Näitä ovat tietovirtojen yhtenäistäminen, auditointikelpoisuuden vahvistaminen ja mittariston rakentaminen ESRS-standardien mukaisesti. Näiden toimenpiteiden taustalla vaikuttavat samanaikaisesti kolme erilaista painetta.

Ensinnäkin normatiivinen paine ohjaa yritystä kehittämään raportointiaan. Vastuullisuusraportoinnin toteuttaminen toimialan parhaiden käytäntöjen mukaisesti auttaa säilyttämään sen tuoman kilpailuedun. Yritys haluaa toimia edelläkävijöiden tasolla ja vahvistaa legitimiteettiään suhteessa alan normeihin (DiMaggio & Powell, 1983).

Toiseksi institutionaalinen paine syntyy itse CSRD-lainsäädännöstä ja ESRS-standardeista, jotka määrittävät raportoinnin rakenteen, mittarit ja varmennettavuuden. Vaikka yritys on raportoinut vastuullisuutta vapaaehtoisesti, niin uusi sääntely edellyttää aiempaa systemaattisempia prosesseja ja tarkempaa datan hallintaa.

Kolmanneksi yritykseen kohdistuu merkittävää sidosryhmäpainetta, erityisesti hallituksesta, joka on viime kädessä vastuussa raportoiduista kestävyystiedoista samalla tavoin kuin taloudellisista tiedoista. Hallitus edellyttää raportoinnilta korkeaa laatua ja luotettavuutta, mikä vahvistaa tarvetta kehittää prosesseja ja varmistaa tiedon oikeellisuus.

Kokonaisuudessaan CSRD:n vaikutukset case-yrityksen vastuullisuusraportointiin voidaan tiivistää kolmeen muutokseen:

- Raportointiprosessin formalisointi
- Mittariston ja datan standardointi
- Tietojohtamisen vahvistaminen

Raportointiprosessien formalisoinnilla tarkoitetaan, että vastuullisuustiedon tuottaminen ja hyväksyminen sidotaan osaksi virallisia hallinto- ja tilinpäätösprosesseja. Mittariston ja datan standardointi puolestaan merkitsee siirtymistä määrällisiin ja varmennettaviin tunnuslukuihin ESRS-standardien mukaisesti. Tietojohtamisen vahvistaminen tarkoittaa, että ESG-datasta tulee yhä keskeisempi ja pysyvämpi osa johtamista ja päätöksentekoa. Näiden muutosten myötä case-yritys siirtyy vaiheittain kohti laadukkaasti toteutettua CSRD:n mukaista kestävyysraportointia.

6.3 EU-taksonomian toimeenpano ja merkitys case-yrityksessä

EU-taksonomia on olennainen osa Euroopan unionin kestävän rahoituksen kehystä, ja se toimii yhtenä keskeisenä elementtinä myös CSRD:n täytäntöönpanossa. EU-taksonomia-asetus (2020/852/EU) määrittelee kriteerit, joiden perusteella taloudelliset toiminnot voidaan luokitella ympäristön kannalta kestäviksi. Sen tavoitteena on ohjata investointeja ja yritysten resursseja kohti kestävää kehitystä sekä parantaa vertailtavuutta ja läpinäkyvyyttä markkinoilla.

Case-yrityksen näkökulmasta EU-taksonomia laajentaa vastuullisuusraportointia taloudelliseen ulottuvuuteen, jossa ympäristövaikutukset ja talousluvut kytketään yhteen. Tämä muutos tekee vastuullisuusraportoinnista entistä mitattavamman ja strategisesti merkittävämmän osan yrityksen johtamisjärjestelmää.

> *H3: ”EU-taksonomiaa varten tarvitaan enemmän talousdataa, niin samalla meidän kannattaa miettiä voidaanko muidenkin ESG-tietojen tuottamista johtaa suoraan esimerkiksi kirjanpidon tilien kautta.”*

Vuonna 2024 yritys ei vielä ole ollut velvollinen julkaisemaan EU-taksonomiaraporttia, sillä se on tähän asti koskettanut pääasiassa vain listattuja suuryrityksiä. CSRD:n soveltamisen myötä taksonomiaraportointi tulee kuitenkin pakolliseksi vuoden 2026 alussa, tilikaudesta 2025. Tästä syystä yritys on aloittanut valmistelun jo vuoden 2024 loppupuolella osana vastuullisuusraportoinnin kehitysprojektia. Case-yrityksen ESG-strategian mukaan tavoitteena on rakentaa raportointimalli, joka mahdollistaa taksonomiavaatimusten integroinnin talousraportointiin niin, että ympäristökriteeristö ja niihin liittyvät taloudelliset mittarit voidaan tunnistaa järjestelmistä automaattisesti.

Case-yritys aloittaa EU-taksonomian käyttöönoton vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa tunnistetaan liiketoiminnan mahdolliset taksonomiakelpoiset toiminnot, toisessa vaiheessa yritys pyrkii raportoimaan taksonomian mukaisista luvuista, ja kolmannessa vaiheessa tavoitteena on automatisoida raportointi mahdollisimman pitkälle muun muassa järjestelmäintegraatioiden avulla.

> *H1: ”Meillä on meneillään projekteja ja investointeja erityisesti päästöjen vähentämiseen ja materiaalien uusiokäyttöön liittyen.”*

Valmisteluvaiheessa toteutetuista teemahaastatteluista ympäristötavoitteisiin liittyen painottuivat erityisesti ilmastonmuutoksen hillintä (1. ympäristötavoite) ja kiertotalouteen siirtyminen (4. ympäristötavoite). Vastuullisuusraportoinnin kehitysprojektissa on tunnistettu mahdollisesti taksonomiakelpoisiksi toiminnoiksi muun muassa:

- Energiatehokkaiden tuotteiden valmistus
- Kierrätettävien ja uudelleenkäytettävien materiaalien hyödyntäminen
- Valmistusprosessin energiatehokkuus ja päästöjen optimointi
- Tuotteen elinkaaren päättymisen hallinta eli muun muassa materiaalien kierrätys ja uudelleenkäyttö

Lisäksi case-yrityksen ESG-strategia korostaa tuotekehityksen ja valmistuksen hiilijalanjäljen pienentämistä, mikä on linjassa taksonomian teknisten arviointikriteerien kanssa. Näiden toimien avulla yritys voi tulevaisuudessa osoittaa ympäristövaikutusten vähentämisen olevan sekä taloudellisesti merkittävää että EU:n tavoitteiden mukaista.

> *”Me ollaan myös ylpeitä, että koko meidän tekeminen perustuu sellaisten [tuotteiden ja ratkaisujen] suunnitteluun ja toimittamiseen, jotka säästävät luonnonvaroja.”*

Taloudellisesta näkökulmasta yrityksen tulee integroida taksonomiakriteeristö ERP- ja BI-järjestelmiin. Tämä mahdollistaa investointien ja käyttökustannusten luokittelun automaattisesti taksonomian mukaisesti suoraan talousdatasta, jolloin käytetty data on myös jäljitettävissä. Tällainen kehitys tukee myös ESG-tiimin ja taloushallinnon välistä yhteistyötä ja mahdollistaa tulevaisuudessa suoran raportoinnin kestävyystietojen pohjalta.

EU-taksonomian toimeenpano edellyttää kolmen keskeisen taloudellisen tunnusluvun raportointia:

- Liikevaihdon osuus, joka on ympäristön kannalta kestävää taksonomian määritelmän mukaan
- Investointimenojen osuus, joka liittyy taksonomian mukaisiin toimintoihin
- Käyttökustannusten osuus, joka tukee kestäviä toimintoja

Näiden osuuksien laskenta edellyttää teknisten arviointikriteerien tuntemusta ja systemaattista tietopohjaa. Yrityksen ESG-käsikirjaan on kirjattu vastuullisuuskoulutuksen lisäämisestä erityisesti ESG-tiimissä ja taloushallinnossa, mikä tukee osaamisen lisäämistä taksonomiakoodien soveltamisesta ja datan luokittelusta.

EU-taksonomian käyttöönotto tukee myös kaksoisolennaisuusarvioinnin tulosten konkretisointia, sillä se pakottaa yrityksen arvioimaan, mitkä toiminnot ovat ympäristön kannalta merkittäviä ja miten ne linkittyvät taloudellisiin mittareihin. Taksonomia tuo näin numeerisen rakenteen siihen, miten ympäristövaikutukset voidaan osoittaa liiketoiminnan ja taloudellisen suorituskyvyn tasolla. Tämä vahvistaa myös raportoinnin uskottavuutta sidosryhmien ja sijoittajien silmissä.

Yrityksen tulee seurata aktiivisesti EU:n sääntelykehitystä, erityisesti niin sanottua Omnibus-asetusta ja teknisten arviointikriteerien päivityksiä. Näillä muutoksilla voi olla suoria vaikutuksia siihen, miten yrityksen toiminnot määritellään taksonomiakelpoisiksi ja millaisia tietoja raportointiin sisällytetään tulevaisuudessa. Valmistelussa on myös EU-taksonomian ympäristötavoitteiden lisäksi sosiaalisia tavoitteita, joilla tulee olemaan yhteys ESRS S1-S4 -standardeihin sosiaalisista asioista. Muutosten dynaamisuudesta muodostuu siten olennainen osa vastuullisuusraportoinnin kehitystä etenkin tiedon automatisoinnin näkökulmasta.

EU-taksonomian toimeenpano tuo mukanaan myös haasteita. Osa yrityksen toiminnoista ei suoraan kuulu taksonomian määrittelemiin toimialoihin, mikä edellyttää tulkintaa ja lisäselvityksiä. Lisäksi datan kattavuus ja toimitusketjun läpinäkyvyys ovat vielä kehitysvaiheessa, erityisesti toimittajien ympäristövaikutuksia koskevissa tiedoissa.

> *H3: ”...meillä on suuria vaikeuksia saada luotettavaa tietoa toimittajien päästöistä ja ympäristövaikutuksista etenkin [Aasiasta].”*

Tästä syystä yrityksen tulee käynnistää toimenpiteitä yhteistyön parantamiseksi keskeisten toimittajien kanssa, jotta ympäristövaikutusten raportointia pystytään parantamaan. Case-yrityksellä on keskeisiä toimittajia myös Aasiassa, mikä saattaa vaikeuttaa raportoitavien ympäristövaikutusten saatavuutta ja luotettavuutta.

> *H2: ”...se lisää meidän raportointitaakkaa ja vaatii investointeja järjestelmiin, mikä ei ole halpaa hommaa.”*

Vaikka EU-taksonomian vaatimukset asettavat yritykselle uusia hallinnollisia ja teknisiä haasteita, ne tarjoavat myös merkittäviä strategisia mahdollisuuksia. EU-taksonomian mukainen raportointi tukee yrityksen pitkän aikavälin tavoitteita hiilineutraalisuuden, resurssitehokkuuden ja kestävän kasvun saavuttamisessa. Samalla se vahvistaa yrityksen asemaa vastuullisena ja läpinäkyvänä toimijana, mikä lisää sen uskottavuutta niin sidosryhmien kuin rahoittajien näkökulmasta.

> *H1: ”...tämä tuo meille ihan uutta läpinäkyvyyttä siitä, mihin meidän toiminta oikeasti vaikuttaa. Päästään katsomaan vähän kuin ulkopuolisen silmin, missä oikeasti ollaan vihreitä ja missä ei.”*

Yhteenvetona voidaan todeta, että EU-taksonomian toimeenpano toimii case-yrityksessä linkkinä taloudellisen ja vastuullisuustiedon välillä. Se pakottaa yrityksen arvioimaan toimintansa kestävyyttä mitattavasti, tukee kaksoisolennaisuuden periaatetta ja toimii strategisena välineenä vastuullisuuden integroimisessa liiketoimintaan.

6.4 Olennaisuuden määrittäminen ja ESRS-teemojen valinta

CSRD:n mukaisen kestävyysraportoinnin sisältö määräytyy olennaisuusarvioinnin perusteella, joka on CSRD:n ja ESRS-viitekehyksen ydinperiaate. Olennaisuusanalyysin avulla määritetään yrityksen toiminnan ja sidosryhmien kannalta merkittävät aiheet liittyen ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallintoon. ESRS-standardit korostavat kaksoisolennaisuuden periaatetta, jonka mukaan yrityksen on raportoitava sekä ne kestävyyteen liittyvät vaikutukset, joilla on olennaisia seurauksia ympäristölle ja yhteiskunnalle että ne vastuullisuustekijät, joilla on taloudellista merkitystä yrityksen arvolle ja suorituskyvylle.

Case-yrityksen toteuttamassa kaksoisolennaisuusarvioinnissa lähtökohtana oli varmentaa yrityksen projektiryhmän esiin nostamat koko arvoketjun kattavat vaikutukset, riski ja

mahdollisuudet (engl. impact, risk and opportunity, IRO) ESRS-standardien mukaisesti. Prosessi sisälsi sidosryhmäkyselyn, sisäiset työpajat ja johdon validointivaiheen, joiden perusteella yritykselle muodostettiin kokonaiskuva vastuullisuuden keskeisistä painopisteistä. Sidosryhmäkyselyyn osallistui yhteensä 27 vastaajaa, joista 7 oli asiakasta, 7 toimittajaa ja 13 työntekijää.

Arvioinnissa tunnistettiin yhteensä 35 olennaista IRO-aihetta, joista positiivisiksi vaikutuksiksi luokiteltiin 8 ja negatiivisiksi 11, riskeiksi 10, ja mahdollisuuksiksi 6. Keskeisimmiksi ESRS-teemoiksi nousivat ilmastonmuutos (E1), oma henkilöstö (S1), arvoketjun työntekijät (S2), kuluttajat ja loppukäyttäjät (S4) sekä hallintotapa (G1).

6.4.1 Ympäristöteemat (ESRS E1-E5)

Ympäristöteemoista painottui erityisesti ESRS E1: Ilmastonmuutos, joka määriteltiin strategisesti kriittiseksi, koska yrityksen tuotevalmistuksella ja toimitusketjulla on suoria kasvihuonekaasupäästöihin liittyviä vaikutuksia. Case-yritys on lisäksi asettanut itselleen strategisia päästövähennystavoitteita, joita seurataan muun muassa SBTi-arvioinnilla. Yritys on aloittanut myös LCA-laskennan ja EDP-julkaisujen hyödyntämisen, jotka tukevat ESRS E1 -raportointivaatimuksia. Lisäksi yritys kehittää jo päästölaskentaansa erityisesti Scope 3 -toimitusketjutietojen tarkentamiseksi, mikä on linjassa tämän ympäristöteeman vaatimusten kanssa, sillä se edellyttää kattavaa raportointia myös epäsuorista päästöistä koko arvoketjun osalta.

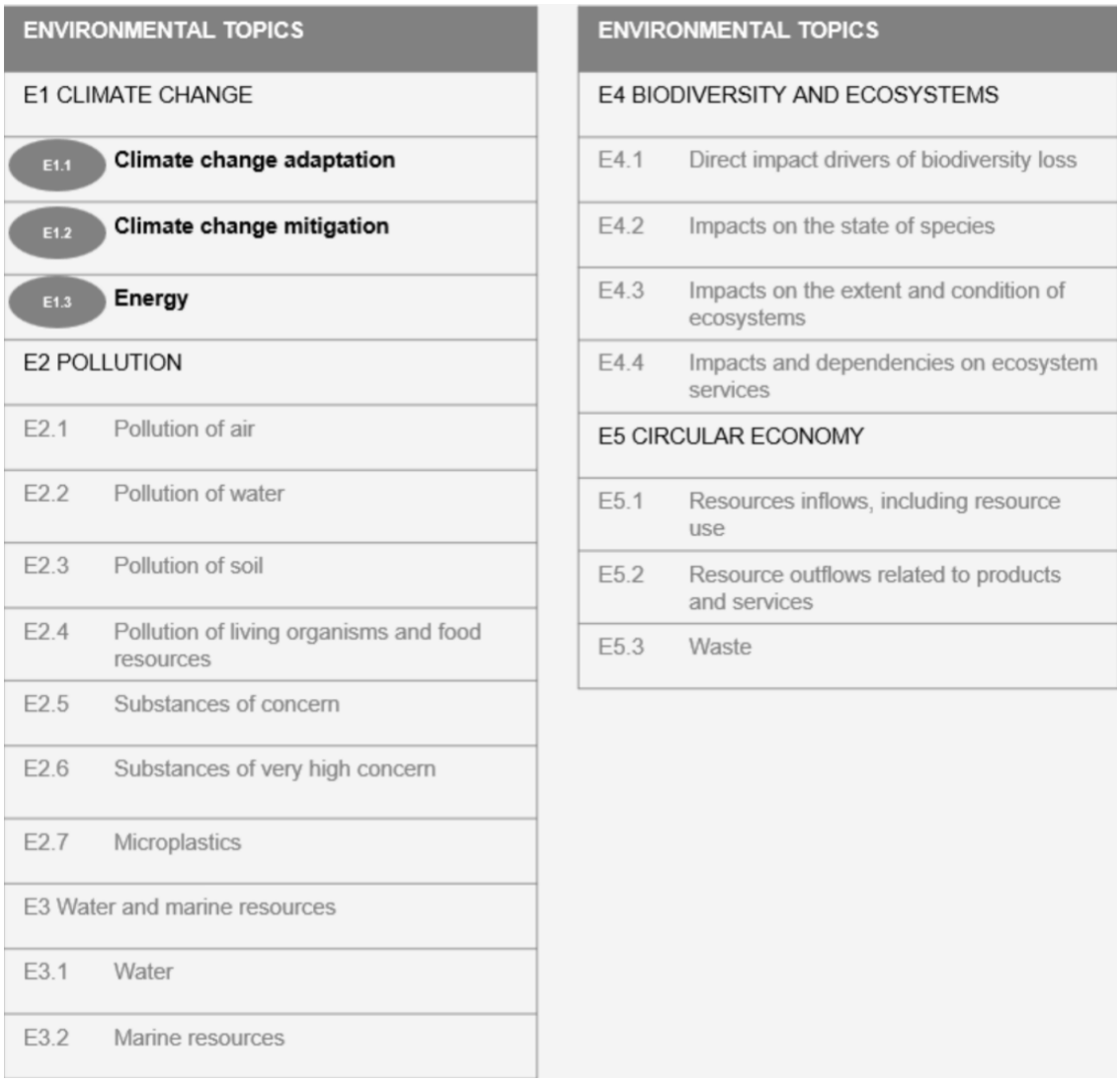

Kuva 3. Case-yrityksen olennaiset ympäristöteemat.

Ympäristöteemoista myös ESRS E5: Kiertotalous määriteltiin olennaiseksi teemaksi, vaikka se ei olennaisuusarvioinnin perusteella ensin noussut esiin. Yrityksen johto katsoi, että tuotteet sisältävät merkittävän määrän sähkömekaanisia komponentteja, joiden materiaalien kierrätettävyys ja uusiokäyttö ovat keskeisiä kestävyyden kannalta. Kierrätysmateriaalien käyttö ja tuotteen elinkaaren pidentäminen tunnistettiin tärkeimmiksi toimenpiteiksi EU-taksonomian ja ESRS E5 -standardin näkökulmasta. Myös yrityksen ESG-strategia painottaa resurssi- ja energiatehokkuutta sekä kierrätysmateriaalien käyttöä.

6.4.2 Sosiaaliset teemat (ESRS S1-S4)

Sosiaalisissa teemoissa merkittäväksi nousi ESRS S1: Oma työvoima, jossa painopisteinä ovat työtyytyväisyys, turvallisuus ja osaamisen kehittäminen. Case-yritys seuraa henkilöstön tyytyväisyyttä säännöllisillä henkilöstökyselyillä ja tulee käynnistämään koulutusohjelman esihenkilöille ja avainasemassa oleville ESG-osaamisen vahvistamiseksi.

SOCIAL TOPICS	
S1 OWN WORKFORCE	
S1.1	**Working conditions**
S1.2	**Equal treatment and opportunities for all**
S1.3	Other work-related rights
S2 WORKERS IN THE VALUE CHAIN	
S2.1	**Working conditions**
S2.2	Equal treatment and opportunities for all
S2.3	Other work-related rights
S3 Affected communities	
S3.1	Communities' economic, social and cultural rights
S3.2	Communities' civil and political rights
S3.3	Rights of indigenous peoples
S4 CONSUMERS AND END-USERS	
S4.1	Information-related impacts for consumers and/or end-users
S4.2	**Personal safety of consumers and/or end users**
S4.3	Social inclusion of consumers and/or end users

Kuva 4. Case-yrityksen olennaiset sosiaaliset teemat.

Toiseksi merkittäväksi teemaksi määriteltiin ESRS S2: Arvoketjun työntekijät, jossa painotetaan ihmisoikeuksien ja työolojen seurantaa toimittajaverkostossa. Yritys käyttää

EcoVadis-arviointia toimittajien vastuullisuuden mittaamiseen ja on ottanut käyttöön toimittajakohtaisen Code of Conduct -sopimusmenettelyn. Luotettavan vastuullisuustiedon saanti toimittajaverkostosta on kuitenkin koettu haasteeksi ja nostettu tärkeäksi kehityskohdaksi.

Vaikka ESRS S4: Kuluttajat ja loppukäyttäjät nostettiin pohjaesityksessä yhdeksi olennaiseksi teemaksi, niin johdon päätöksellä se päätettiin jättää pois ainakin ensimmäisestä raportoinnista. Olennaisuusarvioinnin pisteytys oli määritetyn olennaisuuden raja-arvon kohdalla. Arvioinnissa pisteytetään teeman laajuus, kattavuus, korjattavuus, vakavuus ja todennäköisyys.

> *”Mahdollisia turvallisuusongelmia voi syntyä, jos tuotteet ovat viallisia tai eivät toimi kunnolla.”*

Myös sidosryhmäkyselyn perusteella työntekijöiden hyvinvointi ja toimitusketjun ihmisoikeudet nousivat teemoiksi, joissa sidosryhmien odotukset ja liiketoiminnan riskit kohtaavat. Tämä tukee kaksoisolennaisuuden periaatteen mukaista painotusta sekä vaikutusten että taloudellisten riskien näkökulmasta.

6.4.3 Hallinnolliset teemat (ESRS G1)

Hallinnollinen teema ESRS G1: Liiketoiminnan käytännöt nimettiin olennaiseksi teema-alueeksi case-yritykselle. Yrityksellä on jo vahvistettu ESG-johtamisrakenne, jossa hallitus hyväksyy keskeiset vastuullisuusperiaatteet ja johtoryhmä vastaa niiden toimeenpanosta. Yrityksen Eettisyys- ja compliance -politiikka (Ethics and Compliance Policy) ja Korruptionvastainen ohjeistus (Anti-Corruption Guideline) dokumentteja päivitettiin vuonna 2024 vastaamaan ESRS G1 -teeman tietovaatimuksia.

Kuva 5. Case-yrityksen olennaiset hallintoteemat

Haastatteluiden perusteella yritys harkitsee erillisen ESG-komitean perustamista, joka toimisi johdon alla operatiivisen työn suorittajana. Se olisi funktiot, kuten vastuullisuus, talous tai tuotekehitys, poikkileikkaava toimielin.

6.4.4 Yleiset periaatteet ja hallintorakenne (ESRS 2)

Case-yritys noudattaa ESRS 2 -standardin mukaista rakennetta, joka edellyttää vastuullisuuden sisällyttämistä strategiaan, hallintoon ja riskienhallintaan. Yrityksen johtoryhmä on linjannut, että kaikki kestävyysraportoinnissa olennaiset teemat linkitetään eri liiketoimintafunktioiden strategisiin tavoitteisiin. Tämä integrointi tukee vastuullisuuden instutionaalistumista organisaatiossa, mikä on linjassa DiMaggion ja Powellin (1983) esittämien institutionaalisten isomorfismien kanssa eli vastuullisuudesta tulee osa organisaation pysyvää rakenteellista logiikkaa.

6.4.5 Olennaisuuden arvioinnin tulokset ja seuraavat vaiheet

Kaksoisolennaisuusarvioinnin tulokset hyväksyttiin yrityksen johtoryhmän toimesta validointivaiheessa. Validoinnin aikana käytiin keskustelua kahden ESRS-kestävyysteeman lisäämisestä raportointiin, mutta loppujen lopuksi ne päädyttiin määrittämään vielä

toistaiseksi yrityksen liiketoiminnan ja arvoketjun kannalta vähämerkityksellisiksi. Keskustelussa esille nousseet teemat olivat saastuminen (E2) sekä luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemit (E4).

Yritys suorittaa vielä olennaisiksi valittujen ESRS-standardien osalta GAP-analyysin ja määrittää niistä puuttuvat datapisteet, jotta tiedonkeruu saadaan toteutettua ja raportointi voidaan suorittaa CSRD:n mukaisesti tilikaudesta 2025 alkaen. Yritys aikoo myös dokumentoida olennaisuusarvioinnin prosessin varmennusta varten ja hyödyntää sen tuloksia osana tulevaa raportointimallia. Tämä on olennaista, sillä CSRD edellyttää, että kestävyysraportointi perustuu dokumentoituun ja varmennettavissa olevaan prosessiin (European Commission, 2023).

6.5 Kestävyysraportoinnin kehittämistoimenpiteet ja suositukset

Case-yritys on edennyt vastuullisuusraportoinnin kehittämisessä merkittävästi. Hallitus on päivittänyt ESG-strategian ja ESG-projektitiimi on toteuttanut sidosryhmäkyselyn ja kaksoisolennaisuusarvioinnin. Tämä osoittaa, että yritys on saavuttanut vahvan pohjan CSRD:n mukaisessa kestävyysraportoinnissa. Samalla tutkimuksen analyysi sisäisestä asiakirja-aineistosta ja avainhenkilöiden teemahaastatteluista sekä tutkijan havainnot paljastavat puutteita, joita projektin aikana ei vielä ole edistetty. Näitä ovat esimerkiksi datan hallinta, sidosryhmävuorovaikutuksen jatkuvuus sekä raportointiprosessien auditointivalmius.

> *H2: ”[Talous] raportoinnin kehitys on meneillään ja samaan aikaan pitäisi saada ESG-asiat kuntoon. Pitää tarkasti priorisoida mitkä asiat nostetaan scopeen.”*
>
> *H3: ”Ensimmäisen sidosryhmäkyselyn järjestäminen on sujunut hyvin, mutta sen säännöllisyys täytyy vielä suunnitella.”*

Haastatteluista nousi myös esille, että nykytilan analyysi oli lisännyt yrityksen ymmärrystä sen kestävyyden riskeistä ja vaikutuksista, ja lisäksi, että työmäärä ja tietotarve olivat ajateltua laajempia.

> *H1: ”Nykytilan selvitys on avannut meille tarkemman kuvan, missä kohtaa mennään kestävyydessä ja mitä vaikutuksia meidän täytyy hallita paremmin.”*

> *H3: ”Henkilöitä nimitettiin vastaamaan vastuullisuudesta, mutta työn määrä on senkin jälkeen yllättänyt. Ja sama koskee Finan [talousosasto] panosta, jota tarvitaan paljon enemmän kuin on ajateltu.”*

Kaksoisolennaisuusarviointi toteutettiin vaatimusten mukaista prosessia noudattaen systemaattisesti. Sen tuloksena on tunnistettu 35 olennaista IRO-aihetta eli merkittävästi vaikuttavaa asiaa, riskiä tai mahdollisuutta. Kaksoisolennaisuusarviointiin sisältyi myös sidosryhmäkysely asiakkaille, toimittajille ja henkilöstölle, sekä sisäisiä projektitiimin työpajoja. Lopuksi johdon kokouksissa vahvistettiin case-yritykselle olennaiset teemat kestävyysraportointiin kuuluvaksi. Näitä olivat ilmastonmuutos (E1), kiertotalous (E5), oma työvoima (S1), arvoketjun työntekijät (S2) ja liiketoiminnan käytännöt (G1). Sidosryhmäkyselyn tuloksia painotettiin erityisesti oman työvoiman ja arvoketjun työntekijöiden olennaiksuuksien vahvistamisessa. Johto päätti myös perustellusti luopua kahdesta esitetystä kestävyysteemasta, saastuminen (E2) sekä luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemit (E4), sillä niitä ei juuri nyt koettu olennaiseksi. Suositus on, että näiden teemojen uudelleentarkastelu tehdään vuosien 2026-2027 aikana. Portaittain laajeneva kestävyysraportointi on hyvä tapa, sillä näin pystytään paremmin varmistamaan kunkin osa-alueen olennaisuus, datan laatu ja auditointivarmuus.

Suositeltavaa on, että case-yritys ottaa käyttöön vuosittaisen kaksoisolennaisuusarviointi-prosessin, joka sisältää sidosryhmäkyselyn, johdon validoinnin ja dokumentaation. Yrityksen tulee arvioida toistuvasti eri teemojen olennaisuutta. Tämä puolestaan vaatii seurantamallin, niin tiedossa oleville mahdollisille teemoille kuin myös sääntelymuutoksille. Auditoinnin näkökulmasta prosessin, seurannan ja aineiston tulee olla hyvin dokumentoituja. Seurantamalli tukee myös CSRD:n periaatetta jatkuvasta olennaisuuden arvioinnista. Tuloksien visualisointi on suositeltavaa esimerkiksi IRO-matriiseina ja olennaisuuskarttoina, jotka kuvaavat niin vaikutuksia, riskejä kuin mahdollisuuksiakin.

Case-yrityksen GRI-standardien mukainen vastuullisuusraportointi sisältää jo useita datapisteitä, kuten Scope 1-3 -päästöt, LCA-laskennan tulokset ja henkilöstökyselydatan. Tämän tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu tarkempi datapisteiden määrittely, joten GAP-analyysia ei ole toteutettu. Keskeinen osa CSRD:n mukaista kestävyysraportoinnin implementointia on GAP-analyysin toteuttaminen. Teemahaastatteluiden perusteella jo nykyisessä vastuullisuusraportoinnissa kehitystarpeita liittyy muun muassa Scope 3 -päästöjen kattavuuteen, arvoketjun datan luotettavuuteen ja ESG-tietojen hallintaan. Tällä

hetkellä ESG-data on hajautunut hyvin moniin eri järjestelmiin, joista ne kerätään manuaalisesti yhteen.

> *H3: ”Epäsuorien Scope 3 -päästöjen osalta tiedot on vajaita, mutta kehitystä tehdään jo yhteistyössä toimittajien kanssa.”*

Case-yrityksen kannattaa integroida ESG-datan kerääminen BI- ja raportointijärjestelmään sekä määrittää kontrollipisteet tiedon varmennusta varten. Yrityksen tulee lisäksi valmistautua XBRL (eXtensible Business Reporting Language) -tägäykseen, jolla raportointitietoja merkitään koneellisesti luettavaan muotoon, jolloin tietojen digitaalinen tunnistaminen ja analysointi mahdollistuu. CSRD edellyttää, että kestävyysraportointi toteutetaan ESEF (European Single Electronic Format) -formaatissa, jossa tiedot tägätään XBRL-taksonomian mukaisesti.

> *H1: ”Vaikka vastuullisuus on vahva osa strategiaamme ja tavoitteitamme, niin emme tee riittävästi päätöksiä ja toimenpiteitä vastuullisuusmittareiden perusteella.”*

Vastuullisuus on jo kiinteä osa case-yrityksen strategiaa ja johtamista. Se näkyy jo tuotekehityksessä, sertifioinneissa ja toimittajahallinnassa. Teemahaastatteluista kuitenkin kävi ilmi, että mittariston ja johtamisen välinen yhteys kaipaa vahvistamista, jotta vastuullisuustavoitteiden toteutumista voidaan seurata yhtenäisesti. Suositeltavaa on, että case-yritys käy läpi organisaation bonustavoitteet ja tarvittaessa päivittää myös vastuullisuusteemoja osaksi suorituskykymittaristoa (Key Performance Indicator, KPI). ESG- ja taloustiimien välistä yhteistyötä tulisi myös vahvistaa, sillä talous- ja kestävyystiedot raportoidaan yhdessä, ja lisäksi taloudella on suuri rooli tiedonkeruussa ja raportointityökalun käytössä.

> *H2: ”CSRD:n vuoksi joudutaan varmasti hajauttamaan vastuullisuustietojen omistajuutta ympäri organisaatiota...”*

> *H3: ”Meidän on pakko kouluttaa henkilöstöä enemmän vastuullisuusasioista ja raportoinnin tärkeydestä ja pakollisuudesta. Muuten joudutaan jatkuvasti kyselemään tietojen perään...”*

Case-yritys julkaisee ensimmäisen CSRD:n mukaisen kestävyysraporttinsa vuoden 2026 alussa tilikaudesta 2025. Tämän tavoitteen ja velvoitteen saavuttaminen edellyttää

systemaattista testausta, koulutusta ja sisäistä auditointia. Teemahaastatteluissa korostui myös tarve oman henkilöstön tietoisuuden lisäämiseen uusista raportointivaatimuksista ja tiedonkeruun tukemisesta eli niin sanotusta datan omistajuudesta. Suositeltavaa on, että loppuvuoden aikana yritys toteuttaa sisäisen auditoinnin olemassa olevalle kestävyystiedolle, sekä järjestää CSRD-, ESRS- ja EU-taksonomia -koulutuksia koko organisaatiolle, etenkin datan omistajille, esihenkilöille ja johdolle.

7 Yhteenveto ja johtopäätökset

Yhteenveto tiivistää tämän tutkimuksen kokonaisuuden. Johtopäätökset kokoaa tutkimuksen keskeiset tulokset ja vastaukset tutkimuskysymyksiin sekä arvioi, mitä löydökset merkitsevät case-yrityksen raportoinnin kehittämiselle ja laajemmin listaamattomien yritysten siirtymiselle CSRD:n mukaiseen kestävyysraportointiin. Luvun lopussa esitetään jatkotutkimusaiheita, jotka voivat syventää ymmärrystä kestävyysraportoinnin kehittämisestä ja sääntelyn vaikutuksista.

7.1 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämä tutkimus tarkasteli listaamattoman tuotteita valmistavan ja myyvän case-yrityksen vastuullisuusraportoinnin nykytilaa sekä sen valmiuksia vastata CSRD:n ja EU-taksonomian vaatimuksiin. Tutkimuksen lähtökohtana oli yrityksen toimeksianto selvittää, miten uusi sääntely vaikuttaa sen raportointiprosesseihin, tietosisältöihin ja mittaamiseen, sekä millaiset ESRS-standardien mukaiset kestävyysteemat ovat yritykselle olennaisimpia tulevassa lakisääteisessä kestävyysraportoinnissa.

Teoreettisessa viitekehyksessä tarkasteltiin vastuullisuuden käsitteistöä, vastuullisuusraportoinnin teorioita – sidosryhmäteoria, legitimaatioteoria ja institutionaalinen teoria – sekä sääntelyn muodostamaa kokonaisuutta, mukaan lukien CSRD, ESRS-standardit ja EU-taksonomia. Viitekehys loi perustan ymmärtää, miksi yritykset siirtyvät vapaaehtoisista raporteista kohti standardoitua, varmennettavaa ja läpinäkyvää kestävyysraportointia.

Empiirinen osa toteutettiin laadullisena tapaustutkimuksena, jossa aineisto koostui teemahaastatteluista, sisäisestä dokumentaatiosta, yrityksen julkaisemista raporteista sekä tutkijan omasta osallistuvasta havainnoinnista. Aineisto analysoitiin temaattisen analyysin ja sisällönanalyysin avulla.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että case-yrityksen nykyinen vastuullisuusraportointi muodostaa vahvan perustan CSRD:n mukaiseen kestävyysraportointiin. Yritys on jo aiemmin raportoinut vastuullisuudesta vapaaehtoisesti GRI-viitekehyksen mukaisesti,

toteuttanut laajoja ympäristömittauksia, ja sen nykyinen vastuullisuusjärjestelmä perustuu ISO 14001 -ympäristöjohtamisen ja ISO 27001 -tietoturvajohtamisen standardeihin. Lisäksi yritys on toteuttanut vaatimusten mukaisen kaksoisolennaisuusarvioinnin, joka tuotti sille yrityskohtaisen ESRS-teemojen mukaisen raportointiviitekehyksen.

Tutkimus kuitenkin osoitti, että pelkästään yrityksen nykyisen vastuullisuusraportoinnin data ei riitä, vaan CSRD edellyttää datan kattavuuden, laadun ja auditointikelpoisuuden merkittävää vahvistamista. Scope 3 -päästöjen tarkentaminen, toimitusketjun tietojen luotettavuus ja jäljitettävyys, datan yhdenmukaisuus eri järjestelmissä, ja dokumentoidut varmennusprosessit nousivat selkeiksi kehityskohteiksi. Lisäksi yrityksen sisäinen osaaminen ESRS-standardeista ja EU-taksonomian teknisistä vaatimuksista vaatii vahvistamista. Tutkimus osoittaa myös, että CSRD:n ja EU-taksonomian mukainen kestävyysraportointi lisää raportointiin kohdistuvia henkilöstö- ja resurssitarpeita.

Tutkimuksessa laadittiin käytännönläheinen, yrityskohtainen ESRS-viitekehys kestävyysraportoinnin implementointiin. Lisäksi tuotoksina syntyivät projektisuunnitelma, kehittämistoimenpidelistaus ja konkreettisia suosituksia koskien olennaisuusarviointia, datanhallintaa, ESG-mittareita, EU-taksonomian laskentaa, jatkuvia sidosryhmäkyselyitä sekä varmennusvalmiuden rakentamista.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli arvioida case-yrityksen vastuullisuusraportoinnin nykytilaa ja valmiuksia vastata CSRD:n ja EU-taksonomian mukaisiin kestävyysraportointivaatimuksiin, analysoida sääntelymuutosten vaikutuksia raportointiprosesseihin, tietosisältöihin ja mittaamiseen, sekä tunnistaa yritykselle olennaiset ESRS-standardien mukaiset vastuullisuusteemat. Tutkimus toteutettiin toimeksiantona case-yritykselle. Tutkimuksen kontribuutioina syntyi projektisuunnitelma kestävyysraportoinnin kehittämiseen, vastuullisuusraportoinnin nykytilan analyysi ja yrityskohtainen ESRS-standardien mukainen raportointiviitekehys.

Miten CSRD ja EU-taksonomia vaikuttavat listaamattoman case-yrityksen vastuullisuusraportointiin?

CSRD ja EU-taksonomia muuttavat case-yrityksen vastuullisuusraportoinnin sääntöpohjaiseksi, yhdenmukaiseksi ja laajennetuksi. Nykyisestä vapaamuotoisemmasta GRI-viitekehykseen pohjautuvasta vastuullisuusraportoinnista siirrytään CSRD:n, EU-taksonomian ja ESRS-standardien mukaiseen sääntelyn velvoittamaan

kestävyysraportointiin. Se edellyttää aiempaa laajempaa ja yksityiskohtaisempaa tietoa case-yrityksen ympäristövaikutuksista, sosiaalisista tekijöistä ja hallinnosta sekä EU-taksonomian mukaista luokittelua taloudellisista toiminnoista. Tämä tarkoittaa, että raportoinnin sisältö laajenee ja muuttuu vertailukelpoiseksi sekä ulkoisesti auditoitavaksi. Yrityksen on jatkossa dokumentoitava kaksoisolennaisuuden ja EU-taksonomian kriteerien täyttyminen.

Sääntely lisää myös vastuuta tiedon laadusta ja prosessien läpinäkyvyydestä. Raportointivaatimukset koskevat systemaattista datankeruuta, selkeitä mittareita ja tunnuslukuja, hallintorakenteita sekä riippumatonta varmentamista. Tämän saavuttaakseen case-yritykseltä edellytetään lisäresurssien kohdentamista raportointiin sekä tiiviimpää yhteistyötä erityisesti ESG-tiimin ja talousosaston välillä, mutta myös muun organisaation kanssa.

Millainen on case-yrityksen vastuullisuusraportoinnin nykytila ja valmius vastata CSRD:n ja EU-taksonomian mukaisiin vaatimuksiin?

Case-yritys raportoi tällä hetkellä vapaaehtoisesti GRI-viitekehyksen mukaisesti ja sillä on olemassa ESG-strategia sekä vuosikertomuksiin sisältyvää tietoa vastuullisuudesta. Raportointi on toistaiseksi laadultaan kuvailevaa ja toimialakohtaisesti sovellettua. Raportoinnissa puutteita ovat systemaattinen ESRS-rakenteen mukainen raportointimalli, kattava datankeruu ja selkeä yhteys taloudellisiin lukuihin, kuten liikevaihtoon, investointeihin ja käyttömenoihin.

Valmius CSRD:n ja EU-taksonomian mukaiselle kestävyysraportoinnille on kohtalainen. Case-yrityksessä on osaamista vastuullisuusasioihin liittyen ja valmiiksi suppeamman GRI-pohjaisen raportoinnin dokumentaatio. Täyttääkseen CSRD:n vaatimukset case-yrityksen tulee kehittää tiedonkeruun automaatiota, EU-taksonomian luokittelua ja varmentamisprosessia. Nykyiseen raportointiin nähden lisäyksenä tulevat kaksoisolennaisuuden arviointiprosessi ja sidosryhmäyhteistyön lisääminen, jotka tulee myös dokumentoida varmennettaviksi.

Miten CSRD ja EU-taksonomia muuttavat case-yrityksen vastuullisuusraportoinnin prosesseja, tietosisältöjä ja mittaamista?

Prosessitasolla muutos tarkoittaa selkeytettyä ja laajempaa työnjakoa sekä datanhallintaa ja automaatiota. ESG-tiimin ja talousosaston välistä yhteistyötä täytyy vahvistaa. Kaikille

kestävyystiedoille tulee määrittää omistaja ja tiedonkeruuta pitää automatisoida, jolloin samalla tiedon jäljitettävyys ja varmistettavuus paranevat. Case-yritys tarvitsee myös sisäistä kontrollia ja sisäisen varmennusprosessin liittyen kestävyystietojen laskentaperiaatteisiin ja laatuun. Näin varmistetaan myös pakollisen ulkoisen varmentamisen sujuvuus.

Tietosisältöjen osalta vaaditaan laajempaa ja yksityiskohtaisempaa mittaristoa. Kestävyyden tunnuslukujen tulee olla ESRS-vaatimusten mukaiset, taloudellisten toimintojen luokiteltuja EU-taksonomian mukaisesti ja lisäksi tarvitaan vaikutusperusteisia mittareita. Mittaamisen muutostarpeisiin kuuluvat standardoitujen laskentaperiaatteiden käyttöönotto, historiatietojen kerääminen vertailukelpoisuuden mahdollistamiseksi sekä tunnuslukujen operatiivisen seurannan rakentamisen.

Mitkä ESRS-standardien mukaiset kestävyysteemat ovat case-yritykselle olennaisia ja miten yrityskohtainen olennaisuusarviointi tulisi toteuttaa?

Olennaisuusarvioinnin tulee jatkossa perustua kaksoisolennaisuuden periaatteeseen. Se yhdistää yrityksen aiheuttamien ulospäin suuntaavien vaikutusten arvioinnin ja kestävyyden sisäänpäin suuntautuvien vaikutusten arvioinnin yrityksen talouteen. Olennaisuusarviointi toteutettiin sidosryhmäkyselyiden ja johdon arvioinnin pohjalta. Sidosryhmäkyselyn perusteella nostettiin pisteytettäväksi case-yritykselle olennaiset ESRS-kestävyysteemat. Pisteytys tehtiin muun muassa teeman todennäköisyyden ja laajuuden perusteella. Tämän jälkeen toteutettiin johdon arviointi esitetyistä liiketoimintaan nähden olennaisista kestävyysteemoista. Kaksoisolennaisuusarvioinnin prosessin tulee olla läpinäkyvä, toistuva ja dokumentoitu.

Olennaisuusarvioinnista case-yritykselle olennaisiksi teemoiksi nostettiin ilmastonmuutos (E1), kiertotalous (E5), oma työvoima (S1), arvoketjun työntekijät (S2) ja liiketoiminnan käytännöt (G1). Muutama osittain yrityksen toimintaan liittyvä teema jätettiin yrityskohtaisesta viitekehyksestä pois ja niiden uudelleenarviointi toteutetaan seuraavina vuosina. Case-yrityksen tulee toteuttaa GAP-analyysi puuttuvien tietojen selvittämiseksi, sillä jokaiselle raportoitavalle teemalle tulee löytyä riittävästi datapisteitä ja tietoa.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että case-yritys on hyvässä asemassa siirtyäkseen CSRD:n mukaiseen kestävyysraportointiin, mutta muutos edellyttää vielä systemaattista datan hallinnan kehittämistä, vastuurakenteiden vahvistamista ja auditointivalmiuden rakentamista. Yritys pääsee CSRD-raportoinnissa alkuun olennaisten teemojen avulla, ja

kehitysehdotukset tarjoavat yritykselle selkeän etenemismallin raportoinnin jatkokehitykseen. Case-yrityksen nykytilan analyysi osoittaa, että yrityksien kannattaa aloittaa vapaaehtoisesta vastuullisuusraportoinnista jo hyvissä ajoin helpottaakseen siirtymää kohti sääntelyn pakottamaa kestävyysraportointia.

Tämä tutkimus tarjoaa käytännöllistä ja ajankohtaista tietoa myös muille listaamattomille yrityksille, jotka valmistautuvat CSRD:n ja EU-taksonomian mukaiseen kestävyysraportointiin. Tutkimus osoittaa, että siirtymä on hallittavissa paremmin yrityksissä, joissa on jo olemassa olevia vastuullisuusraportoinnin käytäntöjä, kuten hiilidioksidipäästöjen seuranta tai ISO-sertifioitu johtamisjärjestelmä. Samalla tutkimus tuo esiin, että valmistautuminen ja käyttöönotto voi vaatia huomattavasti enemmän aikaa ja resursseja kuin yritys alun perin arvioi, mikä korostaa juuri aiemman vapaaehtoisen ja vapaamuotoisen vastuullisuusraportoinnin merkitystä siirtymää sujuvoittavana tekijänä.

Tutkimus osoittaa myös, että keskeiset haasteet CSRD:n ja EU-taksonomian käyttöönotossa eivät liity niinkään kestävyysteemojen ja kaksoisolennaisuuden tunnistamiseen, vaan raportointiprosessien, datan hallinnan ja auditointivalmiuden kehittämiseen. Tämä havainto on erityisen relevantti listaamattomille yrityksille, joissa vastuullisuusraportointi ei ole aiemmin ollut osa säännöllisiä prosesseja ja varmennuksia. Kestävyysraportointi edellyttää käytännössä erillistä vastuullisuudesta vastaavaa resurssia sekä riittävää panostusta taloushallinnosta, jotta taloudelliset ja ei-taloudelliset tiedot voidaan yhdistää CSRD:n edellyttämällä tavalla. Lisäksi tutkimus korostaa varahenkilöjärjestelyjen merkitystä, sillä raportointiprosessin näkökulmasta kriittisille rooleille tulisi nimetä varahenkilöt, jotta prosessin jatkuvuus ja auditointivarmuus voidaan turvata.

CSRD ja EU-taksonomia voivat toimia kehittämisen ja strategisen selkeyttämisen välineinä myös listaamattomissa yrityksissä. Kaksoisolennaisuusarvioinnin tulokset auttavat yrityksiä keskittämään vastuullisuustyötään teemoihin, joilla on todellinen vaikutus liiketoimintaan, ympäristöön, sidosryhmiin ja pitkän aikavälin arvonluontiin. Tutkimuksen perusteella on kuitenkin suositeltavaa, että yritykset ottavat raportoitavia teemoja käyttöön portaittain ja arvioivat alkuvaiheessa kriittisesti, mitkä teemat ovat aidosti olennaisia ja raportointikelpoisia. Näin voidaan varmistaa raportoinnin laatu, datan luotettavuus ja resurssien tarkoituksenmukainen kohdentaminen.

Vaikka tutkimus perustuu yksittäiseen case-yritykseen, niin johtopäätökset ovat siirrettävissä muihin vastaavassa asemassa oleviin listaamattomiin yrityksiin. Tutkimus tarjoaa yleisen mallin siitä, miten kestävyysraportointiin valmistautuminen voidaan jäsentää vaiheittaiseksi kehitysprosessiksi. Näin nykytilan kartoitus, kaksoisolennaisuuksien määrittäminen, prosessien mallintaminen ja mittaaminen rakentuvat loogiseksi kokonaisuudeksi. Tässä mielessä tutkimus toimii sekä empiirisenä kuvauksena että käytännöllisenä viitekehyksenä muille listaamattomille yrityksille, jotka ovat vastaavan sääntelymuutoksen edessä.

7.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Tutkimuksen etenemisen, tulosten ja rajauksen perusteella esiin nousi useita jatkotutkimusmahdollisuuksia:

Kaksoisolennaisuusarvioinnin toimivuus eri toimialoilla. Vertailututkimus voisi tarkastella, miten erilaiset yritykset toteuttavat tämän DMA-prosessin ja millaisia eroja sidosryhmien odotuksissa on.

EU-taksonomian vaikutukset operatiiviseen toimintaan. Tutkimus voisi syventyä taksonomianvaatimusten ja sen käyttöönoton vaikutuksiin esimerkiksi yrityksen tuotannonohjauksessa, investointipäätöksissä ja tuotekehityksessä.

Datanhallinnan ja järjestelmäintegraatioiden kehittäminen CSRD:n mukaisesti. Tutkimus voisi tarkastella, miten yritykset rakentavat datan auditointikelpoisuuden, automatisoinnin ja XBRL-tägäyksen, ja pyrkiä löytämään resurssitehokkaat käytännöt.

Sidosryhmävaikutuksen rooli yritysten legitimiteetin ylläpitämisessä CSRD:n mukaista kestävyysraportointia toteuttavissa yrityksissä. Tutkimus voisi tarkastella, että muuttaako standardoitu ja läpinäkyvä kestävyysraportointi sidosryhmien odotuksia tai vuorovaikutusmuotoja.

Kokonaisuutena tutkimus osoittaa, että case-yritys on jo hyvässä vauhdissa kohti lain velvoittaman kestävyysraportoinnin toteuttamista, mutta täysimääräinen toteutus edellyttää vielä merkittäviä kehitystoimia prosessien, datan ja osaamisen osa-alueilla. Tutkimus tuotti sekä teoriaa täydentävää ymmärrystä sääntelymuutoksen vaikutuksista yritystasolla että käytännöllisen mallin.

Lähteet

Banerjee, S.B. (2007). *Corporate Social Responsibility: The Good, the Bad and the Ugly*. Cheltenham: Edward Elgar.

Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.

Bebbington, J. & Larrinaga, C. (2001). Accounting and sustainable development: An exploration. *Accounting, Organizations and Society*, 26(4–5), 299–315.

Berg, F., Kölbel, J.F. & Rigobon, R. (2022). Aggregate confusion: The divergence of ESG ratings. *Review of Finance*, 26(6), 1315–1344.

Bergsteiner, H. & Avery, G.C. (2010). A theoretical responsibility and sustainability framework. *Environmental Practice*, 12(1), 16–26.

Bowen, G.A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40.

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.

Brown, H.S., de Jong, M. & Levy, D.L. (2009). Building institutions based on information disclosure: Lessons from GRI's sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production*, 17(6), 571–580.

Brundtland, G.H. (1987). *Our Common Future*. World Commission on Environment and Development.

Carroll, A.B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39–48.

Carroll, A.B. (1999). Corporate social responsibility: Evolution of a definitional construct. *Business & Society*, 38(3), 268–295.

Clark, G.L., Feiner, A. & Viehs, M. (2015). *From the Stockholder to the Stakeholder: How Sustainability Can Drive Financial Outperformance*. Oxford: University of Oxford, Smith School of Enterprise and the Environment.

Deegan, C. (2000). *Financial Accounting Theory*. North Ryde: McGraw-Hill.

Deegan, C. (2002). The legitimising effect of social and environmental disclosures – a theoretical foundation. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(3), 282–311.

Denzin, N.K. (1978). *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*. New York: McGraw-Hill.

DiMaggio, P.J. & Powell, W.W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, 48(2), 147–160.

Donaldson, T. & Preston, L.E. (1995). The stakeholder theory of the corporation: Concepts, evidence, and implications. *Academy of Management Review*, 20(1), 65–91.

Dowling, J. & Pfeffer, J. (1975). Organizational legitimacy: Social values and organizational behavior. *Pacific Sociological Review*, 18(1), 122–136.

Dyllick, T. & Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11(2), 130–141.

Eccles, R.G., Ioannou, I. & Serafeim, G. (2014). The impact of corporate sustainability on organizational processes and performance. *Management Science*, 60(11), 2835–2857.

EFRAG (2023). *Draft European Sustainability Reporting Standards (ESRS Set 1) – Final Technical Advice to the European Commission*. Brussels: European Financial Reporting Advisory Group. Saatavilla: https://www.efrag.org/ (Viitattu 4.11.2025).

EFRAG (2024). *Sector-Specific and SME Sustainability Reporting Standards – Exposure Drafts for Public Consultation*. Brussels: European Financial Reporting Advisory Group. Saatavilla: https://www.efrag.org/ (Viitattu 4.11.2025).

Eisenhardt, K.M. (1989). Building theories from case study research. *Academy of Management Review*, 14(4), 532–550.

Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Oxford: Capstone.

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

European Commission (2021). *Commission Delegated Regulation (EU) 2021/2139*. Brussels: European Commission. Saatavilla: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2021/2139/oj (Viitattu 4.11.2025).

European Commission (2021). *Proposal for a Directive… Corporate Sustainability Reporting*. Brussels: European Commission.

European Commission (2023). *Commission Delegated Regulation (EU) 2023/2486*. Brussels: European Commission. Saatavilla: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2023/2486/oj (Viitattu 4.11.2025).

European Commission (2023). *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) – Overview and Implementation*. Brussels: European Commission.

European Parliament (2025). *European Parliament rejects negotiating mandate on CSRD and CSDDD simplification proposal*. Plenary session, October 2025.

European Union (2014). *Directive (EU) 2014/95*. Brussels: European Union.

European Union (2022). *Directive (EU) 2022/2464*. Brussels: European Union.

Finanssivalvonta (FIVA) (2024). *Vastuullisuusraportointia koskeva sääntely ja valvonta.* Helsinki: Finanssivalvonta.

Freeman, R.E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston: Pitman.

Freeman, R.E. & McVea, J. (2001). A stakeholder approach to strategic management. Teoksessa Hitt, M.A., Freeman, R.E. & Harrison, J.S. (toim.), *The Blackwell Handbook of Strategic Management*. Oxford: Blackwell.

Freeman, R.E., Harrison, J.S., Wicks, A.C., Parmar, B.L. & de Colle, S. (2010). *Stakeholder Theory: The State of the Art*. Cambridge: Cambridge University Press.

Friede, G., Busch, T. & Bassen, A. (2015). ESG and financial performance. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 5(4), 210–233.

Gray, R., Kouhy, R. & Lavers, S. (1995). *Corporate social and environmental reporting: A review of the literature and a longitudinal study of UK disclosure*. Accounting, Auditing & Accountability Journal, 8(2), 47–77.

Gray, R., Owen, D. & Adams, C. (2010). *Accounting and Accountability*. Harlow: Pearson Education.

Greenwood, R. & Hinings, C.R. (1996). *Understanding radical organizational change: Bringing together the old and the new institutionalism*. Academy of Management Review, 21(4), 1022–1054.

Global Reporting Initiative (GRI). (2021). *GRI Standards.* Amsterdam: Global Reporting Initiative. Saatavilla: https://www.globalreporting.org/standards/ (Viitattu 22.2.2025).

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Jensen, M.C. (2002). Value maximization, stakeholder theory, and the corporate objective function. *Journal of Applied Corporate Finance*, 14(3), 8–21.

Kasanen, E., Lukka, K. & Siitonen, A. (1993). *The constructive approach in management accounting research*. Journal of Management Accounting Research, 5, 243–264.

Key, S. (1999). *Toward a new theory of the firm: A critique of stakeholder "theory"*. Management Decision, 37(4), 317–328.

Kirjanpitolautakunta (KILA). (2024) *Kestävyysraportoinnin voimaantulosäännöksestä*. Tiedote 2091, 17.12.2024. Helsinki: Kirjanpitolautakunta. Saatavilla: https://kirjanpitolautakunta.fi/-/kestavyysraportoinnin-voimaantulosaannoksesta (Viitattu: 4.11.2025)

KPMG (2023). *Get ready for the next wave of ESG reporting*. Saatavilla: https://kpmg.com/ (Viitattu 20.1.2025).

Kramer, M. & Porter, M. (2011). *Creating shared value (Vol. 17).* Boston, MA, USA: FSG.

Larrinaga, C. & Bebbington, J. (2001). Accounting change or institutional appropriation? *Critical Perspectives on Accounting*, 12(3), 269–292.

Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985) *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.

Lindblom, C.K. (1994). The implications of organizational legitimacy for corporate social performance and disclosure. Teoksessa Brown, J.B. & Dooley, J.M. (toim.), *Critical Perspectives on Accounting*. New York: Garland.

Maleva-Otto, A., Verwey, J., Lowe, T., Malik, R. & Singh, P. (2025) *European Parliament rejects omnibus negotiating mandate on CSRD and CSDDD simplification.* Regulatory & Compliance Journal, 4 October. Saatavilla: https://www.regulatoryandcompliance.com/2025/10/european-parliament-rejects-omnibus-negotiating-mandate-on-csrd-and-csddd-simplification/ (Viitattu: 4.11.2025)

Matten, D. & Moon, J. (2008). *"Implicit" and "explicit" CSR: A conceptual framework for a comparative understanding of corporate social responsibility*. Academy of Management Review, 33(2), 404–424.

McWilliams, A. & Siegel, D. (2001). *Corporate Social Responsibility: A theory of the firm perspective*. Academy of Management Review, 26(1), 117–127.

Merriam, S.B. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*. San Francisco: Jossey-Bass.

Meyer, J.W. & Rowan, B. (1977). *Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony*. American Journal of Sociology, 83(2), 340–363.

Michelon, G. & Parbonetti, A. (2012). *The effect of corporate governance on sustainability disclosure*. Journal of Management and Governance, 16(3), 477–509.

Mitchell, R.K., Agle, B.R. & Wood, D.J. (1997). *Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts*. Academy of Management Review, 22(4), 853–886.

Mizruchi, M.S. & Fein, L.C. (1999) *'The social construction of organizational knowledge: A study of the uses of coercive, mimetic, and normative isomorphism'*, Administrative Science Quarterly, 44(4), pp. 653–683.

MSCI. (2023). *MSCI ESG Ratings Methodology*. MSCI Inc.

Nasdaq. (2023). *OMX Sustainability Finland Index Methodology*. Nasdaq Nordic.

Norman, W. & MacDonald, C. (2004) *Getting to the bottom of "triple bottom line"*. Business Ethics Quarterly, 14(2), pp. 243–262.

O'Donovan, G. (2002). Environmental disclosures and legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(3), 344–371.

Oliver, C. (1991). *Strategic responses to institutional processes*. Academy of Management Review, 16(1), 145–179.

Porter, M.E. & Kramer, M.R. (2006). Strategy and society. *Harvard Business Review*, 84(12), 78–92.

Prior, L. (2003). *Using Documents in Social Research*. London: Sage.

Rasche, A. (2009). A necessary supplement: What the UN Global Compact is and is not. *Business & Society*, 48(4), 511–537.

Scott, W.R. (2008). *Institutions and Organizations: Ideas and Interests*. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Suchman, M.C. (1995). Managing legitimacy. *Academy of Management Review*, 20(3), 571–610.

Torelli, R. (2021). *Sustainability, responsibility, and ethics: Different concepts for a single path*. Social Responsibility Journal, 17(2), 204–217.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM). (2025) *Vastuullisuusraportointi*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavilla: https://tem.fi/vastuullisuusraportointi (Viitattu: 4.11.2025)

UN Global Compact (2004). *Who Cares Wins*. United Nations Global Compact. Saatavilla: https://documents1.worldbank.org/curated/en/444801491483640669/pdf/113850-BRI-IFC-Breif-whocares-PUBLIC.pdf (Viitattu 4.11.2025).

United Nations (2000). *United Nations Global Compact: The Ten Principles*. New York: United Nations. Saatavilla: https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles (Viitattu 13.04.2025).

Yin, R.K. (2018). *Case Study Research and Applications*. 6th ed. Thousand Oaks, CA: Sage.